בעה"י

אבי עזר

הקיצור מחבורי על שו"ע אבן העזר שתנני אבינו שבשמים בו, וברוב הענינים קוב"ה האיר עיני מספר בית ישראל מאאמו"ר הגאון ע"ד זצוק"ל, שנשרף בעו"ה. גם נכלל בו טובא מבני בכורי זצוק"ל שהניח אחריו שמונה ספרים ולא הגיע להשלים שנת כ"ז, ובריל מהם לחדים, כמה חדושים נכללו בו מבני הגאון אבד"ק דעסויא והמדינה יע"א, וזה הספר ת"ל מרגניתא דלית כמוהו, דכולל כל הדינים המצויין דנהיגין בזה"ז, מאה"ע, והכל בקיצור נמרץ, וכ"כ טעמם בקצרה ותוספת שתנני יוצר הכל ב"ה וב"ש

נאום גדליה ליפשיץ.

והועתק

ע"י חלא בר חמרא, ואהני לי ת"ל קמרא, דע"ד הגאון הצדיק זצוק"ל זכותיה נקי כעמרא, דמשלחן גבוה קאזכינא למנחת דל הנקרא עץ אבו"ת, ר"ת אמר בנו ותלמידו, ושמא דמרי ע"ד עלואי, זכותו יעמד לי ולזרעי ולזרע זרעי עד עולם אמן סלה:

שנת תקפ"ז בעוד לא שלמה שנת העוד הצדיק אשר עלה אל אלהים טרם אדר ראשון

בשנת תקפ"ז כהן הגדול לפ"ק

כך כתב הצדיק כמתגבא בעצמו הפ ט בצוואת' האחרונה בשנת חשדרו.

דברי השותה בצמא דבריו הקדושים

הק' ישראל ליפשיץ.

נדפס פעם ראשונה בדאנציג בשנת אהב יקרה מפנינים לפ"ק

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הקדמה והתנצלות.

אברך את ה׳ אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי, ויתמכני ויחתני במעגלי צדק למען שמו. ואף כי רבות צרותי מעשורי יאמר נא ישראל, בכל אלה עד הנה עזרונו רחמיו יתברך, שלא נשמטה הדד של אמיתו היא תה״ק מפי היונק מלשד הנחומיה זאת חלב ודבש. היא נחמתי בעניי, ובאהבתה אשגה תמיד. שתיתי רוויתי טוף אמריה כי נעמו, ועל ברכיה השתעשעתי ושפכתי נפשי תמיד, ובחיקה מלאה היונה העלובה מטח לכף רגלה, בין זרועותיה ישנתי יומתי לי ובחביקתה השכמתי קמתי ותחי רוחי. עד כי זכני ה׳ להיות גם אני מחוברי חבר להורות לעם דרך ה׳ ככל אבותי הקדושים זלה״ה. וכל זאת היתה לי מהברכת אלופי מרחם משחר, ה״נ עטרת ראשי ונזר תפארת ישראל ה״נ מרגא ורבנא קדישא אאמ״ו הגאון המפורסם זצוק״ל. דנהירנא כד הווינא עליא, בבר זרזני מאוד ללמוד משניות הקלוסה, ולשקוד יום יום על דלתותיה המיד. ואני בן הייתי לאבי, אני פי מלך שמור ות״ל כי הליצו מעשה ידיו עלי, דילי אמרי׳ דילי היא, הוא חרם ואני אזכל פריו, ויאורו עיני כי טעמתי מעט הדבש אשר בקצה מטהו יפרח, ויהי נפש אדרת. וכבר הודעתי בהקדמת ב׳ הסדרי׳ שנדפסו בשדי רוחה לאן קדשים בק״ק דעסויא והמדינה יע״א, מה הנעמי ומה הנאתי לחבר בי׳ זה על המשנה. אבל התכלית היותר מבוקש ונגרך לעם ה׳, כדי ללמוד לשמור ולעשות, ידע בכל דין הנוגע בזה״ו הלכה פשוטה בכל פרטיו, ואעפ״כ הנני מזהיר מאוד לבני להורות ח״ו מתוך הספר הזה, עד אשר ישויין במקום אשר רשמתי עליו. אולם גם בהגך דהלכתא למשיחא, כל שהעניין מלאה ממש״ך בקצירי דאי, התינעתי וה׳ היה לי לישועה לסקל הדרכים ולפנות היערות, ולישר הדורים ככל אשר ידי יד בהם מגעת. והתהלה לאל ית׳ כי שמעה אזני וחכן מרחוקים וקרובי׳ במה מצאו דברי פירושי חן בעיני גדולי ישראל, וזרזוני וישכשוני לגמור את אשר החילותי למען לזכות הרבים.

אולם בימי רוח ה׳ נשאתני, ויפרוש סוכת שלומי לרעות עם קדשו, בק״ק האדזעשען יע״א היא עיר אלדי׳ מלאה ירא״ם ושלמים. ושם ישבתי כשם שיב, ושם אולם הורה התומה נתנה, כי פירושי בי׳ כרוך מונח בקרן זוית, נאשר אין דפוס מגיד שם בכל הסביבה הסיה. על אשר חננני ה׳ ויעלני לעיר הקדושה הגדולה הזאת, כה נגלה התקוה שוב לשמח נפש אחי יקירי ישראל לברך על המוגמר לטוביה לאור ספרי זה, והרבה שהינעתי עד אשר ת״ל עלתה בידי מלאתי את שלהבה נפשי, שנלאתי לאחת לידי מדפיס א׳ אשר התרצה להקים דפוס יהודה פה, וחפץ ה׳ בידו הצליח לגמול אותיות יפות כמכונתן וחמונתן בב׳ סדרים הקודמין, ועמו התקברתי בקאנטר קע חזק שידפיס לי מ״ה כל הסדרים זא״ז במהירות אפשרי. ובזה התנצלתי לעיני בני עמי על עיכוב הדפסת הסדרים הבאים מ״ה עד הנה.

ועתה עלי להתנצל שוב לפני הדרת אחי, על אשר אני מדפיס סדר נשים קודם סדר מועד, דלף דלעניין הלימוד אין סדר למשנה, ויוכל אדם להקדים איזה שיראה [כב״ק ק״ב א׳], עכ״פ לפי הסדר שסדרם רבינו הקדוש אשר בשקבותיו ראוי לנו ליך גם בסדורינו, יש סדר למשנה [כתוב שם] וכרי הסדר האמיתי הוא זֶרַע נָקֵב מונד קודם לנשים [כשבת דל״א א׳]. אולם דעו נא אחי, כי חיוב אחר קדוש הכרחני לעזוב סדר הזה. והוא קיום מצות ע״ר אחמ״ו הגאון זצוק״ל, כי הוא טוב עלי בטובתו, וז״ל שלם ירחיב ה׳ נתיבו של בני הרב וכו׳ להדפיס חבוריו, ידפיס חבריא בלי שלם שאה״ע [והוא חלק א׳ מחבוריו הקדושים על הש״ע שהניח אחריו ע״ר זצוק״ל ברכה] ובו רלוף הרבה מהכפר בית ישראל של האזמ״ו הגאון הגדול המפורסם מהו׳ ישראל ליפשיטץ זצוק״ל אבד״ק קליוות, ונודע שמו בשלם לשבח ולתהלה ע״י הנע דקליוות הידוע. והספר הזה הי׳ בב״י חבור נפלא בחריצות ובקיאות על האה״ע בלו, וכבר נזכר הספר הזה בעטר הלוים בתשובת הגאון הגדול מהו׳ יוסף שטיין הרב זצוק״ל. ובשוותי שרבו בשרף הספר כ״י הטוב אלי, ביום הסריפה הטורא׳ בב״ד מנחם הקפ״א בעוד שבתי בק״ק ווראניש. לכן חשבתי דרכי, מה זאת עשה אלדי׳ לי׳ שהתעכבתי בלמלא הדפסת הסדרים. אולי שקלתי למערפסי על שהחרשתי בעניי להקדים לקיים לוחות מאורן של ישראל ע״ר זצוק״ל. ולכן התאחרתי עתה להקדים הדפסת סדר נשים, כדי לחבקו ולשבן מהר בטהור דומה בדומה, ולעטר פירושי כבשמורי בטורים במרגניתא דלית לה שמת, כהלכה פשוקה, ובהדין גרמיה הכא בתחרוה, אחרון משונה, חכות אבי מורי הגאון רבן של ישראל זצוק״ל, ואמי הרבנית הצנועה ז״ל יעמוד לי, שעוד תאורנה עיני לחזות מהרה בטעם (ד׳) כל הששה סדרי׳ מודפסים עם פירושי אשר חנני ה׳ בו בעניי, ויגילני בו משמחות, להאיר עיני בני ניל, אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל, ושמחו בהם לב מבקשי ה׳.

ואני ברם אחלם לדבר, אשתחוה ואכרעה לפני ה׳ אלהי אבותי, ואפרשה כפי אלא להודות על העבר ולהפלל על העתיד. אנא ריסו קב רפו לה׳ ולעמו, לב המשתוקק, לחלקת למחוקק, לעבדו שכם א׳. יפרוש לא סוכת שלומו ברחמיו בני קן והכלית, עלי אלי עבדו ועל זוגתי הרבנית מ׳ דאבריש תחי׳ לאי״ם היא אשר נשאה ומשכה עמי בעולי עד היום הזה. עוד יזכינו ה׳ לשבת שלמן ושלו יחדיו ומוב בזקנה ושיב׳ טובה, ולראות עוד שמחות רבות בזרעינו. ה״נ בינו מזיר לחיו הרב המאה״ג החרוץ המושלם לשם ולתהלה מהו׳ ברוך יצחק שליט״א הגאבד״ק לאמדסבערג אשר הרבה מחידושיו לעלי׳ בפירושי זה, בוגינא מבא מקרי [וכתיב בראש דבריו לפעמי׳ מלת אבי ר״ת „אמר ברוך יצחק״]. ולחיו האבכר הרב המופלג המושלם מהו׳ משה מרדכי בל״ל, אשר גם הוא מבכורו׳ הידועים בחבורינו זה מובאים פלן וכלן. ולחיהם הקטון גדול יהי׳ ה״נ הבחור המופלג המושלם כ״ה יעקב עזרי׳ שליט״א יחזק ה׳ לבו לתורה ולתשובה כלחיו עבר מעטי מעשה ידי להתפאר ת״ל, ובמתי היקרות קילא, וגבעגריל, ורבקה שיחיו כולם לאי״ם עם בעליהן וי״ח שליט״א, ובתי העלמה חנא תחי׳ לאי״ם, וכל נכדינו שליט״א שמזכרו כבר שמותיהם לברכה בהקדמת סדר טהרות שנדפס כבר, ובפרטות נכדי הבחור החרוץ ר׳ גדלי׳ ליפשיטץ שליט״א ולחתנו מלכה שליט״א, ולחיהם הילד הרך שמואל שליט״א, והבחור ר׳ מאיר שליט״א, והילד המושלם ר׳ יעקב קלרא שליט״א, ונלאתי לאלחיו יזכו ה׳ כולנו יחד ליצר בשלה לעבוד ה׳ וללמוד בתורתו מתוך הרחבה, גם עד זקנה ועד שיבה אל יעזבנו אלהי ישענו, בזכות אבותינו הקדושים ז״ל. ואוקיר אמוש מפו ומפמינים יקרה, ה״נ חמדת לבי הגביר הנכבד לב מהור ונפש יקרה, התורני המושלם ו״א מהו׳ חיים פירסטענבערג שליט״א. ותיתי לי שמיוש שבכרתיו, מאז חביב עלי בנופלי. וברם זכור אותו המים לטוב, כי הוא ביקרתו ולדקתו, הטריח עמי הרבה בענין הוצאה לאור שלם ספרי זה. ישלם ה׳ לו כפעלו משלם, וזכות הרבי׳ מסייעתו. יהי ה׳ אלהיו עמו, ויעל בגרם המעלות בכל עסקיו, ובכל אשר יפנה יצליח ויסכיל, ויביב בזקנה ושיבה טובה בשמחות ושמוחים בזרעו וח״ו ע״ע. וכן לכל יקירי יח״ם פה, אשר תמכוני בימין לדקם בזה ואני תפלה לה׳ זכות אבותי הקדושי׳ יעמוד להם.

לבני הלוקה לישועת ה׳ ויתחנן כן כבן לעיר לפני אביו שבשמים פה ק״ק דאנציג אור ליום ה׳ ער״ח אב לרחם אנא ד׳ הושיעה נא לנו בנה נפ״ק לבחול הבשה. מעלית מהוהה, עון הדוסה, ולישועת ה׳ קוסה ושמה.

הק׳ ישראל ליפשיטץ.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הקדמה כוללת

ופתיחה מהגאון הגדול המחבר רשבבה"ג זצוק"ל

על כל חבוריו בנגלה ובנסתר אשר הניח אחריו ברכה.

אודה ה' כי טוב כל"ח, כי בחסדו תמיד נחני מבטן בחסד חנם, וכן בימי עניי מאשפות הרימני וגדלני יותר ויותר מערכי בנפלאות עד אין מספר, ועל כולם עלי להודות לשמו יתברך שהנחני ונהני בתורת אמת, כי בה חפצתי מעודי, גם אז בשבתי בצל אאמ"ו ע"ר הגאון הגדול זצוק"ל, ואמי ע"ר הרבנית הצדיקת ע"ה. וגם אח"כ כאשר אבינו שבשמים הושיבני בראש בכמה קהלות קדושות, תמיד זאת מגמתי, כי אמרתי אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, ותורת אמת היתה בפיהו. והנה כבר נטו לי צללי ערב, וטרם לכתי להר המור, עלי להקריב תודה לאבינו שבשמים, אשר עד הנה עזרני בנפלאות עד אין מספר, עד שהגעתי ת"ל לגבורות, ולו דומיה תהלה. והנה הגני ה' בספר זה כל בו הכולל י"ז ספרים [על תנ"ך, וש"ס וד' ש"ע, ופתרי תורה, וסוד העיבור, וצורת ביהמ"ק וכו']. ונכלל בו הרבה מאאמ"ו ע"ר זצוק"ל ומבני בכורי הגאון מהו' אליעזר זצוק"ל, ובדיל מהם בני הגאון המפורסם אבד"ק דעסויא והמדינה, קב"ה יאריך ימיו על ממלכתו, הוא ובניו בקרב ישראל א"ם, ות"ל יפה כח וכו' בתורה ובחכמה ואודה ה' שנתקיים לי בו ישמח אב ביו"ח ותגל אמו, היא אהותי זונתי הרבנית קילא ע"ה, בפרי בטנה, אלה דברי הדל אישים המכיר מקומו, וחסד קונו, לנכה לבב.

גדלי' ליפשיץ

הצופה לעבוד אבינו שבשמים בלתי ממשלת זרים, להיות יציאתי כביאתי—א"ם.

רמזי אה"ע הלכות אישות סימן א

סימן א לשו"ת רש"ל נס באשה שאינה יכולה לטהר לבעלה, אסור לגרשה בע"כ, מש"כ לשו"ת מהרש"ם שלי"ג ושו"ת מיס עמוקים סל"ב, ושו"ת פלטת בית יהודה, כל שאינו יכול לדור עמה שרי לגרשה בע"כ, דבכה"ג לא גזר בחרנמ"ה [אבו"ת ושיין נקמן סי' קע"ו.] וכ"כ לעפ"ד, דהם באים כשאין לו נדבורת אנשים כופין לו לגרשה כסקנ"ד אף דבאים בעינן רשו מדאורייתא, מכ"ש באשה, דא"ל רשוה רק מתרנמ"ה [אבו"ת כאן הגן בועל והתלמיד מקשה לדעת דהא דבאים בעינן רשו מדאורייתא, עכ"פ כשיכפוהו עד שיאמר רוצה אני, מחשב כרצונו [בב"ב דמ"מ א"]? ולכאו' נראה דכיונת ע"ר הגאון"ל דש"ב בנאשה כופין אותה עד שתאמר רוצה אני. אמנם יותר נראה דר"ל אם באים דבעינן רצונו מדאורייתא, אפ"ש סרו לכופו עד שיהבלה, מכ"ש באשה שא"ל רצונה רק מחדר"ג מכ"ש דמותר לכופה בקבלה. וגם נגא זה לא נגע באים מאשה כיון דבאים אינם ליה צערא טפי, דלא ונגר מי שוכר אם מי [בכתובות דס"ד ב']]. ודוחק לומר דהתם מתחילת נשואין היה כקדושי טעות כסל"ט, ואפילו באינו לו אח"כ, עכ"פ אי"ל מצלה גורש דאין אים שלה בל אשה, כתוס' פ"ז דכתובות, משא"כ הכא שמא מצלו גרש שאינה יכולה לטהר? עכ"פ נ"ל דלעניין למוצעו ממלות פ"ו לא תלה במזל [אבו"ת ואינ"ק מכתובות ד"ב ע"ב דבלא בשעת ואשה ומי אמרינן נסתפקה בדבו, וכיון דיכול לגרשה אינך יעלה לה מזונות שלא יתחייב לה עונין? י"ל התם לא מתבטל לגמרי מפו"ר, משא"כ הכא] וכן כ' אאמ"ו הגאון בהשובת אור ישראל זצוק"ל, בהך דדם מבפנים וזורה מבחוץ [בסי' כ"ג ס"ב], דאסור לשמש עמה מדהו"ל כמעשה ער ואונן, כתב שם וז"ל, דאף אמ"ל דחרנמ"ה גם במקום מנוה, עכ"פ במקום עבירה לא גזר. ע"כ דברי ע"ר אאמ"ו זצוק"ל. ומה"ע הסכים בספר בית ישראל לב"ם ספקנ"ד, דגם בשאה עשר שנים ולא ילדה, דבשלא הפילה, מגרשה בע"כ [דא"א שמא עון ח"ל גרמא כפ"ו דיבמות דס"ד, בסופו לעונות] דלא גזר במקום עשה דפו"ר, בכפ"ח דפסחים, דעשה דפו"ר עדיפי כעשה דרבים כתו' שם דפ"ח ע"ב, שכ' דמה"ע כופין בחיי עבד לשחררו ולעבור בעשה דלעולם בהם העבודו אא"כ בשעת הגזירה כתוס' שפ"ג דב"ב, אי בשעת רעבון דלית עשה דפו"ר, כתעמית פ"א די"א, דבשני אלו ליכא עשה דפו"ר עכת"ד אאמ"ו ע"ר זצוק"ל. ומכ"ש בהשעותו בנוש שנודר לה מקודש כב"ם ספקי"ז, ואף בשתק כמה בנים ואח"כ לאוש, אי"ל חזקה א"א שותה בכוס אלא אם כן בדקה כפ"ז דכתובות דע"ה, עכ"פ בנוש שאפשר לה להעלים, מגרשה בע"כ. וגם לשו"ת רדב"ז ח"ב, ושו"ת רשב"א ח"ג שתמ"ו אפילו בנשואי טעות ליכא חרנמ"ה; וכ"ל דה"ט דגם נט הומרא בעלמא כסל"ט, וגם כ"ל דכיון דכתובה הוא מעשה שלא תהא קלה בעינו להוציאה כפ"ג דכתובות דל"ט, א"כ לא מבעייא לכתובה דרבנן, דוודאי כעור מספק, [וכרש"י כתובות פ"ז דע"ב, במאי דקאמר התם לא הימא דל"ב בקדשה על תנאי וכנסה סתם, אחוש אחלי' לתנאי, וגם בכתובה חייב, אלא רק לגבי נט אמרי' הכי, מעשה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. אבל כתובה פטור; ואי"ל הרי בשאה עמה בלא כתובה, נמי הוה כבעילת זנות, כרפ"ה דכתובות והלכה כר"מ בגזירותיו? דהכא היה כהתנה עמה, דכשאינו כתנאו יגרשנה, וכשהתרלה לזה, תו אינו כגזירת כתובה שלא תהא קלה בעינו להוציאה שלא מדעתה [אבו"ת הקוביא סיא קו' הר"ן סב נכתובות דע"ז, ויתיכן וז"ל דהכא לגו ב"ז ממש אלא לומר דא"א עושה בב"ז. ונלפע"ד דשאי מלא בכא דנקט הר"ן ל"ד, וא"ל דקאי

(נשים)

אהאי דפומתא, דהתם באמת לגו ב"ז ממש הוה דלפילו פחות נריכה עכ"פ גם, וא"כ ע"ל לגו ב"ז ממש הוה. אמנם נ"מ נ"ל דבכל"ז נ"ק קו' הר"ן, דזיל בתר טעמא למה אמרו כל הפותה וכו' הר"ז בעילה זנות, כדי שלא תהא קלה בעינו להוציאה, והכא כיון דהתנה שבשאינה כתנאו יגרשנה, א"כ תהא קלה וקלה בעינו להוציאה דהרי כך התנה ונהנלית וכיון דגלאה ומתאנו], אלא אפילו מה שהכניסה נהי דלכתורה א"י לפטור עצמו בשבועת אין לי, כבע"ח דעלמא [בח"מ סי' ל"ט], דהכא ע"מ כן מסרה לו, שבשלא יהיה לו, לא יוכל לגרש' עכ"פ בא"א לו לדור עמה, אפשר שגי בחרס דאין לו; דלא דמי לב"ח דמשביעין וכנ"ל, דהא לפטור אין משביעין בטעות שמא רק בחיוב וודאי וספק פטור, [כח"מ שע"ה ס"ט], א"כ דוקא ב"ח שם שנ"ע משביעין משום דחיוב וודאי, וס' בפטור אם יש לו אי לא, והדע משבועת פועל, דאינו רק להפיס דעתו של ב"ה כפ"ו דשבועות דמ"ה, דמשמע דלגא כן, כיון דב"ה טרוד בפועלו, אין משביעין בשמ' אפילו לעבות היה נובה בל"ז, כיון דחיוב וודאי וספק בפטור, משא"כ במגרשה מדינא ס' בחיוב. מדקיי"ל דים לבע"ל פירות עד שעת נתינה כשקמ"א בנ"ט, אף בנתן עינו לגרשה, דזמן בעל הוא רק משום בת אחותו ולא משום פירות כסקנ"ז; א"כ החיוב ספק דשמא תמות קודם נט ויירשנה; [אבו"ת כוונת ע"ר הגאון"ל דבשמא אי משעה שנתן עינו לגרשה אין לבעל פירות, א"כ לא מתחיל חיובו, ולאחר שנט בכשמסופקים אם יש לו או לא, הו"ל ספק בפטור, משא"כ יש לו פירות עד שעת נתינה, א"כ בשעת התלוין מתחיל הספק ולכאי הו"ל ספק חיוב, ובדמסיק שמא תמות ויירבנה]. ואת"ל מסייע לה חזקת חי, גם בחזקה העשוי להתהות כפ"ג דגיטין מ"ג, ליתן הנט ע"י שליח בחזקת חי, אא"כ בהיתרא, כשם ספ"ז בשמת ואי"י אם מיתה קודם לנט, הו"ל ספק? עכ"פ בהמירה בחוגם הוי דלא הפסידה כתובה בלא התראה כסקנ"ז, וגם שריא לבעלה ישראל כאנוסה ב"ד סקנ"ז, דגם ביהרג ואל יעבר, בעבר הו"ל כאונס; עכ"פ הו"ל כעוברת על דת, דמותה לגרשה, אף כשאין לו לשלם כתובה כבו"ת אא"ז מהר"ם פאדוויי ותה"ד סרמ"ב, [ויש"ל לה כשהיה ע] ולשבו"ש [ח"א סק"כ] בשרי לגרשה בע"כ, א"ל לשאול לה כנוסה פזר גיעון, רק יאך המסדר והבעל והסופר והעדים עם הגט לאחדה, ויזרק לה הבעל הגט תוך ד"א שלה, ולומר בזריקה ה"ז גיטך, וכו' תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם, דמ"ש ואת לא תעביר עובדא, עד דמתי גיטא לידה, כסקל"ש סי"ד, זהו לאסרה ולא לאסרו: אא"ל כיון דליכא אשה על אשתו, אי לגרש אשתו בע"כ, שהיה מחדרגמ"ה, שרי מועב ליכא אחרת, דנאסר רק מצד גוף אחר, ולא עשה מעשה בגוף אחוסר, וכסברת רבי לעניין כסוי דס פ"ו דחולין, דסותם גבי כסוי דס שחיטה שא"ר ל"ש שחיטה, ולעניין אי"ב שתם להיפך, וע"כ ה"מ לחלק בכה"ג דבאי"ב קילה שחיטה שא"ר, שאינו בגוף הגדון ונקטינן לה כראוי' [אבו"ת ק"ל שרי בש"ם מולין דש"ה ע"א קא' דעשתי' משום דהכא מבתר קראי כב"מ והכא מסתבר קראי כר"ש ? ולפע"ד דמתנון ע"ר הגאון זצוק"ל נמה דקא' התם ע"ב לא לכל א"ר כר"מ דמודה ר' דוולד עשין שחיטה, וק' דמ"ש ? ועכ"ש משום דבאי"ב אינו דינן על אי"ב שהיוכו מגוף אחר, משא"כ חיוב שחיטת הוולד מע"ע וזו"ק] [אמנם אי"ל דלא דלגני דידי' הא עדיף עכ"פ כדי לגיל באשה שיש, מלמענד הסורה לנשא לאים שם לו אשה, והוא אין כך וכך מוכרח לעבוד על חר"ג, אומרים לו לאדם השא לגרשה בע"כ כדי שיזכה חייך היכא דלא פשע כתו' [עיתוני ד"ק ע"א ד"ה מהן וכ"כ שם דל"ב] ? ז"א דבדיה לאא אמורא כלל, כמש"ש אאמ"ו סנהדרין זוק"ל דאשמעת מותרת להנשא לאפרדי שם לו בנר אשה אחרת אשיבנה אוסרתה ולא שכיבת אחותה [ביבמות פ"י דל"ה ותפ"ל] ? וא"ל דהתם בכפוי דס אלו פיינו עשמא, רק משום דבאותו ואת בנו

לעשות

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רמזי אה"ע הלכות אישות סימן א ב ג ד

משום מעשה בידי' ממור טפי מצב ולא תעשה דכתוי דם, מצא"כ בכא ליצא אחרת, איסור הנמשך הוא ותמיר טפי מלגרשה בע"כ, דלא עביד אסור רק פעם א'. עכ"פ ק"ל במומרת לאה מזכה לה גט כס"ו, הרי בעל לאו בר מעביד אליח לקבלה כרפ"ו דגיטין. ואת"ל זאת הוא לה להתיר', וזכין לאדם שלא מדעתה, וכספע"ו דיבמות, במזכה גיטה במקום יבם, ק' הרי הכא אמת לאוכב [דבהפקירה ניחא לה] דמיס גטבים יתמקו כסהדרין דכ"ו דחשוד לעריות פסול גם לעיולי מה"ע, וכגירסת הרי"ף. ותו הרי בל"ז סותר סוגי' דסנהדרין לספי"ח דנדרי' דבהזיר הנחשד לבעל מלאסול מה דאכל חוי', אמתו הרי', דאילו עבד אסורא ניחא ליה דלימות, וכקושית ב"ש סמ"ב סקכ"א. ול"ל דל"ק, דזהו ס' אם רוב בני אדם חושבין כן לחבב מיס גטבים או לא, א"כ בסנהדרין דלעיולי מסייע חזקת פטור', וסוף נדרים מסייעה חזקת היתר לבעל, והרי ה"ל מתנגד חזקת א"א. [אבו"ת ק"ל א"כ לל' מאיר [גיטין די"ג ע"א] דקאמר הוא הוא לעבד שלא לחירות, דנאסר בפחות בעבדים, ומאלי והרי מיס גטבים יתמקו ויזנה אח"כ באיסור. ואת"ל דאתם ס' אם רוב בני אדם חושבין כן לחבב מיס גטבים או לא, א"כ בסנהדרין דלעיולי מסייע חזקת פטור', וסוף נדרים מסייעה חזקת היתר לבעל, והרי ה"ל מתנגד חזקת א"א. [אבו"ת ק"ל א"כ לל' מאיר [גיטין די"ג ע"א] דקאמר הוא הוא לעבד שלא לחירות, דנאסר בפחות בעבדים, ומאלי והרי מיס גטבים יתמקו ויזנה אח"כ באיסור. ואת"ל דאתם מי מכח ספיקא חזקה קמייתא, דנהוי עבד כדהוי מעיקרא. הו דמס"ו בחמת מסייס הס"ם אם זילא ליס בכיתא ליס, וכ"ל דאי לאו טעמא דבכיתא ליס, בטעמא דפריצה ליס לחוד לא הוי סגי, דמיס גטבים יתמקו, מצא"כ כשיתחבר הפרס ממנו ולא תהי' אפיתא ליס. עכ"פ לדבנן סתם דס"ל זכות הוא לעבד, ואפ"ג דענבא בספקירא ניחא ליס כמו שכ' הרס"ם [בתוכות די"א ח' ק' ע"כ ל"ל כתו' בס, הרי דהא שיפקיע עצמו מבעבוד אמ"ל טפי מהפקיעא: וק' א"כ מאי אפי' דמהדרי ליס דבנן, הרי אתה מחילו בנא מוכין הול"ל הרי מפקיעו מבעבוד. ודוחק לומר לדבריו דר"א מהדרי דעפי הול"ל טעמייהו בחמת. וגם ר"ח לא קאמר רק בהפקירא ניחא ליס עפי מצא תוכין, ואין זה טעם החמת, רק דעפי' הפקירא ניחא ליס עפי מהפקעת הבעבוד. ועיקר פלוגתתם מבר מהספר. ועי"כ ל"ל דכוונת תו' דבנן ס"ל דע"י שמשועבד רשות אחרים עליו ולא יוכל לנוות עמה כל זמן שירצה, מצא"כ כשיתחבר יוצה עמה בלאין מוחה ואף שיהי' אז באיסור, אע"פ מיס גטבים יתמקו. וקשה הרי לפי דברי אחמ"ו הבאתו אזוק"ל מיס גטבים יתמקו ל"א רק מכח ספיקא, והיכא מכח ספיקא נפיק לי' מכשות הרב? ול"מ לדידי ק' טפי דמה אתם בשלמי נדרים דידע מאף דאתרלה אתמה, אפ"ה ל"א מיס גטבים יתמקו, מכ"ש בכך דסנהדרין לאסהד לעיולי, דלא ידע דאתרלה ליה וכדאמרי' בשבת מאן יימר דמזדקק ליה מבם, [גם דמ"ו ע"ב], ואפ"ג דלעבידה דאלימא ידע ספי ל"ח מאן יימר [בכתובות דל"ו ע"ב] דפריצה שביחא, עכ"פ עדיפא מכך דנדרים בוודאי אתרלה ולכ"ל. ול"מ מזקיקן דוקא דא"מ הגאון הלדיק סכ"מ סו"ס, דבכל דוכתי אמרינן מיס גטבים יתמקו, רק בכך דנדרים נ"מ כן, מצא דבעל לא ידע מני כלל, הרמוכח בתס דאכוסי הוי מרכם, ואי איתא דמיס גטבים יתמקו ליס, לא הוה גלי לי' נפשי' דלמא לא יאכל בגי', מצא"כ בשאת דידע מיני' בעל, אבא בעלה משמרה, [כתו' קדושין דפ"ח ח'] ואי"ל אין אפוטרופוס לעריות [שבת ד"ל ע"כ]. דשאני הכא דבעל שומרה. להכי לא אפשר בגלפע"ד פעיט כמוני, או ל"ל, דדוקא בשיולי, דוודאי אחוד בעריות, וכיון דכבר פעם טעמא דאיסורא, אמרינן גבי' מיס גטבים יתמקו, מצא"כ בהן דנדרים דס' אם עביד איסור' כלל, דמי לקבן שטטילין אותו [בכתובות די"ח], וכיון דלא טעים טעמא דאיסורא לא אמרינן גמי גבי' מיס גטבים יתמקו, כמו דלא אמרינן גבי' בהפקירא ניחא ליס מס"ע. וכ"כ בעבד לר"מ בגיטין הכ"ל אהכי לא טעם טעם דאיסורא ודו"ק. ובבנן ס"ל כיון דאסתא מוגל בזנות כטעים טעם איסורא דמי ואוסי' סוף נדרים הבלו דומף א"י דמיס גטבים יתמקו, ובגרסת תמוהים דא"כ בשיולי גמי נאמרי' מה"ע. גולי שנאמר בכוונתם כדברינו. ועכ"פ ק' ק' ע"כ זאוקיל במומרת שנאמת בכר לעכו"ם בשעמה טעם איסור ק'. וכ"ל דעק"ל מ"ש ממומר ששק"מ, שיעשה מספק שליח לקבלה ואח"כ שליח להולכה ולא להיפך, דשמא חוב הוא לה, ויהיה קרח מכאן ומכאן, דהרי ביטול שליחות קמא, וק"ל הרי דמסתפק ליה אי אמרי' דעביד בעל שליח לקבלה או לא. אע"כ רק התם להתירה מספקא לי' הכי. מצא"כ הכא. דאינו להתירה כרפ"ו דגיטין, רק להתיר לבעל, דלא הלי' בדעתה, דהא אשה מתגרשת מדאורייתא, גם שלא מדעת. אמנם א"כ ק"ל בנשתעית, שהוא להתירו, למה צריך הסכמה ממאה ת"ח משלם מדינות? ואת"ל דהכי דא"ל רצונה, עכ"פ צריך דעתה, תדע, מדכתן גט בידה כשהיא יכנה אינה מגרשת כפ"ח דגיטין מ"ב. עכ"פ לשו"ת ל"ל בנשתעית להשלים גיטה וכתובה ביד אחר, ולתן לה מזונות. ולשמרה מהפקר, וכשאין לו יקנה ספק כתובתה בטובת האשה, ולהשלים דמי קניין ביד אחר; הול"ל מדא"י לחזר עמה הרי לגרשה בע"כ כמש"ל דק"ו באין לו גבורת אנשים, דגם לבעל כופין אף דבעינן רצונו מדאורייתא, א"כ לא עדיפא משאר בע"ח דסגי בשבועת אין לי כח"מ כל"ט ול"ע [אבו"ת טוא מסתפינא איכא לעיפרן דהתם לא הדר בריא, מצא"כ בנשתעית, אמנם איכא למילף לה מסי' קנ"ד]: וגם ל"ל דמומרת כשחזרה לדת, הותרה בגט זה כשימסר לה השלים. דהרי ע"י שליח דאית ליה קלא ליכא משום מוקדם כסי' קכ"ז, וגם א"ח שמא פייס, כמ"ש ת"ל סקל"ד, רק בקבע זמן לגירושין, שיכר שאינו מגרש ברצון, דהרי אינו מגרשה מיד, ומכ"ש בזיעתה דמלוסה עליו, ודאי לא חיישינן לשמא פייס, כסקי"ז, דשרי מה"ע לדור בשטותה: גם ל"ל בנתגרשה מדינא ע"י דיבורו ואין ב"ד יודע אם משקר, דא"א לברר, אז סגי להזהירו, דאם משקר ומגרשה בע"כ, נתפס כל ימיו בחדרגמ"ה, וכח"מ ספ"ז סל"ד, בע"ב שנשבע ליתן ומכאשו; תדע מאה"ע סקע"ו, באומר שרצה בזיעתה נאמן לגרשה בע"כ, והשמיט דעת הרא"ש פ"ג דקדושין, דמגד הרגמ"ה אינו נאמן. דע"כ דה"ע לדבריו דנאסרה עליו, ממילא שוי' לנשאים חתיכה דאיסורא, דרק בגדר א"י לאסרה ע"ע, דמשועבד לה [כ"א באומר הגלת תשמיש עלי], והרי א"י חז"ל לעקור איסור תורה בקום ועשה, כרש"י במקדש בחיטי קודשייתא פ"א דפסחים ד"ז ע"א, דרק דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, ולא באיסור שנולד אחר קדושין ובגדר בי"ד סרכ"ח, דאין פותחין בנולד [אבו"ת עיי מרי, ע"ר זאוקי"ל חזו דאתלי [גיטין ל"ע] דמי לפקעינהו רבנן לקדושין גמי'. וכ"כ בכתובות ד"ג ע"א ובטול שליחות [גיטין דל"ג ע"א]. ואת"ל אתם עכ"פ לא מולד

(נשים)

איסור אח"כ כי הכא בשאמר שזנתה ונאסרת עליו, עכ"פ ק"ל דהרי אין בהא דיש כה ביד מכמיס לעקור דבר מן התורה לפי' בקוס ועשה [כיצמות דפ"ע ב'] דהרי קיי"ל כרב הונא [בכתובות די"א]; דקטן שטבילין אותו, דאין לו זכי' ולא שליחות ולפ"ה מהיין אותו בנפ ישראל, ואחו' ד"ה שטבילין. וע"ע]. או כ"ל דהתם דוקא בדרך שנאסר בשא"ם שנתקבל לכל ישראל, יש כח בידם, משא"כ בחדרגמ"ה שלא מתקבל מכל ישראל, כאחינו הספרדים, ועוד כיון דע"י זנות מאוסה עליו כרבקי"ז הו"ל כבני שנואה ספ"ב דנדרים וק"ו מאמרה מאוס עלי סע"ז: גם כ"ל במקדש אשה שלא כדת, דהיינו בלא שדוכין כרב דמנגיד בכה"ג או במקדש בביאה בקדושין די"ב, לפשר דכופין לגרשה, כיון שעשה שלא כהוגן [כב"ב דמ"ח ע"ב] ופ"ש דיבמות, ומכ"ש לכופה אם היא הסיתתו, כשבת יעקב ח"ב, ותו דאיכא למימר, דבאלוסה לא גזר רגמ"ה כי"א בס"ם. וגם כ"ל במסרבת לילך אחר בעלה כסע"ה, ושלח לה גט, הגם דנאסר ליאח אחרת עד שיעור שיגיע גם לידה, מדיש לבעל פירות עד שעת נתינה כסקמ"א סכ"ח, על כל פנים בעבר הזמן הכ"ל, כיון דאיסורי' רק מדרבנן הרי בדרבנן אמרינן חזקה שליח עושה שליחותי', כפ"ג דערובין דל"א א', ופעמים גם בדאורייתא לתו' סס: ומשמע פ"ג דגיטין מ"ב דגם כשבעל עצמו בדרך מועיל חזקה חי. אמנם במרחק כמהלך יב"ח שפיר איכא למיחש שמא מת בדרך. וברכת מחיה מתיס יוכיח כא"ח סי' רכ"ה:

ס"ב לקב"ש באלמנת עיסה הרי הו"ל כספק א' בגופו וס' שני בתערובתו, כסקי"ד. במ"כ אשתמיטתי' דרשב"א דאוסר בס' טריפה במתערב, ה"ט דשמא זהו הס' שנאסר מעיקרא בפ"ע בספק א', ושוב לא הותר בס' השני, משא"כ באלמנת עיסה עולה בו הספיקות בבת אחת [וי"ל שא"א לפגוע בגוף שיריה בו רק ס' א', כיון דבשעה שנאסה בגר סיס בס"ס]:

ס"ג ק"ל בהוחזק כהן מפיו, היאך נאמינו, שמא משום כבוד כהונה ומשום דמי פדיון בכורות משקר. ואת"ל כפ"ה דגיטין דכ"ד מדנאמן להפסיד שכרו, כ"כ נאמן לפסול ס"ת, כ"כ ה"ג מדנאמן ע"ע לחומרי כהונה כ"כ נאמן לשאר מילי דשיבותא. עכ"פ ק"ל למה באמת נאמן לחומרי כהונה לגקות בנעמת לאת בהכא, הרי ממ"ד אשר ירשיעון אלהי' פרט למרשיע א"ע. וכ"ל דעק"ל בחלק בכורה בת"מ רע"ח דיחס שמא הפילה מקודם. ואי"ל מעשה רובא דרוב נשים ולד מעליא ילדן, דהרי קיי"ל כשמואל בח"מ בסרל"ב דבמתנגד חזקת ממון ל"א בת"ר. וכ"כ ק"ל בזנתה אחר קדושי אבי', למה חייבת מיתה, שמא לאו אבי' הוא, רק משום דרוב בעילות תולין בבעל, והרי חזקה הגוף שלא להרגה עדיף מחזקת ממון כר"ג פ"א דכתובות מ"ו, דמ"ש שם כי אר"ג בברי ושמא, עכ"פ הרי בס' בברית שם דע"ה מוכח דהיכא דלא מתנגד חזקת ממון לכ"ע חזקת הגוף עדיף [אבו"ת כוונת ע"ר, דא"כ אם נחזקה ממון אין הולכין אחר רובא לפקיע ממונה, מכ"ש שלא לפקיע מיה משום רובא, והרי דולא בתערב בלתריים וודאי טולן פטורין] ה"כ הו"ל שלא להרגה מספק. אע"כ דהא דשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב, היינו רק בגולד ס' רוב עם ס' חזקת ממון בבת אחת כרפ"ג דב"ק ורפ"ו דב"ב, משא"כ בהוחזק ע"י רוב קודם שהתנגד חזקת ממון או חזקת הגוף, אזלינן בתר אמי רובא לכ"ע א"כ ה"ל כיון שהוחזק לכהן קודם שעומת א"ע לאמת, תו לא הו"ל כמרשיע א"ע, ואפ"ז כ"כ הא דסוקלין ושורפין על החזקה ספר"ע, היינו לאי מהוחזק כבנה קודם עבירה:

ס"ד ק"ל בעיכר דלא הושלך לשם מיתה, אי דחשש ממזרות איכא בהכא, עכ"פ יש חשש אחווה, וכדפריך בקדושין דע"ג דליתסר שתוקי לשתוקית מה"ע. והא דמצאי הס"ם דמילתא דל"ם לא גזרו בה רבנן, וכרש"י בס, תמיהני דאיסור אחווה דאוריתא. ואת"ל דאזלינן בת"ר דעלמא [אבו"ת שאקה הנשרה הממזרשה ואין מושיע לה ברי' שאין לה עיני' כמוני, שנו עיני מני דעת, הרי דברי הס"ם נכון מלא דמעלה עכו ביוחסין וע"ע]. וכ"ל דעק"ל לרמב"ם פע"ו מה' איסורי ביאה, דהנשא ממרחקים, א"ל לחקור שמא מקרוביו, וכיומא די"ח, וק"ל שמא ביומא אחיי בעבר ולא חקר. אע"כ ס"ל לרמב"ם, דבשלמא בחשש ממזרות, לא סגי ברובא דשמא בשוס ביאה יבא הוולדו הלל הספק, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, כספ"א דכתובות, משא"כ בחשש אחווה, הספק מגד עניהם, והרי לכל ביאה עכ"פ חד ניידי, לומר המיד מרובא פרים ואין כאן אחווה כלל: ובנמצא שהאשה שנשא היא אחותו וכמעשה הרי', נהי דהולד ממזר, עכ"פ פטורים מקרבן, כאתוסים וכנשאת ברבות ב"ד רפ"א דיבמות, וכרפי"ב דפרה מ"ד בהוזה מחצן של רבים וגכנס למקדש ונודע כפולו פטור, דרק בטעות מעצמו הו"ל כשוגג וכהחלפו נשותיהן ספ"ג דיבמות: אבל"ל כיון דבעילת עכו"ם ליכא רק משום נשג"ז מדרבנן, משום דחש כותי בהמה, כרפ"ד דנדה ופ"ט דסנהדרין ופ"ב, א"כ למה קנלין פוגעין בו רק קודם שפירש, מ"ש מבא על הבהמה. ואת"ל נהי דחמן שוה, ועכ"פ לוקחין [ודיקן] נשתנה; עכ"פ ק"ל לאאמ"ו ע"ר זאוק"ל דשרי להתחתן עם קרוביו דבני נדה לא הוי ממזר מדהפסו בהן קדושין, ואף דגיטין אינו גט, עכ"פ קדושיהן בפסולי עדות עכד"ק. וק"ל הרי הראשונים קדושיהן בעודם ישראל וממזר אינו עולם כפ"ח דיבמות מ"ג. וכ"ל דהולין ברובא, שלא נתגרשו בין הראשונים, ואף דלפעמים הס' קבוע וכמחצה על מחצה דמי, הרי כשלא ניכר האיסור במקומו כספיקא דרבנן, כש"ד בי"ד סק"י, וכיון דספק ממזר דרבנן כקדושין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רע"ג. הו"ל כהרי דרבנן. וכשבות דשבות בא"ח סי' ש"ז ס"ה. רק לפסר דהא דמקילין בשבות דשבות היינו במעשה ולא באמירה. דאמירה המיר ממעשה. מדלא בטל הס"ל גם באיסור דרבנן כי"ד סק"א. [אבו"ת לף דיש לחלק. דביטול שאני. דעשמו דטותר כשהבטל. הוא משום דהו"ל כאינו. ואם הוא הכר"ל תשיכותו משווי' לי' בכעינא. עכ"פ הרי גם לענין אין מבטלין איסור לכתחלה אפי' בדרבנן אמרינן] וביאה נמי הו"ל כאמירה. וכדכי אכלה ומחתה פיה כפ"א דכתובות די"ג. וכ"ל מדאין זמות לבהמה לאסרה על בעלה אי לבהן. ממ"ד כי יגלף אים כיבמות דנ"ע. וסוטה פ"ד. דכ"ו ע"ב. וכ"כ ביאת סד. כב"ם ס"ו סקי"ז מדאינו כאים רק לחמשה דברים כפ"ב דחגיגה דע"ז. א"כ כ"ל דגם בקדשה סד אינה מקודשת. ממ"ד כי יקח אים. ואפילו נימא דהו"ל ספק. מסייע חזקת פנוי'. אא"כ איתרע כתוס' [כתובות] דכ"ג ע"א: גם נ"ל כאמא"ר זלוק"ל. דאמת תגוך ולאי' ע"ה וריב"ל דנכנסו לנ"ע בחייהם. נשתיהן אסורים. מדלא הותרה גם במיתת הבעל רק מדאיתקש לנע פ"א דקדושין די"ג. אינו רק כשמת בעבע [אבו"ת שי' בספר כנפת ישראל לפ"ר זלוק"ל הכ"מ. בשיטרוגין פ"ו בגפלאות שב'. דכיון שאפשר שיחזיר ליכת לאי' מקרא דקדושין. וסיא היא. ועיין בספסי מהרי"א סי' ק"ב שב' לתתיכן. דאמת דעשו אסורה. ולא אמת מלאך]:

סה לאו אמור בדבריס. במסרס באברי זרע לכל שבאר"לכם. אפי' בלא למשרי מילה בגרעת פי"ט דשבת דקל"ג וכמהר"ם ווייל אבל פ"ר דלא ניחא לי' אינו רק מדרבנן. ורק לענין שבת גם פ"ר דיחא ליה הו"ל דרבנן. דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכהרא"ש פ' הבונה ומג"א בא"ח סי' ש"כ ס"ק כ'. מיהו שלא באברי זרע. דהיינו לשתות כוס עיקרין. דוקא לאשה שרי. מדאינו רק מגיעה מלקות הזרע. אבל לא לאיש. ועכ"פ מותר לבוא בקבל כסותה דכ"ו. [א"ה ר"ל כתוס' שם]. ומדל"כ הפלוגו בידים. א"כ בבילה אחת ע"י חולה נ"ל דהו"ל כס"ס דשרי אפילו לכתחילה [אבר אתכיון המעתיק נ"ל כוונת ע"ר פ"פ מ"ד יבמות דע"ב ע"ב דהפלוגו משמע בידי שמים. ומדל"כ הכי בפירוש משמע דוקא בידים הו"ל דאוריתא ומכ"מ מידי ספיקא לא נפקא. דהרי רמב"ם מולק על רש"י ומכשיר פלוגי דבא ע"י חולי. וכיון דבבילה אחת נמי איכא פלוגתא כמוזכר כאן בש"ע א"כ הו"ל ס"ס]. וכפ"ב דגדה דע"ו בספק רחתה או טבלה. ושרי נמי לכתחלה. וגם בספק ממזר דהו"ל מדרבנן בקדושין דע"ג. אם יש בו פלוגתא הלכה כדברי המיקל. ככל ספק דרבנן כפ"א דע"ז ז' ע"א: אק"ל למה בהמה שנפלה לבור. מותר להביא כלים להניח תחתיו ולבטל כלי מהיכנו. אף דאסור מדרבנן. וכשבה דקב"ח וא"ח סס"ה משום לער בע"ח. דיש גם בבהמת עכו"מ וכח"מ סער"ב וסשל"ח. הרי העמידו דבריהם גם במקום עשה. כפ"ח דפסחים דל"ב. ואמ"ל התם בעשה שבין אדם למקום ב"ה. ולא לענר בע"ח. וכדכתיב ורחמיו על כל מעשיו. א"כ למה לצורך אדם ליכא משום לעב"ח. כעוקרין על המלכים פ"א דע"ז ד"א. וכ"כ למרוע נולות בהכא. ולחתך בשר ממפרכסת חולין פ"ב [ומי עדיף צורך אדם מצורך מצות דרבנן]. וכ"ל דלער אדם גרע טפי להתיר לצורך לדחות לער דבהמה [אבו"ת וכ"ל דהרי במקום לעגלא נ"ג דרבנן בכתובות ד"ם בגונא יונק חלב ופי' בספר סוס הקדוש. בא"ח סי' ש"ח ומ"ש בשן אבות ת"ל]:

סו לאאמ"ו ע"ר הגאון זלוק"ל. נהי דאין אשה נאמנת לומר לבשר בבעלתי. רק להבשיר בתה. מדאין לבת הקנה. וכפ"ד דקדושין דע"ד. אבל להתיר לאמה. לא היתרה ר"ג רק ברוב בשרים בהרא"ש פ"א דכתובות סב"ח. עכ"פ בדיעבד אלא לחוליאה מבהן. נ"ב הו"ל כאין תקנה. ועד"ב דגם לכתחילה שרי בהודה הבעל. שממנו נתעברה. כיון דהוא ודאי ואחר ספק. כספ"ש דיבמות ד"ע. בהודה אחרים גם בדיימי מעלמא. דלא כסוף מכות במעשה דתמר דאמרינן דלמא גם אחר אחל נבה. הרי אין למדין מאגדה בסותר לשמעתתא. כירושלמי פ"ב דשאה [ועבא"ח בזה בבל' תפילין]. ואמ"ל ארוס שאני. דלהוליאה מארוס הו"ל כדיעבד דאל"כ מ"ש משבויי' דהמעיד בה לא ישאנה שמא עיניו נתן בה. כס"ז ס"ה [אבו"ת ל"מ ל"ל דאפ"ג דגם בדרבנן אמרינן א"ה משום עלמו רשע [בכתובות י"ח עיין ברש"י שם ד"ה הפה שהתיר] עכ"פ מדפלגינן דבורי' כסנהדרין ד"ע א"כ קילא הכא שפי מבשבי' משום דפוגם עלמו דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה הבהה]. עכ"פ זכינו לדין. דנאמן להתירה לכהן אחר. דא"ח חוטא ולא לו. כפ"ג דקדושין מ"ז. בא"י נמי קדם בתו. ואמר א' אני קדשתיה נאמן להתירה לאחר מה"ט. אמנם אפשר דגם לעלמו נאמן בשניהם מודין. דשבוי' שאני שמא נאנסה. דלא תלי' בדעתה. משא"כ אם בדעתה תלי' לא שבק התירא ואכל אסורא. כח"מ סס"ז בשאמר פרחבל הי' לי ואבד ממני מה"ע. כ"כ ה"ג ברלוגה תלי' שהבעל לבשר ולא לעבי"ם לפסלה. ואי"ל דהכא לאו בדעתה תלי' דשמא בשר לא ישמע לה. הרי מדהתרלה לה לבסוף. אגלאי למפרע דגם מתחילה היה בשמע לה [אבו"ת ל"מ היה נ"ל דלא חייטינן דלמא לא ישמע לה בבשר. וכדאמרינן [בכתובות דל"ו ע"ב]. דפריני שביתי. אמנם לפע"ד בנו ותלמידו רש וגקלה עדיין הדבר לריך תלמוד ובי ברלונה תלוי. ולא בתבתה. והרי יבמה שנפלה לפני מוכת מתן יכולה לומר לאחיך פייתי יכולה לקבל ולא לך. [כלקמן סקס"ה] אע"פ דשוין. ודלמא ס"נ אפשר פייתה יכולה לקבל ולא מלאה דוגמתו בבשר. וכבר אמרו שאין נתינת טעם לאוס המשום אבר תבשה היא לגו]. ובפרט כיון דהוא ודאי ואחר ספק. אין ספק מוליא מידי ודאי. כפ"ח דפסחים. ואי משום אסור נדות. הרי שביה נהרות לטבול. ועוד דהו"ל כפ"ס שמא ממנו. או מבשר אחר. דאי"ל מיד שמא מעבו"ס. דא"כ בהטילו שניהם לספל. פ"ע דגדה מ"ב. שמא מבעל או מעל. נימא מיד שמא דם נדה. אע"כ בספק בשני גופים. אי"ל מיד שמא נאסרה. דא"כ לריכים להחליט דמעבו"ס. וזהו הספק וכפ"ך בי"ד סק"י. והרי בס"ס גם לכתחילה שרי וכגדה דע"ו. בספק ראתה או טבלה. גם שיש תקנה לברר לשאול את פיה. וגם אי"ל דבחד שמא בהכא אי מבשר זה או מבשר אחר. אינו כס"ס וכפ"ח דכתובות ד"ש. דשם אוגם חד הוא. דהתם רק בשניהם בגוף אחד. ואפי' בגוף א'. אם ספק ג' מחיר טפי. דינו כס"ס. וכי"ד סי' קכ"ב. דהתם כלים אינם ב"י מס"ס. שמא עבר מעל"ע או פוגם למאכל אחרון. כיון דלספק אחד לא נאסר מעולם למאכל אחרון. כ"כ ה"ל אם ממנו גם משום מעוברת חבירו ליכא להפרישה כסי"ג: וגם אם הכחיש מעיקרא. דשוי' אנפשי' כחתיכה דאסורא. חוזר באמתלא. וכי"ד סקפ"ה בגדה. ואמ"ל מ"ש מאומר דראה דזיגהה אשתו. דאינו חוזר באמתלא כלקמן סקע"ח. דע"כ התם טעמא משום שהוא איסור הנמשך לעולם כרפ"ה דסוטה. דאסורה לבעל כלבועל להכי הקף ילרו טפי. וה"כ כן. זה אינו. דבסקע"ח נאסרה עליו וודאי. משא"כ הכל גם לפי דבורו. לא נאסרה עליו וודאי לעולם. דשמא לבשר אחר בבעלה. וכ"כ שאין לומר דשוי' אנפשי' חתיכה דאסורה. ודמי לעדות דאינו חוזר ומגיד כח"מ סכ"ט. וכקוביות מהו' רפאל נ"י. דא"כ קשיא מי"ד סקפ"ה בגדה דחוזר ומגיד. וכ"כ מאומר נהגיירתי בפ"ע דנאמן לפסול עלמו דשוויי' אנפשי' חתיכה דאיסורא. לאסור עלמו לקבל ולא לזרעו כהרא"ש יבמות פ"ד דמ"ז והרי בעדות בבטל מקלתו בטל כולו כח"מ סכ"א. וא"א פלגינן דבורו. רק לעלמו ולאחר. משום דגופו אינו נכלל בקרא דעדות ממ"ד יקום דבר ולא בעוטי דבר כפ"א דמכות ד"ו. משא"כ לעלמו ולקרוביו וכמ"ש מ"ל בח"מ סל"ד: ומכ"ש בדר עמה בשכונה אחת. דליכא מעבר לרבים ביניהם. שכונה עדיף מרוב עכו"ם וכפ"ב דב"ב דכ"ג בענלה ערופה. מיהו בהודה ונשאה כתובתה רק מנה. דרק בביטלה בתוליה בנשואין כתובתה מאתיים. מלד תקנת חז"ל בלא תהא קלה בעיניו להוליאה כפ"ג דכתובות דל"ם. וגם קנס לאונסה בזה"ז ליכא כסקע"ז. ומכ"ם מפותה דמחלה. וגם אין חוטשין שמא הפטרה מיבם ע"י ולד זה. וכסקנ"ו. דהרי רוב נשים מתעברות ויולדות. [אבו"ת ויאמר הסרים הן אני ען יכם. ומאן יכיב לן מתמרים שבריחו. דימלאה דאתא מכי הבדוי. דלפי עני בדעת כמוני לא סתכינן ארובא כ"א בדיעבד ולא לכתחילה. מדע כמ"ד [בנישין דם"ו ע"א] דלכני לומר אמרו פסול שמא תבכור עדים לבפיד בקר. וקשיא וכיי בכתובות [דל"ו ע"ב] אמרינן אם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזק. ולאו ק"ו הוא. דהרי בכתובה בבר הוא מוכר חזיופי. אע"כ כמש"ל חוס' [ניטין די"ז ע"ב]. דאע"ג דזנות לא שביחי. ולא חייטינן אמא זנתה. שמא הזנה חייטינן ברים בתובות. ולכני בתולה בשאת ליום רביעי. כ"כ ה"ג אע"ג דלבמא מלאה עדים לא חייטינן. לשמא תמלא עדים חייטינן כמ"ד [ניטין דכ"ח ב'] שמא מת נ"ש שמא ימות תנאי היא. אלמא דלכתחילה חייטינן אע"ג דאיכא חזקא. מיהו י"ל דבכא דדיעבד דמי. וחו דאיכא ס"ס. דשמא תמעבר. ואמ"ל לא תלר: עכ"פ שמא לא ישכחו בזה הבן אחינו מוער דאין שבחה מלוי' קודם ס' שנים [בכתובות ד"כ ע"ב] גם איכא רוצה. דאפילו לכתחילה שמכינן עלה. ורק בממון חייטינן לכתחילה וכ"כ בכתובה ודו"ק]: אמנם במכחישה א"ל לשבע. לבטור ממזרות העובר. ואפילו בהודה בבעלה. הרי גם בחשתו נאמן לומר אין זה בני. אף דרוב בעילות הולין בבעל. כב"ם סכ"ב [פק"ה נ"ל ולא דמי לתובעת אתנגה דבשבע בספקנ"ז] סי"ב מריב"ם. וח"מ סער"ט. וכופין לאוהב לכסות ראשה. להיכר דכתובתה מאחר רק מנה. אבל לא בימי שגרם בהולה מאירוסין דכתובתה מאתים. כסס"ז: אמנם בהבעה אותו שהבטיח לה אהנן או ליטא אותה דיכול להתחייב בדבור בעלמא וכשכירות דא"ל קנין. כח"מ רסקפ"ב. חייב לשבע להכחישה וא"י לתבוע ממנה דמי בשתו אחר שנשבע.

מדלא ההכוונה לבייטו כח"מ רסתכ"א:

סז קיי"ל במלקות ונשואין כרבי. דבב' פעמים הו"ל חזקה. [וסי' מנ"ר]. וקי"ל להוס' פ"ז דכתובות דאין בעל בדה של אשה לומר לה נתחפה שדך. עכ"פ הרי י"ל דגם מאירוסין הו"ל קטלני' דגם בלא מעיין מזל גורם. וכ"ל דלפמ"ש הרא"ש דמה"ש בעל אינו קטלן. דבפרנסה תלי' אלא יהיה לה בעל לפרנסה. א"כ הו"ל מלד ד"א ולא מלד שהבעל בדה של אשה וכו"ק: ולאאמ"ו ע"ר זלוק"ל. במסרב בשידוך. לומר דלא ידע שקטלנית סכנה כ"כ. ישבע דמאוסה עליו עי"ז לפטור מקנס כסע"ז:

סח במגרשה שרי להחזירה. גם ביזנתה ביני ביני. ממ"ד והיתה לאיש אחר לזמן הוי'. וכ"כ בילאה במיאון. אבל מיאון דחבירו לא מבטל גיטא דידי' כפי"ג דיבמות דק"ח:

סי"א בפנוי' מלקין על היחוד ואין לאסור בא"א רק בקיבוי וסתירה כסיקע"ח. לא בעדי טומאה. ולא בעדי כעור. אפילו בכעור דחזי האי לא חזי האי. ולשו"ת עס"ג רק בגראה כעור ממנה ולא מבועל. וכרמב"ם וספ"ב דיבמות. וגם רק בים לחוש שנבעל בזמן הכעור. ועמ"ש מ"ל סקע"ו: ובאין האיש בביתו ואשתה העובר יתר משעור עבור. אם לא אשתהי יב"ח לא הו"ל ממזר. כ"א בפרולה אמו ביותר. כס"ד סי"ד וסי"א. וכ"ל דבכעור מלד לומדנא אסור לבוסו לגרשה. דהא רלונו בעינן מדלוריתא. ואלו כעור מלד לומדנא. לא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הו"ל רק מדרבנן. מדאין ממתין באומדנא. במעשה דאבא חלפתא פ"ט דסנהדרין ד"פ ע"א. ותו דהרי לרי"ף. בכעור אינו אסור רק לבועל. אבל אינה אסורה לבעל. דמדהוציאה ממנו כדיעבד דמי: ולהמו' הו"י ביאת פחות מבן תשע בשכב בחיקה • לא אסרה לבעלה: וג"ל דמה"ש כעור גרע מסתירה. דלא איכר אהבה עי"ז במעשה. וג"ל בא"א שזינתה דלא הפסידה בלאותי' קיימין. כספי"ל דכתובות דק"א. דאם היא זינתה כליה מי זיט. ולהרא"ש ושו"ת ח"ל. גם בנכסי ל"ב מיירי. דמ"ש מבע"ח דעלמא דגם בהמיר יחזיר ליורשיו כה"מ. סי' רפ"ג. וכ"כ [ועכ"פ כל"ל לע"ד] נכסי ל"ב באחריות הבעל. די לפטרו בשבועת אין לי. ועמ"ש ת"ל סקט"ו:

סי"ג במניקת חבירו. לא סגי בהבלים מעות למסמס בחלב ובילים כפ"ד דיבמות דמ"ב. דאפשר לא פלוג רבנן בתקנתייהו רק דבי' ריש נוטתא שרו. דיש להן היכר דקלא אית להו כהר"ן פ"ו דכתובות. דבגאסרה להנשא. אז סתם אם מרחמה על פרי בטנה. א"כ כל אשה שלא הניקה מקודם מלד שכנת אמו. הרי חייה קודם כפ"ה דיבמות דס"ב. בכה"ג נ"כ יש קלא כדברי ר"ג וסגי להבלים כל"ל:

סט"ו נושאין על אנוסה ומפותה. במתה ראשונה. ואנוסת אביו או אחיו. גם בחייהם שרי:

עגונא

סי"ז ק"א גב"ם. דמתיר עגונא בס"ם. יומא מיד שמא חי. ואח"ל בס"ם משני נופלי' אי"ל מיד שמא חי. דא"כ לריכין להחליט שזה אחר. וה"ז הספק. וכמ"ש ת"ל לעיל ס"ד מפ"ע דאדה מספל יע"ם. עכ"פ ק"ל לרשב"א דס"ם ורובא שוין. הרי חזקת א"א ורובא כפלגא ופלגא. כתוס' קדושין דפ"א [עי' בי"ד סק"י ס"ד סקס"ד] ואת"ל מדלא הותר עגונא רק אחר יב"ח כס"ה. נסתלק חזקת חי. כמ"ח סרכ"ה לברך אח"כ ממי' מתים. א"כ נס חזקת א"א ליכא. עכ"פ למה נאמן ע"א. וגם פסולין. מאומדנא. דמה דעבידי לעלוי' לא משקרא אינשי. גם דייקה ומסבא. מסוס חומרא דר"ז רפ"י דיבמות. ואלו בעובדא דאבא חלפתא סנהדרין ד"פ. לא הו"ל אומדנא כוודאי להמיתו. ואת"ל לז"כ רש"י שבת פכ"ב דקמ"ה דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. וגם לפו"ת הרא"ש במעשה דמכליף בן מאל. מה"ש מקילין בעגונא טפי. עכ"פ בתרי ותרי ואמרה ברי לי. למה מותרת לאחד מעדיה כפ"ב דכתובות דכ"ב. מ"ש מיבם דא"כ שמת אחיו. ליבם אשתו כדסקי"ח. ואת"ל הכא בשעת הגדה אינו נוגע בעדות. דא"י למי משניהם תנשא. וא"א חוטא ולא לו. משא"כ התם לא חזי' רק ליבם. [ואע"ג דהרשות בידה לבלי להתייבם כלקמן סקס"ה. עכ"פ עפי קיימה קמי' מלאים אחר]. עכ"פ למה מהימנא בתוגעת להנשא. שמא תעריס לגבות כתובתה ולא להינשא. ואת"ל כמו דספק טבילה מוליא מידי ס' ראיי'. מ"ס כפ"ב דגדה דע"ו. כ"כ ה"נ ספק מיתה מוליא ספק ערמה. עכ"פ ק"ל מ"ש בתשובת הרא"ש כלל נ"א דגם בהכיר [נ"ל דל"ל בהזכיר] העד שמו מפיו סגי. כיוחנן אריה. יבמות דקכ"ב. הרי חנן [משנה ערוכה היא דתנן כל"ל לע"ד] שם לבדי' במעשה דלמון אמי פב"פ נשבני נחם. ואי"ל דהתם נקט לה רק לרבותא דגם בחיים אין חוסמין שמא מסקר לשנות שמו. דבורה הוא. א"כ למה קיי"ל דלא סגי בהכיר העד רק שמו לבד. דלריך שמו ושם עירו ושם אביו כסי"ח: אמנם באמר שמוך לעיר פלוני. הו"ל כפי' שם עירו. ובאמר שמוך לביתו. סגי בשמו לבד כבי חוזאי יבמות דקכ"א: ומבה דאמריגן שם בפרשא זריזי דא"ל שם כלל. כ"ל דשם אומאתו סגי. וכ"כ באמר חזן מעיר פלוני. וכ"כ בהוליטהו בקולר. וכהלכו לאמטוכיא דתנן שם: אמנם טביעת עינא דקלא רק לאשתו הוי סי' מובהק. מסוס דמלוי' עמו כחולין דל"ה. ומדברי סומא בשאהו דאל"כ שמא בגר קלא וכב"ב דקס"ז. ומ"ש יבמות דקכ"ב שמא קול לרתה. והרי יש ע"ע דקלא. התם שאני. דשמא בכוונה שתתה קולה כדי לקלקלה: והא דמלבוש חיוט' נשאלה. אפשר אינו בכל מלבושיו. דחזקה אין אדם מניח עלמו פרטלאי. כה"מ סר"ן. דלכך במתנת שכ"מ בכולה בעמד אחר [וי"ל]. ואפשר גם באדבע כנפות. דלא שביק מלוה דרמי' עלי' וכסל"ז סט"ו. דמה"ט אין בוגרת בכלל אחת מבנותי מקודשת לך. רק אפשר התם חזקת פנוי' מסייע: אמנם בכלים שאל לעלמו. מהכ"ת יעבור על מ"ש חז"ל אין בואל רשאי להשאיל. [ואחזוקי אינשי ברשיעא לא מחזקינן] וכה"מ סי' רל"א וסמ"ב. וכלרנקי ובעבת סכ"ד. וגם שכיר שחיטה לא מוטלי אינשי כספ"ע דב"מ: אמנם בהנית אחריו כתב שיטבע א"ע בנהר. אז אפילו נמלאו כל מלבושיו בשפת הנהר. הרי ניכר עי"ז כמוגזל. ואפשר אחר הפשט כל בגדיו ברח ערום. כשבית יעקב. [אבו"ת ואע"פ דבאומר שטלה לגב ושיפל א"ע. ה"ה בחזקת מאבד א"ע לדעת וכי"ד בסמ"ב וכש"ך שם. ואמאי. נימא נמי שטות משוגע ומעלמו נפל אח"כ. י"ל דהתם טוכית תתילתו על סופו. שחזקתו לדעת עשה. ואף שעשה בשגגון דינו כמאבד א"ע]. ואפשר דבכה"ג. בנמלא בנהר. סגי בסימן ביזוני. וכמו דמהני סימן ביזוני. בהא דפליגי בית ע"ע בפרלוף פנים עם החוסם ולא נחבל בפניו. אבל היה לאחר ג"י כסי' כ"ו. לו שהיה חוך ג"י בהחבל כסי' כ"ה. וכ"כ בהא דפליגי בייכר בתמתו משהועלה. דסיים עה"ג דבמסיים סימני כליו. אז סי' ביזוני. לו סום שרכב עליו. דהו"ל נמי כבליו. דמהני. כ"כ נ"ל הכא נמי הכי ובמסיים סי' ביזוני שבנוף לסי' כליו כסים. מדפליגי בתרוייהו ביבמות דקכ"ב. דהמחמיר בלחת מקיל בשני'. באיתנייהו לתרוייהו נמי מהני: ובשני עדים. א"ח שיאמרו בדדמי. שיהיו לריכים לומר קברתיו [ככע"א] אח"כ במלחמה גדולה. או באמרו שהניחוהו מת בדרך. דשמא התירוהו לעכב כסי"ז: וב"כ אשה נאמנת גם בלא קברתיו. במלחמה קטנה כרלחים. דאשה זיינא עלה. ביבמות דקט"ז וע"ז דכ"ה: וכשפירש בעלה ממנה בקטטה. או ביושבת מעוגנת כמה שנים. א"ל דמת. וע"א מסייע לה הו"ל ספק כסמ"ח: וא"צ חיפוש כמי"ט. רק כשא"י מי ילא מעיר באאמ"ו ע"ר זאוק"ל: ובמים שאין להם סוף. ואשתהי כדי שתלא נפשו. אינו רק איסור דרבנן. והרי כשנמלא עם סי' ביזוני. או שמסייע שברת ר"ת סכ"ה. או שמסייע הגדת עכו"ם גם בלא מסל"ת באאמ"ו זאוק"ל וב"ם אות רכ"ע. וק"ל בחורף דנקרשו המים. למה הו"ל כמים שיש להם סוף כב"ם. ולא ניחש שמא יש מקום פחות. ומשם עלה. [ואלא ביש לא מלריך לבדוק שמא יש בתוך ג' שטות ממקום שנעבע מקום פחות]. וכ"ל דרק במגולה חששו. ולא במכוסה דאי' מקום שנפתח לעלות בו. [ואפשר דהו"ל כס"ם]: אגמא דסמקא יבמות דקכ"א. כ"ל דאפשר זהו [קנסטעלגרובע בל"א]: אין חוששין שמא יילל בגם. אא"כ אמרה דגם היא נגלה. כעיטן עלינו הבית דתנן התם: ובנמצא כתב שמת. אפשר ע"י קול. ובכתב במדומה ושקר סכי"ח: קטן אינו נאמן. רק עם קיטור דבריס כסי"ג: ועכו"ם א"נ רק במסל"ת. ובלבד שיהיה ההתחלה מעכו"ם. ואח"כ רשאין לחקרו: ובחיפוש ישראל אינו כלום התחיל הישראל כסע"ו. וכ"ל דה"ע כפ"ד דשבועות דל"א. למה אהה רן אחריהו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות פטור. אלמא דיילה אינו כהתחלה. וגם ממ"ש שם בהשביעו ר"פ חוץ לב"ד. וכפר בב"ד חייב חטאת. משם מוכח כהתחלה מעכו"ם וכבייתא פונדקאית סוף יבמות: ולאאמ"ו ע"ר זאוק"ל. בשאל ישראל על ראובן. והשיב עכו"ם דהרג ראובן ושמעון. נאמן לשמעון. וק"ל דהי דאף דמלת נהרג על שניהם קאי. אפשר לומר כפלגין דבוריה כהרגתיו ס"ו. עכ"פ מ"ש מחיפוש סע"ו. ומשאל על ספינה. כב"ם אות רמ"ג. אז ראה אשת נרלה. או בסיפר מנזלנים. וגם נ"ל ממ"ש יבמות ספע"ו דקכ"א. עשה דלא אמיתך. כמו הרגתי לבב"פ. משמע כשלא ניכר [הנהרג]. אין חוסמין שמא משקר כדי לחיים או לבזות לרלון. וכמו דא"ח בעכו"ם מפי עכו"ם שמא ליכא מסל"ת לקמא אז שמא מלאו קמא אחר ג"י משמלא. וכן נ"ל דבנשאת ע"י ב"ע. ומודע דאק"כ מת. הו"ל כאנוסה דברי לבעל שני. דאינו כסי"ו לאסרה מלד גט דקמא. דהכא שמת קמא שאני. משא"כ בנשאת בע"א. [דהו"ל כפוסעת אלא דייקא כלאוי כנ"ל וסיינו לרמב"ם אבל לשמחבר משמע דל"ש]:

סי"ח ליבא ממזר רק בחייבי כריתות. ולא ביבמה שזינתה. וגם לא ממדה. כיון דקדושין הופסין בנדה ממ"ד ותהי נדתה מלטון הוי': וק"ל שמא קרא רק בקידשה בשטר וכסף. לא בביאת נדה. וכרבא פ"ה ד"ד. ככל מילי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. ואת"ל דהוקבו הויות להדדי כפ"ד דיבמות דמ"ה. עכ"פ למה יבמה נדה קנינא בביאה כסקס"ד כ"ד. וג"ל דביבמה ק"ו מאשה דעלמא. דלא זקוקה מקודם. ורבא מיירי רק באיסור מל"ע. ולא מלד נדות. וכהרע"ז בחושן משפט סר"ח בקנין בשבת או שחט בשבת דנאכל כפ"א דחולין די"ד:

סי"ט ק"ל למה סוקלין ושורפין לחזקה. כשבעלה אחר שנראה כרוך אחריה כבן אחר אמו. הרי אין ממיתין באומדנא. וכאבא חלפתא סנהדרין ד"פ. וג"ל התם ס' בחיוב. שמא לא המית זה. אבל הכא הרי בעל ודאי. רק ס' בפטור שמא אינו אמו. וכח"מ סט"ה ס"ט. וכ"כ בשהוא בכור ודאי וספק אם נפדה כי"ד סס"ה. ועוד הכא הוחזק כבן קודם שנולד הספק. כמ"ש ת"ל ס"ג: וג"ל בשבא זנ ממרחק. ומת הבעל. זקוקה ליבם דאין לומר שהפקירה א"ע לו משום עושרו. דהא יותר מחלתין יומין לא מוקי אינש אנפשיה • ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות [ככתובות דע"ב] ובעל לשם קדושין. ואף דקדושין לא הוו רק בב"ע בסמ"ב. הרי עדי ייחוד הן הן עדי ביאה. ואף בנודע דלא טבלה. הרי גם ביאת נדה קונה. ואינו ממזר בסי"ח. וכשעשה בזנות הו"ל עבירה עפי. לכבי תלוק דלא חטא כ"כ. [אבו"ת ואיכא לדמוי לכל פנוי' שנבעלה בזנות. דא"ת לקדושין אפילו אתיחדה בעדים. דהכא קיים אותה אלו אינו כאים לאשתו. אמנם ק"ל הרי גם באשה שאמרה שבעלה אינה בועלה אינה בועלה י"א דנאמנת. ואמאי הרי עפי מל' יומין לא מלי מוקי אנפשי'. ואת"ל דזוקה בביאה ראשונה לא מוקי אנפשי'. ואשכחי דוגמתו בפרסה נדה קודם ביאה ראשונה. לריכי' שמירה כי"ד קי"ב. אף דאח"כ מסיקין. עכ"פ נ"ל דאפי' בביאה ראשונה דוקא באין איסור בביאה. אמרי' לא מוקי אנפשי' משא"כ הכא דנדה היא וכדמסיק ע"ר הנזלוק"ל. ולאי אפי' עפי מסני מוקי אנפשי. וכי"ד קי"ב דלבתחילה. אפי' מיד חוסמין. ואפי' נימא דבעל אותה. עכ"פ שמא בעלה לשם זנות. והו"ל ס"ם דזוקה כמתקדשה לו בתנאי. אמרי' כשבעל אחל אתנאי. משעם אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. משא"כ במופקרת לו אף לתיתדה בפני עדים לא תלינן בקדשה לעפי

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אמרי' שלא יכשיל רבים שילו לנשאה ולא ידעו מקדושין. ותו הרי בכל גווגא לא כ' לה כתובה. ולא הפותח מכתובה עושה בטילתו בטילת זנות. כסס"ו ס"ט. ועי' כרמב"ם פ"ז מגירושין הי"א וכלח"מ וכלח"מ קמ"ט ס"ב:

סימן כ ספק הוא אם קדושין תופסין ביבמה כסקנ"ט. ואפילו הכי בזנהה הולד כשר. מדליכא כרת ועכ"פ נאסרה ליבם עי"ז. כתוס' רפ"ד דסיטה. ועיין מה שכתבתי לעיל ס"ו: ולרבינו לבוש הא דאסור להזדווג פנים נגד אחור. כזוהר הקדוש. היינו תדיר אבל באקראי שרי. ונראה לי דה"ט כרש"י בהפיכת שולחן מדרים ד"כ ע"ב ותוס' יבמות דל"ד ע"ב:

סימן כא משרת שחתך פרוסה וקדש המשרתת בפני ב' עדים. נהי דאינו כמקדש בגזל. דהרי שניהן מזונתן על ב"ב. ואף באין מזונות המקדש על בעה"ב. על כל פנים שמא טורח חיתוך שוה פרוטה. ושמא אומן קונה בשבח כלי כסט"ו. ואפשר דהוה ס"ס. שמא אין טורח החיתוך ש"פ. ואת"ל וכו' שמא אין אומן קונה בש"כ —. וכ"כ עוי שהחיר פרוסה להנותנתו לו וקדשה בו. הרי בשתיקתה על אמירה דבשעת נתינה. מקודשת. דקבלתה מסייע. ונם במקדש בגזל דידה. היתה מקודשת לולא איסור גזל. כהכא. ולאאס"ו ע"ר הגאון זצוק"ל. גם באמר דוא זאלכט איין מאל מיין זיין. מקודשת. אף על פי שאמר [איין מאל] וכאומר היום את אשתי פ"א דקדושין ד"ז. דרק בחלי פרוטה איכה מקודשת. וק"ל דלמא לעבודה קאמר. מדלא הזכיר אשה והבה בהתם. ואף דלא הו"ל רק ספיקא. הרי חזקה פנויה מסייע. אלא אם כן איתרע כתוס' כתובות פ"ב דכ"ג ע"א וצ"ע: וק"ל בקדשה בגשרפין למה איכה מקודשת כספ"ב דקדושין. דלמא בהאלא אפרן קאמר. ואת"ל דכשעת אמירתו דיינינן ליה. [אבו"ת וצ"מ ל"ל דהתם איירי דלא ידעה שהן מגשרפין והטעה]. על כל פנים ק"ל באמרה נתקדשתי ונתגרשתי. דמהימנא במנו

לכלורס נכהלתי מסמוס. דמלכד מה דלמרינן התם כשכת דמ"ו דכדר דפגי ג' הדיוטות לא לאמרינן מלן יימר הרי רש"י פ"ל התם מלן יימר שמת לא ימלאנו לחכם.וכן מוכח כש"ס.דאם נלמר דר"ל שמת לא יתולה החכם ל"כ כג' הדיוטות נמי לכ"ל הכי. והרי כנזיר דלוקה ע"כ ימלא ג' תכמים כב"ד שילה לסלקותו. ויוכל להתיר בפניהם. וכ"ם שהתיר פינו לכהן דכרי פ"כ הגלון זצוק"ל. לפמ"ש תוס' שם כד"ה התם. דדוקא היכא דספק שקול. לאמרינן דמוזקקי ליה תלתא הדיוטות. משא"כ בשהתכר מפי דלא מוזקקי ליה כרלויית מומין כיו"ט דלא משתרי שפיר לאמרינן לאילו בהדיוטות דלא יתרלו ליה. ל"כ ס"ג כיון דפשע ולכל מנכים ושתה יין לחר שתולה. מסתכר מפי. דלא מוזקק ליה כדי לקנסו ומזה נ"ל רלוה לפתור הכתתי לעור יו"ד [סי' רס"ת] שכ' כ"י כשמו. דלריך לגר כזה"ז נ' ת"ת. וכש"ם לא מזכר רק בלבד. ולרלית להוכיח ממ"ד בקדושין דס"כ פ"כ גבי לאחר שהתגייר, מלן יימר דמוזקק ליה תלתא. ולי נימא דסגי בהדיוטות הכי בתלתא הדיוטו ל"ל מלן יימר. אלא לאו ש"מ דלריך מומחין. ול"כ היכא לפסר לגר כזה"ז שלין מומחין. ודוחק לחלק בין ת"ח למומחין. ולפי הכרינו ניחא דכודאי בהדיוטים סגי. רק לפ"ה לאמרינן מלן יימר כיון דמסתכר מפי דלא מוזקקו ליה. משום דקשים גרים לישראל כספחת כפ"ד דקדושין ד"ל פ"ל):

סמ"ב ק"ל בשניהם מודים בקדושין. לף דמחייבים לאחרים. [הול"ל] פלגינן דבורס [אבו"ת ר"ל אלא נאמינם מה שאמרו שקדשה שלא בעדים. ופי' תוס' כתובות די"ח ב' דדוקא היכא דלריך מאמר הראשון לפי' של מאמר שלחרון לא לא פלגינן דבורא. ודו"ק). ונחמיר להאמינם להבא. במנו דקדשה עכשיו. כב"ב דקל"ד בהוה לגבי לעבר. מהימנא להבא במינו. להחמיר דחולנת ולא מתיבמת. ולחת"ל כיון דמנו בהרי ליכא כתו' כתובות די"ח. רק היכא שהוא לפטור ח"ע ממתון] כתו' קדושין דמ"ב ע"ב. לו היכא דשהי הטענות שוין. כהתם דמלו למימר יהבנוהו למלוה. במנו דמהדרנוהו לנוה. ות"כ דוקא בנט דח"ל דעתה ורלוה לאמרינן מנו. משא"כ בקדושין דלריך רלוה. ה"ל מנו בהרי. ושמא רלוה רק לחול קדושין לעבר טפי מלהבא. כדי לבטל קדושין מלחר דביניהם. עכ"פ ק"ל לב"ם [סק"ז] לאסרה גם באמר ע"א שנתקדשה לפניו ולפני ע"א לחר שהלך למדה"י לו שמת. במ"כ הרבינו. ממ"ש קדושין דס"ה ע"א בהכתשה [בקדושין כל"ל לע"ד] נלמו כלוס. שהם. משמע גם בכה"ג ועוד דלל"כ כל פעם יעריס ע"א לומר בכה"ג כדי להאמינו. ורלייתו מסמ"ז. בע"א נתקדשה וע"א לא נתקדשה. דמשמע דלולא ע"א המכחישו לקמת. היה הראשון נאמן. ע"כ בכה"ג שאמר שהיה עוד חחר שם ומת. מדבעי בקדושין ב"ע. במ"כ התם בח"א שהכחישו. דאמר שהקדישה אביה ומת [וכ"כ הב"ש בעצמו שם]. משא"כ באמר דעד השני במדה"י [והיא מכחישתו דמהימנא]. דלא משקרה דמתירלה שמא יחזור, דומיא דענוגה שאמרה מת בעלי, דמהימנא דלא משקרה דמתירלה דשמא יחזור כשי' י"ז. לף דמהנגד הזקת ח"א, מכ"ש הכא דחזקת פנויה מסייעה: ומה שנתהפק בהיו עדי קדושין קרובים לאב ולא לבתו. ומכחי"ל כח"מ סל"ג. כ"ל כספק פ"א דקדושין ד"ז ע"ב. בשתי בעותיך לשני בניי בפרוטה. אם דנין בתר טועל. לו בתר נפעל. ס"ל בכה"ג. ולף דבחוסב להתכיל כזית למחר לשנים אמ"ל כזבחים דל"ד. התם אין השני בנוף השניים כהכא ודו"ק [אבו"ת ולפפד"ל דהתם כזבחים זיל הכא ליכא אכילה זיל הכא ליכא אכילה. לפיכך אמ"ל. משא"כ הכא לגבי אב של הבעות שקיבל ספרופה אינא ליכוף]. ומה שהקשה הב"ש ס"ד בשם המרדכי בלא רלו העדים נהיגה, רק שמעו שאמר התקדשי לי בחפץ פלוני ולח"כ רלו החפץ בידה ואינא הוכחה שקבלו הקדושין.דלא מהני, מ"ש מלומדנא דהן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. כ"ל דהתם אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, והכא בלא רלו העדים שבה לידה בתורת קדושין. שמא לשחוק התכוין [בהמירתו ולא נתן לה בשעה שקדשה]: ובמבחישים שני עדים ח"ע במה קדשה. י"ל שמא אינו כע"א אומר מת וע"א אומר נהרג לעיל סי' י"ז ס"ע דמהני. דהתם י"ל דלא משקרי מכוס דעבידי לגלויי. וגם ח"א בכלל מחתים מנה כספ"ג דנזיר, רק בב' כתי עדים ולא בע"א שבאותו יין וע"א שמן בזמן אחד כח"מ סל"ב ס"ב [אבו"ת אני אינו כדאי לפתות פי לפני ע"ר הגאון הכ"מ. וקילת שפתי מעשה רבה הוה.ולעפ"כ פנותו הקדושה תרבני לעורר עוד על דבר ח'.דבל"ז לא דמי סכתשה דהכא לגר דהתם, ע"פ מ"ש הרא"ש שם. דיכון דשניהן מודים שאינו קיים. אינו סכתשה בגוף הענין. וכיאר שם הב"ש יותר. דיכון דשניהן ראו שמת. לא דקדקו יפה אחר הסיכה פ"ו מה מת. וס"ת התם שא"ל לראות ענין מיתתו. רק בשראו אח"כ שמת. לי. משא"כ בקדושין הכא אין עיקר סגדתם על דבר שראו אחר הקדושין. רק לריכין שיראו הנתינה בעצמה, גם לריכין לדקדק בה אם ש"ם או לא. לכני מחשב שפיר סכתשה. ולא דמי לתנה שחור או לבן בח"מ סל"ב. דהתם כיון דשניהן ראו שהיה דיבר. מה לי אם שחור או לבן. להכי לא דקדקו בו כולי האי דמלתא דלא דמיה עלייהו. משא"כ הכא. ולולי לריכים לראות ולדקדק יפה במה מקדשה. כדי לאמר כמה טוב. להכי מחשב שפיר סכתשה]: וק"ל בקדשה בע"א. וחזר וקדשה בע"א: כסמ"ב ס"ה.נהי דאינו כב"ע כיעור דמלמדרפין כרפי"א. דהתני הכא כיון דלא היו ב"ע יחד. שמא היה בלבם לשחוק. או כב"ם סי"א סקי"ב. עכ"פ ק"ל למה בנתינה בע"כ לקמן סי קמ"ג ס"ד הו"ל ספק. שמא א"ל להקנת הלל להשלים כפ"ז דנישין דע"ה. רק שלא בפניו, מ"ש מתלוהו וזכן ה"מ סי' ר"ה דאמרינן אגב אוסא דזוזי גמר ומקני. ול"ל דלהקנות כל נופה שאני. ובאנסה לקבל קדושיה דמי כרסמ"ב [אבו"ת כוונת ע"ר הגאון"ל דבפי קמ"ג שהיה כל נופה קנוי לו. והיא הכריתתו לחזור ולהקנות לה נוף אלה. להכי בכה"ג

ל"ל דפ"י קבלת המעות גמר ומקני. אמנם לא זכיתי להבין מ"ש נוף אשה מגוף עבד. דודאי כל מכירה באונס מהני. אפי' במכר עבד. ודוחק לומר דהכא אשתו כגופו דמיא [במכחות דל"ב]. ול"מ היה נ"ל. דבתלוהו וזכן. כיון דפ"כ מיירי באמר המוכר לו כתב שדי קנויים לך. וכיון דמלינו כפ"ג דמהני בקרבן. נופין לותו עד שיאמר רולה אני [כר"ה ד"ו ת"]. כ"כ הכא. ולף דשאני התם דבבר מחוייב משנה שבדר. עכ"פ הכא פ"י הנאת זוזי. לא גרע מחיוב הנדר. משא"כ בסקמ"ג הרי מיירי שלא אמר הכבל שמתרלה בקבלת המעות. כדמוכח [בגיטין דפ"ה] דמיירי דומיא דתקנת הלל. לכני ל"ת אגב זוזי גמר ומקני. אמנם סך דרסמ"ב שהביא ע"ר הגאון"ל, דודאי מיירי אפי' באמרה פ"ו הכפייה רולה אני ואפ"ה אינה מקודשת [בכ"ב מ"ח ב'] מדנקט הש"ם רק שמעת דעשה שלא כהוגן מש"ה קנסוהו. קשיא שפיר מ"ש ממכירה בתוגם. דהוו נמי שלא כהוגן ולא קנסוהו. ולף דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע לה [בכ"מ ד"ה ב']. עכ"פ לשה יגרע הכרת דמכירה מהכרת דקדושין. והכא ודאי אתהיר לן ע"ר הגאון"ל לשיינן. לתלק. דבקדושין כיון דהכריחה לאכל תפשיות של גופה. מחשב עושה שלא כהוגן. שפי ממכירה):

סמ"ג תקנו קדושין ליהומה קטנה. כדי לשמרה מהפקר. ולא לקטן. דל"י לשמור אשתו רק שמוך לפרקו כספ"ם דסנהדרין דע"ו. ונם לל"פ דרק לגבי קטנה לאמרה' דגדלה קדושין בהדה כסקנ"ה. ולא לקטן כשלא בעל משנדל. דנופה לאסרה. ולא נוסו לאסר. והרם כונס ברמיזה ומולא ברמיזה כסמ"ד: ול"ל דמה"ע אין נוסה גטה כפקחת. שלא יאמרו אין קדושין הופסין באחותה. וכגון מיתון סקנ"ה ס"ז. אמנם שומע ואינו מדבר. הו"ל כפקח. דקדושין דאורייתא לקנסה בשטר כסל"ב. בנכתב לשמו ולשמה [אבו"ת אע"ב דבשטר נמי מכ"פ לריך שיאמר ס"ו לקדושך כנ"ם סל"ו סק"ב. נ"ל דכתר מ"ש רמ"א דסי' כ"ז דבשמדברים בפניהן תחלה מפניהא דקדושין ל"ל אמילה כלל. א"כ משכח"ל הכא שפיר כפ"ג]: ובקדש בן מומרת [אפי' כשאביו עובד כוכבים] מקודשת. דהו"ל כישראל. דבנך הבא מישראלית קרוי בנך בקדושין דס"ח. ומכ"ש מומר שקדם. דאעפ"י שהעלה ישראל הוא:

סמ"ד [אין לו דין קול כ"א כראה שמתה בשיר. ושמע קול שכרים. ויש פל מפי עד [וסי' רש"ע] וי"ל דלריך ב' עדים מפי כ"ע. אפי' לא שמע כ"א מהם רק מפי ע"א [כפי' מ"ו ס"ב]: ומדאסור לחקור בקלא דבהר נשואין כרש"י ור"ן גיטין דפ"ט. א"כ הו"ל קול שלא הוחזק בב"ד. דאינו רק לעז לבד שילא לאחר נשואין שקדשה אחר מקודש. וכלינו אם מבטלין קלא. ולפ"ז בספק זנות א"ל. דמלה לחקור. מלה לבטל קלא:

סמ"ן תרי ותרי הו"ל ספיקא דאורייתא. ואם נשאת תלא. רק בנשאת לאחד מעדיה וטוענת ברי כפ"ב דכתובות דכ"ב ע"ב. לא תלא. אמנם בים לה חזקת היתר הו"ל ספיקא דרבנן. ובחד וחד. אם בא המתיר תחלה. כספק דאחר שחיטה ברי' כרש"ז בי"ד סל"ט סי"ז. ובפסולים הלך אחר רוב דעות.

ומאה נשי וחד גברא הו"ל כפלגא ופלגא. כסי"ז ורפי"ד דיבמות:

ס"נ להוקי דרך אינו כשדכן רק בדיבר מסך הנדן. ומטעריו הדבכות לפי הסך המרובה מסניהם. א' מתרק מכל מלה זהו' [במדינת פולנין]. וממלה ראשונה כפל. ומספריה וקרקע ותכשיטין. טוהנין מחליו. ואלי שדכנות נוהנין למתחילין והלוי לעומרי'. אבל לאמלעיים ולא כלום. ולקרובים פסולי עדות אין נותנין. רק בעיבר [לפי ראות עיני הדיין] שעשו פעולה. דאל"כ כ"א יעיד על קרוביו שהיו שדכנים. וברחוקים הלדיים זה מזה עשר פרסאות יהנו שדכנות כפל. דהו"ל כרחוק מקום פסחים דל"נ. ובמכחים לשדכן עח"מ ספ"ז ורפ"ו ורל"ד. ובהעני יוכל להפחית ממדן שלים וכבבר בזול בח"מ במ"א [אבו"ת וא"ל דאינו יכול להכריח להתן ליטל פחות. רק אאין התן יכול להכריחו בתשב עד שתלנין ראשו. אם ילא ליתן שלים פחות. יוכל לומר לתן לו כנוס לו פטור. וכמשמע נמי מסוף דבני ע"ר הכ"מ] לו כי"ד סרל"ב סס"ז. ובעבר הזמן שקבעה. ויש קפידא [מלד אחד]. אפי' בנאנס המעכב. אפ"ה השני פטור כש"ך ח"מ סכ"א וראבו"ז בי"ד סרל"ו. ולא יתירו החרם כנדר. וא"ל במחל התן ואבי הכלה [אהדדי] אינו מזיק מה שנאמר הבטר ביחו כח"מ סי"ב וסרמ"א. ואי"ל דא"י למחול שעבוד הכלה וכח"מ סמל"ב. ליתא. דהא לא זכתה מאביה סך הנדן עדיין. דהו"ל קניין אתן. כח"מ סרמ"ג וסרמ"ה. ולא כתב לה רק ע"מ לכנסה כאה"ע סי"ב ס"ב. והרי אין התן לריך לנשאה הנס. והו"ל כנורס דנורס דפטור כפ"ד דשבועות דף ל"ב ב'. אבנם בקרבו לתנאים בחלי'. אין כאן כלום. דהו"ל כמחילה בטעות. כח"מ סכ"ה. דהא ליכא ריע מזל רק אחר אירוסין כאה"ע ס"ן סי"ה. וכתשו' שבות יעקב. וכ"ל כיון דקנם דתנאים רק מלד בושה. א"כ במסרבה ליתן בעל אחותה לרחם על בני אחותה. מפני שקשה עלי טפולן. לו במסרבה בחתן כדי ליתן בעל אחותה שמרחמת על בני אחותה. פטורה מקנס. דהרי אינה מהכוונת לבייתו. ובוטת אינו חייב כ"א במהכוון. כח"מ סת"ב וסתכ"א. וכ"כ במסרבת בתו. אלא פטור מקנס כסן ס"ו. ובטוענת מאוס עלי תשבע כספע"ז ובחזרו הלדדי'. יחזיר הנדן. ואלי ליוח. כעיסקא ח"מ סק"ח וסרל"ב. כבני ע"ר מהר' אליעזר זצוק"ל:

סנ"ג אין חוזר בשנת חזרה [אפי' בשנה ראשונה אחר הנשואין שמחזיר הכל. ופ"ז אלאחריה שמחזיר אלי הסך] רק נל"ב. ולא כ"מ [ואין וואורף]. כתשו' שב יעקב. וינכה הוצאות חלי' וקבורתה ומעשר שנתן מנדן. ובהפסיד במו"מ.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ההפסד הוא לפי ערך. כשותפים וכב"ם. וכ"ל דב"ח דבעל אינו נובה מנדוניא רק בחיי כח"מ סל"ז. דהא גם בעל צריך להחזיר [ולא עדיף מני' ב"ח דידי'] לכך הו"ל כפקדון שם סל"ט. דאינו ב"ח נובה ממנו. ובשנה שניי' יחזור רק החלי. ואח"כ עכ"פ סך הנדן שעודנו ביד חמיו אינו נובה. מדלא הגיע לידו מעולם. רק כשנתן לו חמיו ממרנא פתם לכל מי שמוליאו. דאז נבנוי דמי. אמנם מ"ש הב"ש דגם מערב נובה. מש"ם שמא קיי"ל כרש"י כתובות פ"ד דמ"ז ע"א. דמה דאמרי' התם דלא זכה הבעל. היינו דוקא בארוסה שמתה. או שמא כי"א דערב כנבוי דמי. וכיון דהוו ש"ם נובין משפק. כתו' פ"א דכתובות. השיג עליו בשבות יעקב. דהו' לייני דוקא בשמא לנתבע. וחזקת הנוף מסייע להובע. וכ"ל ראיי' מרשב"א דש"ם כרובא. והרי לא אזלינן בתר רובא במתנגד חזקת ממון. כה"מ ספרל"ב. ובהגיהה ארע דראוי להתאבל עליו. גם במת אחר אמו מיד.לעולם יורש הכל כשבות יעקב. פליגי הפוסקים אם נתקן חזרה גם בנהרגה או המירה. או הכניסה אליו משל עלמה. אשר לא מנדוניא שנתן לה אבי': והקשה בני נאון ישראל כ"י לאו"ט. עמ"ש דבמת בעל הוך שמת חזרה. מ"ב כתובתה. רק נדוניא ואו' שלים. הרי בלא"ה בכלל כתובה בכלל תו' שלים כב"ם סס"ו סי"א. והירך דע"כ איירי הכא בשלא הגיע בכדי כתובתה:

סג"ה לארוסה אי"ל כתובה רק בכתב לה. ואעפ"כ תוס' אין לה שלא כתב לה רק ע"מ לנכסה. אמנם בחיבי לאוין להיפך. דכתובה דרבנן שלא תהא קלה בעיניו לטוליאה. ככתובות דל"ט. להכי בכה"ג ליה לה. אבל תוס' דמדעתו. יש לה. גם כשלא ידע. דאי"ל כהו"ל כהעתו. שבדבר מיס נגובים ימתקו ויתרלה. אמנם ברואה דם מחמת תשמיש. שאינה בת ביאה. או במוס כסקפ"ז. אין לה נס תוספת:

סג"א ממ"ש פ"ו דיבמות דנ"ז. דרק בפסולי כהונה או קטנה. אין חופה. אין חופה לפסולות. נ"ל דהה דיש לה היתר לאחר זמן. גם בת ביאה היא טפי מקטנה. חופה קונה. ומ"ש רב אסי פ"ה דכתובות דנ"ז דגם בבתה אין קונה. היינו במתה או נרשה מקודש שנבעלה. תדע מקדשה מעכשיו ולאחר למ"ד יום. דחל קדושין למפרע. דאין אומרין בכה"ג אם מהשתא לא קדיש כ"כ למפרע ככתובות דנ"ט ע"א. דהרי חזי' לביאה מל"ע כ"ל:

סג"ב ז' ברכות בשעודה שניי' ליכא. רק בבתולה עם פניס חדשות. והפניס חדשות לריכים שיהיו הרוב מהעשרה. וכא"ח סס"ע וסקל"ז. או בשבת במנחה כשדורש החתן. [אבו"ת ק"ל א"כ מה רוב פניס חדשות איכא כאן. וי"מ מהוד קדושת אחמ"ז הגזונ"ל לאורה בל"ז לא דמי לא"ח ס"ע וקל"ז דהתם הרוב מתוייבי'. אבל הכא אלן יוסר דתיוב ז' ברכות לשובבי' ומפוכין. אפשר שאין התיוב מועל רק על החתן בשת שמתה בשעת כניסתו לחופה. וכמ"ש ויקח בועז עשרה אנשים. ומברכין דקאמר הש"ס קלי אחתנים דשלמא. וכ"כ בשעת שמחת סעודה כשיבואו פניס חדשות ושמחו אתן וכלה שבי. ואפילו ישמחו רק על אדם א' אשון שבי. וא"כ בשבת גמי שב' תוס' דמתשב פניס חדשים. שישמחו אתן וכלה בו וכ"ש כשילרום אתן אז]. ולא אחר ז"י מחופה. אע"פ שלא בעל עדיין [אבל אשר ברא מברך כל ז"י כשאוכלים עם בניא שאינם בני ביתו ואי"ל י'] ובאלמנה משבעל גם אשר ברא א"א כש"ך בי"ד סס"ז, וכשמ"א ז' ברכות רק אשר ברא. יאמר קודש בשמ"ז עודה לשמך. ולא דוי הסר. ולבני הגאון מהו' ישראל כ"י לאו"ט. ה"ע ממ"ד אחרית שמחה הוגה. לכן רק בשמחה גדולה שברך ז' ברכות. מתפללין דוי הסר. ועמ"ש ה"ל בקבלת. דלז"כ ביום טוב הי' בטוב וביום רעה ראה. ובשני התנים ביום א' יעמידו לכ"א חופה בפ"ע. משום עה"ר וכי"ד סרס"ה במילה. רק לסעודה אחת שרי בהמ"ז לשניהם ביחד. מדלא נזכר בים שם שני חתנים [משא"כ בחופה ניכר כשמקדש]:

סג"ד אבו"ת אע"ג דקיי"ל דכתובה דרבנן שלא תהא קלה בעיניו לטוליאה כפ"ג דכתוב' ושם פ"א ובהרא"ש שם והטור סס"ו כאן. אעפ"כ כותבין בנוסח כתובה דחזי לכי מדאוריתא פ"ש מ"ש תוס' בכורות ד"ב ע"ב דכין למ"ד דאוריתא או דרבנן. אעפ"כ כתובה נגבת בכסף טורי ולא בכסף מדינה: כדי שלא תהא קלה בעיניו לטוליאה. א"כ מ"ש דחזי לכי מדאוריתא. ר"ל כסף דאוריתא. וכן פי' בב"ש. אמנם מ"ש א"כ בנוסח ודין נדוניא דהבעלת ל' כותבין כן מלד מנהגא שלא לבייש את מי שאין לה. שבכיסה מלה זקוקים וכיינו מלה מארק שב"א הוא מ"ת ג"ם. וכ"כ אוסיף לה מן דלי' כסף הכוה. וכן טהגין כדי להרחות שתכיבה עליו. וס"ה מלתיים זקוקים. שהם ש"ך זהו'. או נ"ג ר"ע י' ז"ג ואעפ"י שסך הכתובה שהיא דוגמת מהר דאוריתא חמשים כסף אינו כ"א שלשים ר"ע. כפי דכרי ע"ל הגאון זצוק"ל הכ"מ שכתב כן ע"פ הש"ך בי"ד סס"ה שכ' שסך חמשה שקלים של פדיון הם ג' ר"ע. וטהגין שזה בכלל כסף נ"ג ר"ע י' ז"ג הנ"ל. ופיי' כ"ש כאן] וק"ל בנאבד הכתובה. שכותב לה כתובה אחרת כש"ג. ניחש שמא המגלה קמא והגבה ב"ש. וכפ"ב דכתובות דט"ז ע"ב. דאבדה בהטמינה בפנינו דמי. ואח"ל התם בגלגנה הגזונית לייני. משא"כ בחייו. יש ספק נביי'. דשמא תמות ום' נביי' מוליא ספק שתמלאנה לכתובה. וכנדה דט"ז דספק טבילה מוליא מידי ספק ראיי' מש"ם. עכ"פ ק"ל לב"ש בש"ק סק"ל דבאין תוספת כתובה. יבורר כמה הכניסה ע"י תנאים. דשמעו תנאים לאמוניים. ק' ניחש שמא הפחית מנהן כנהוג כ"פ. וכש' חיוב. א"א נכסים בחזקת אלמנה קיימי. רק בסי' ל"ג. דהתם בס' קבלה מזונות כבר. דחיוב וודאי. וס' בפרעון. אין ס' מוליא מידי וודאי כספחיס ג"ש. אבל בס' חיוב לא. וכסי' ל"ו. בספק מנה ומאתים. וכ"ל דס"ל דמדנשאה הו"ל כאומר הריני כאלו התקבלתי. וכמדיס ספ"ח מ"ז. אא"ל מדליכא תוספת שלים רק בהכניסה מעות בעין שיוכל להרוויח בהן. מהכ"ת לומר ב"פ. הריני כאלו התקבלתי כמזכר בתנאים. והריני כאלו התקבלתי הכל במזומנים [להוסיף שלים גם על מה שלא קבל] והו"ל יורשיו וודאי עפי ממנה וכמ"ע כח"מ ספרמ"ז:

סס"ה לב"ש שכתב סוף סי' זה בגמלאת מעוברת חבירו אחר נשואין. דחייב לנרשה. והפילה קודם גרושין. ומגלך לקיימה. לריך נשואין שנית. דקדושין קמאי קדושי טעות הוה. דאם לא כן למה האמינו לבעל מכח חזקה דא"א טורח בשעודה ומפסידה כפ"ה דכתובות ד"י. הרי אינו מפסיד הסעודה כשמקיימה. ודלמא כוונתו להרויח מנה. ולקיימה. ודלא כרמב"ם שהביא שם. ובמ"כ דרבינו ממ"ם בבי"ב ערוקי מסתייני. משמע דא"ל לנרשה ולקדשה שנית ואפילו כשהי' ממלן בה מעיקרא. כשמגלך אלו קדושין דמפרע. דמדמגלך אינו כקדושי טעות רק כאגלאי מלתא למפרע דמחאה בטעות.דאינו כמקדש ע"מ שילנה אבא. ומיחה וחזר ונתרלה דכיון דפסקה פסקה. כסל"ז. ואילה"ק מסי' ל"ע ס"ב במקדשה ע"מ שאין עליו דבר. והתירה אבא אחר שנודע לבעל שנדרה דהתבטלו הקדושין. דהתם בפירש בשעת קדושין. משא"כ בשהם מהכ"ת נאמר. דהו"ל כקדושי טעות. כשנתרלה בסוף. רק הו"ל כמקדש מעכשיו ולאחר למ"ד כשאתרלה. וספק גט ויכיה סק"ן. דכשרולה לקיימה יקרשה שנית בלא ברכה ובלא נשואין. רק כשובה לאחרת לריך. מדהו"ל כשער שנמחל שעבודו א"מ כמ"ח. ומ"ש רא' מפ"ל דכתובות ד"י. התם שאני. דא"ל שתתרלה בכתובה מנה כבעולה. לה"ק אין אדם טורח בשעודה ומפסידה. דא"י שתתרלה במנה. משא"כ הכא שנתרלת וודאי לבסוף במנה דמי למקדש מעכשיו ולאחר למ"ד כשתתרלה וכנ"ל. דחלין קדושין למפרע. ומכ"ש נשואין. דמהכ"ת לחלק. ואפ למ"ד כלה בלא ברכה אסורה לבעלה. היינו בלא חופה. הרי עיקר חופה הכנסתו לביתו. והרי כבר היא בביתו [אבו"ת ר"שכוונת ע"ד דהרי ברכות אינן מעכבות גם בחופה כאה"ע סס"ל ומ"ש דשיקר החופה הוא הכניסה לביתו.הוא כפי ר"ה].אמנם ברולה לנרשה יבכה מבדוניתה כל הולאות. וכח"מ סרל"ב במקח טעות. ואף בהי' מקיימה אחר ג' חדשים בכדי הכרת הולד. אינו כמשתמש במקח אחר שנודע מומו. דהו"ל כמחל שם בסרל"ב. דהכא אפשר להעלים. דאל"כ היכא מבכח"ל בן תשע לרחשון או בן ז' לאחרון. כפ"ד דיבמות מ"ד. מדמיכר בנ' חדשים. נ"ל. מיהו הא דיכול לנכות היינו בהכניסה משל עלמה. אבל בהכניסה משל אביה. אם מקבל האב בהרס שלא ידע שנתה. א"י לנכות מנדוניתה. כמוס שלא ידע המוכר. כש סרל"ב [ואי"ל דכבר הקנה האב לבתו] דהרי לא פסק לה רק ע"מ לכנסה כסל"ג ס"ב. והכא בנשואי טעות. גם הגם רק חומרא בעלמא. [ואי"ל דלמא יסבע האב בטעות שמא דבעל]. די"ל דלגבות אפשר דמשביעין בטעות שמא. כמ"ש ה"ל בח"מ סע"ה. ועכ"פ פטור בעל בשבועה אין לי. כב"ח דעלמא. כח"מ סל"ט. דאינה כאשה דעלמא דכשאין לו כדי כתובתה וגדוניתה מוכרח לקיימה. דהרי הכא מוכרח לנרשה: יש שהקשו להרא"ש פ"א דכתובות סי"ל. שכ' לרבינו יונה קשה. הרי לר"ג נמי א"ב רק במנו. והכא ליכא מנו עכ"פ. וקשה דה"ב מנו דמוכח עץ כרש"י די"ב. וכ"ל התם בטעות דמיס. שיולא גם ע"י עץ. משא"כ בטעות פתח פתוח. כר"א ותוס' שם ד"ט: **סס"ט** בזה"ז א"א שיסתלק הבעל א"ע מירושתה בין אירוסין לנשואין. דאמאו עושין האירוסין ונשואין בבת אחת. ואפ"ה הקנה לזה. שיתחייב הבעל א"ע בסך ידוע אם לא יחזיר מה שירס מאשתו דאינו כאומר מה שאירס מאבא מכור לך בח"מ סי' רי"א דלא אמר כלום. דהכא כיון דמחייב עלמו בסך ידוע בשלא יקיים. אפשר להקשות גם ראיי כמוחזק. וכשעמ"ז סק"ח ומו"מ ס"ם:

ס"ע הלך בעלה למדה"י. וזנה אביה או אחר. אינו חייב בעלה לשלם. רק בפירש שמאכילה לשם הלואה לדידה. אז נובה משעבודא דר"נ. ואינה יכולה לפטור בעלה. לומר שבבר פרע לה בעלה דמי מזונות. כיון שמחייבה בהודאתה לאחר כח"מ סמ"ר: ובברחה מבעלה. אינו חייב לזונה במקום אחר. אא"כ לא מנעה תשמיש מבעל בבואו אצלה. [והי' המניעה מלד הבעל או מסבת שבמים. ולא מלדה] ואינו כופה לחזור רק בבא בעלה בעלמה אחריה [אבו"ת ל"ל דהתם כיון דאתרגיל הוא קטנה בעל אבידה מחזיר אחר אבידתו קדושין ד"ב ב' והכי חייבי]. וק"ל למה בשהקה ולא הבעה מזונות הו"ל כמחילה. מ"ש מחיב יבן ח"מ סס"א וסל"ח. ואה"ל התם ספק מחילה אינו מוליא מידי וודאי חיוב. משא"כ הכא ספק מחילה מוליא מידי ספק חיוב. דשמא ספקה במעשה ידיה למזונות. וכלומרת אינו מזונות ואינו עושה. וכנדה פ"ב דט"ו דספק טבילה מוליא מידי ספק ראיי' [אבו"ת ל"מ סי' ל"ל דוקא במלוה דמלגא אחזיר בשער ש"מ דלא מחל להמוב. דדוקא כמחל בפירוש. י"א בפי' רמ"א בח"מ דמהני אף שלא אחזיר בשער. רק במחילה דמסתבר פ"י שתיקה. אמרי' מאן יימר. רק הכא בשאם מאן יימר דלא מחלה שמא מחלה דבר מסתבר מדשתקה. ואף שלא אחזיכה בשער. היינו משום כן בחובה שבה. דלא רלתה לומחלה. אמנם הרי גם במלוה ישנה פ"ש נמי אמרי' דלא מחל משום שלא תבא [כח"מ רפ"י ל"ח]. פ"כ כ"ל דמלוה שנתן מעות פ"ח. אמרינן אין אדם שוכה מעותיו אפרות. ולא שדי זוזי בכדי ולא מחל [בכתובות דל"ז ב']. משא"כ בחשה שלא נתנה לו מעות בעין]: עכ"פ ק' מ"ש הולאות קבורה דהייב בעל להחזיר בסי' פ"ע. ומ"ש

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

למי שזכה דאינו חייב להחזיר [מ"ה עב"ם שם סק"ב]. ואת"ל דבמזונות פטעה דהו"ל ליטול דרך הלואה או שתחזור על הפתחים. עכ"פ לתוס' פ"ד דכתובות דנ"ג דמ"ש קבורתה תחת כתובתה. ר"ל תחת נדוניא. מדת"ח לקבור מרוסתו. מ"כ יפטור נ"כ לקברה בשלא הכניסה לגוס. ואת"ל מדכפל רפי"א דכתובות. ורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה. משמע אפי' ברק ראוי לירשה סני וכפסקי תו' שם. מ"כ במתה קודם שנשבעת הנבעת כתובה. למה מ"ח יורשי' לקברה כרמב"ם. הרי סני ברראוי לירש. וכ"ל דהתם פטעה בעלמה. דלמה לא מיהרה לשבע קודם מותה:

סע"א אינו חייב לזון בנו רק עד שש שניס. רק בגמוד [בד"א בים להן ממון. אבל כאין להם זון בתקנת חכמים עד שיגדלו אבל אין כופין כ"א בדברים רק בגמוד] לת"כ אמר אין זה בני כב"ם [סק"ח ולעיל] סי' כ"ב ס"ב. וק"ל דלמא יכיר רק דרשאי להחזיקו לממזר כת"מ סער"ע. ולא להמיתו ברעב. ואת"ל נס בלא קרא דיכיר הרי לא מהזקינן ליה כבן רק משום דרוב בעילות הולין בבעל ונהי דרוב בעילות הולין בבעל. אין הולכין בממון אח"ר כת"מ ספרל"ב. מ"כ ל"ל אמירה דאב. [מ"ה עי' ב"ש סי' ד' סקנ"ו] אע"כ דהתם במכחישו בברי: תו נ"ל דמ"ח להשיאה לקרובתו. דלא כב"ם [סק"ד] רק בשיודע ביוני. ממ"ד די מחסורו ולא לעשרו כפ"ו דכתובות דס"ז. ותדע מדמ"ח לזון גם לבנו ת"ח בים לבנו פרנסה בלמוס. כי"ד סרנ"א וסרנ"ג. ולהרמ"ם פי"ב דכתובות. נס לאחותו פטור להשיאה כירושלמי. ובמדירה עסע"ב. וכסות ודירה עסע"ב: ויכול בעל למחות באשתו בלא הלך לבית אבי' רק פ"א בחודש. ושלא יבואו אצלה רק בחלי' ולידתה כסע"ד. וכשאינו יכול לפרנסה במקום זה. כופה לבוא אחריו למקום אחר. כסע"ה. ואין יורשים חייבים בפדיונה כסע"ע. ורפואה בלא קבה הו"ל כמזונות כסע"ע. ובהשכיבה משל בעל ולהיפך סע"ו:

סע"ז מורדת מחשמים דעונה מאוס עלי. בלא הובעת כתובתה רק נע. בזה ניכר לוגסה. וריגה כמתיבתא. כהרמ"ם פ"ה דכתובות דס"ג שיחזיר נל"ב שהכניסה ומכ"ש נ"מ. ונ"ל מדסיים כן. משמע אבל לא תוס' שלים. וכן משמע ברי"ף ומרדכי ושו"ת הרא"ש. ובלא ניכר לגסה. אז רק בתפסה נל"ב זכתה. ולא בהפס שלוחה. ואפי' אבי' כאחר דמי. דהו"ל כתופס לב"ח במקום שחב לאחרים ח"מ סק"ה. ובים לבעל על חמיו ממרגא שתה לכל מי שמוליאו. דכנבוי דמי כסנ"ג. אז גם למזונא שביד אבי' ח"י לעכב. ובניכר ערמה גם בתפסה התחור. אמנם בתבעה נע וכתובה. אז דינה כש"ם. לגרשה אחר ד' שבועות ושלא להחזיר לה רק נ"מ. ובמתה קודם נע יורשה: ונ"ל דבטוח מורד אינו יורשה. דנהי דים לבעל פירות עד שעת נתינה כסקס"ז. וכ"כ ליורשה כש"ל ס"ה. עכ"פ במורד מדקנסוהו מדידיה לדידה. כדלקמן. מכ"ש מדידה לדידי'. וכעין סברת תוס' פי"א דכתובות דק"א ע"ח. נ"ל: ולקו' רלח"מ במורד שאין מוסיפין אכתובתה כסרלא לגרשה מיד ח"כ יעריס כה"ג לבעל חרגמ"ה שימרוד כדי לגרשה בע"כ. נ"ל דעוד קשה בקע"ע בקנס לגרשה לאה יוקנס כשלא גרס כסקל"ד ס"ד. הרי מדאורייתא אסור לטופו. אע"כ כיון שכפיות הקנס מלד ד"א שרי. מכ"ש במורד שכופה מלד ד"ח לבעל ממנה אחר כסות ועונה עד שתרלה לקבל הנע. וכסי' ל"ח בתנאי ע"מ שתאכל בשר חזיר. דמתחב תנאי שאפשר לקיים. שתאכל ותלקה. ורק מלד ד"א ח"א לקיימו. ולא מתחב נמי מתנה ע"מ שכתוב בתורה. דהא ח"א לחייבה לאכל. רק כשלא תאכל הנע בעל:

ס"פ ק"ל למה בעל מוחה מלהניק לבן אחר עם בנו. וכ"כ מוחה שלא תאכל דבר המזיק לולד. אף בבהכת עי"ז. כסי"ב. הרי נס כביסתו קודם לחיי חבירו לר' יוסי בנדרים דפ"א. ונ"ל התם פטור להיל. כשב ואל תעשה. משא"כ הכא כמזיק בידים. ולהכי לא דמיא נמי לדך דרפ"ה דב"מ דס"ב ע"א בכד מים שאינו מסריק רק לאחד. דחייב קודמין לחיי חבירך. מיהו זהו דוקא בחייבת להניק כספ"ב:

ספ"א הקשה הר"ן למה בהקדים בעל מעשי אשתו. לא קדים רק כשפירש יקדשו ידיך לעושיהן. כרמב"ם פ"ו מהל' ערכין. ובהקדישה היא עלמה. גם בשתה סני. כרמב"ם בנדרים פי"ב. נ"ל דבשלמא לעלמה. מדאין אדם מוציא דבריו לבטלה כר"מ כתובות דנ"ח. מה"ע הו"ל כאמרה בפירוש יקדשו ידי לעושיהן. משא"כ בבעל. אז"א נעשה כאומר. דא"כ גם בדידה נימא מדלא אמרה כבעל. נעשה כאומרת אינו ניזונת ואינו עושה. דאז לא מהני הקדש של בעל. מיהו בני הגאון מהר' אליעזר זצוק"ל הקשה דדוקא לגבי בעל אמרי' נעשה כאומר. מדאמר מקלת מאותו ענין. משא"כ היא הא לא קאמרה כלל. והיכא נימא דנעשה כאומרת. [אבוית ולא נ"ל לתרץ קו' סר"ן דבבעל ואשה בשניהן הטעם בשוה. דבהקדים בעל. מדיכולה להפקיע א"ע לומר אינו ניזוני' וכו' להכי צריך שיקדים אם שמשועבד לו גם לדייבו בידים. ומה"ע גופא מדיכולה לומר אינו ניזוני' וכו' מה"ע אינם צריכה נמי לומר יקדשו ידי]:

ספ"ב לקו' לח"מ והגהמיי' מנגן לכופה להניק בנה כשאין לו לבעל. אז באינה מלוי' מינקת. הרי אפילו באין לו מוטל על האב לפרנס לולד. ומ"ש היא מכל הנשים שאין כופין אותן. והרי חיוב מזונות רק על האב ולא על האם. נ"ל דמזונות חסרון כיס. משא"כ חלב ומנופה בלי חסרון כיס. ולכל יותר בקרא ומבשרך אל תתעלם. דלא קאי אמקבל לבד דהיינו אקרוב. רק גם אמקבל דהיינו בשר המניקה. ור"ל כשעזרתך מבשר עלמך בלי חסרון כיס אל תתעלם. מכ"ש הכא בתינוק דאיכא תרתי [אבו"ת ואע"ג דהכא נמי איכא חסרון כיס לאבי פוחתין ממעש"י ומוסיפין על מזונתה כתובות דס"ד ע"ב. הרי זה באמת מחוייב הבעל לגלס. כנ"ל בוונת ע"ר הגאון סל"מ]: חבלה אדם בגלוי. ב' שלישים לבעל. ובסתר ב' שלישים לאשה. ואלקה כל דין נ"מ לו. וכ"כ בושתה בסתר ובגלוי. יש בהם חלוק דין זה. כסי' פ"ג. ומליאת אשה לבעל כספ"ד:

ספ"ה כל מה שעומד מנכסי האשה באחריות של בעל. הו"ל נכסי ל"ב. כמדוניא וכדומה. והשאר כמלבושים ותכשיטיה וירושתה בשטח"ז וכדומה. שאין לו לבעל מהם רק הפירות הו"ל כנ"מ. ואפילו נכסי מלוג דשאי הבעל להשכין כדי לגות עי"ז לפרנס א"ע. בהעמיד ערב על הקרן. כהכא וסי' ל' סע"ז. מיהו למכור אינו דשאי אפי' נל"ב משום שבח בית אבי' כספ"ח: אשה שהפקידה בידו. יחזור רק לה. ואינה נאמנת לומר של פלוני הוא רק באינה לה מנו וכדומה כספ"ו ואין חזקה בנכסי א"א כספ"ז ואפי' לאחר אין לו חזקה בנכסיה. ובנ"מ פטור מנגיבה ואבידה. דהו"ל כבעלים עמו במלאכתו. ולא בנתקלקל על ידו דהו"ל כמזיק בידים. ובהוצאה הוצאות על נ"מ. כשנהנה בדינר פטור כספ"ח:

ס"צ בעל אינו יורש בראוי. ובכבר כת"מ סער"ח. אף בזמן פרעון בחיי'. עכ"פ לא הגיע לידו בחייה כב"ם ספ"ה ס"ז. רק בהכניסה לו שע"ח בכומ"ם או במעמד שלשתן. או בחי' נדוניתה ביד שלים ועבר זמן פרעון בחייה. דאת"ב הו"ל כשליח מבעל. וכתמלא שאה בת"מ סע"ר. דאחר שנתמלא נשאל המדה לנוקח לזכות לנוקח. כאמת"ו ע"ר בספרו בית ישראל זצוק"ל. אק"ל למה אינה יכולה למחול מלוה שהכניסה לבעל. מ"ש ממוכר שע"ח ומחלו בת"מ סס"ו [דהרי בעל בנכסי אשתו לוקח הוה כב"מ דל"ה ג']. ונל"פ דהתם משום דשעבוד נוף הלוה נשאר למוכר. משא"כ הכא הרי אשתו גם נופה לבעל [אבו"ת עי' בת"מ ס"ו בכ"ה שכ' שעשה דאין קנין לאשה בלא בעל ואינה סיא]: ולקוב"ש במכירה נכסיה הידועים לבעל. דכשמת הבעל. המכר קיים למפרע. דמי איכא מידי דמהשתא לא קדים ולמפרע קדים כפ"ה דכתובות דל"ע. תירץ לאמ"ו ע"ר זצוק"ל בספרו בית ישראל. דהתם לא קדים השתא מצד עצמו. משא"כ הכא אינו קדים רק מצד ד"א בתקנת אושא: ולקוב"ש במחלה שעבוד נכסיו דמהני כסע"ז ברמ"א. והרי רק להלואה סגי מחילה כת"מ סרמ"א. ל"ל במ"כ לק"מ. דכמו דלהלואה סגי לשון מחילה וא"ל לשון מתנה מדליכא ממשות. דמלוה להלואה נתנה. כ"כ שעבוד דשמא תמות בחייו. אינו כממשות: אק"ל מה מועיל קנין מאשה והדר בעלה. דלמא בפ"ה דניטין. דוקא בקנה מאשה קודם שגילה בעל דעתו למכור דאל"כ יל"ל כ"ר עשיתי לבעלי להסכים עמו. ואף שנתן מעות לידה. אי"ל אגב אונסא וזוזי גמר ומקני כת"מ סר"ה. דשאני הכא דאין המעות נשאר בידה. ואפי' למהגיגו ליתן לה מלבוש. הרי י"א דיש אונאה גם לקרקע ביהר מפלגא כת"מ סרכ"ז. וכ"ל דהתם בקרקע דודאי שלו. משא"כ הכא דבספק דשמא תמות בחייו. עדיף לה מתנה מועטת ודאי. מספק של המרובה לאח"ז. דבולינא טבא מקרי כספ"ה דכוכה: וירושת שטח"ז כשמתה אחר אביה. אבל קודם חילוק עזבונו. דין ראוי יש לו. ממ"ש בנוסח סטח"ז. למה שנמלא בשעת חילוק עזבונו. א"כ לא זכה מקודם כש"ך בח"מ סק"ד. משא"כ בבת יורשת. דזכה מיד במות חמיו בחיי אשתו. ונל"פ דמה"ע דבשטח"ז חוב עיקר. כת"מ סרפ"א. והרי ב"ח מכאן ולהבא נובה. כפ"ב דפסחים דל"א: אמנם בהניחה זרע. ומת הזרע קודם מוריהו. אז הדין להיפך. דכשהיתה אמו בת יורשה. אין זרעה יורש את אמו בקבר להכחיל למשפחתו. כת"מ סער"ו. רק בשטח"ז דשט"ח עיקר. יורש ממשות השטח"ז ממנו. ואף דב"ח מכאן ולהבא נובה. הרי מבנו נובה ראוי ומוחזק. ובשבתב בשטח"ז לה ולי"ח. זכריס ונקבות שוין. וכת"מ סרמ"ז ס"ד. משא"כ כשכתב לה ולזורשיה. הרי זכר קודם לבת גם בנכסי אם. כת"מ סער"ז. אבל יש רשות לאם. להרבות לאחד מזרעה שפי. דאינו כאחריך לבלוני כסמ"ע שם סרמ"ח ס"ז. ולכך כשהשיאה האם לבתה. וכתבה לה שטח"ז. אין לה בשטח"ז מאבי אביה. [אמה כל"ל לע"ד] רק כחלי זכר מאחיה: ובשבתב אבי אמה בשטח"ז לה ולי"ח. נהי דתנויות עם זכר שוין. עכ"פ מה שנפחת מחלק בתה הנשואה כנ"ל. יטול זכר לבד. כיון דזכרותו גרמה כשבי"ח ב': וכתב עוד דמ"ש בשטח"ז חוץ מספרים וקרקעות. עכ"פ אותם שאינם לצרכו. רק למו"מ. נוטלת בשוה להם. וכמ"ש פ"ב דב"מ דמ"ב. דיש לים רק שלים בקרקע. ובים לו קרקעות יותר בשלים עשרו. בעלה דעתו אלא הכל. וכרפ"ו דברכות בקבע על היין:לצ"צ בים לו שטח"ז מחמותו.אפי' מה אבי חמותו. אחר חילוק עזבון חמותו ואשתו חי'. נמי נוטל חלק בשטח"ז מאבי חמותו.דאף דכתב בשטח"ז.רק מה שנמלא בשעת חילוק עזבונו. עכ"פ הרי ממשות שטח"ז נמלא בשעת חילוק עזבון חמותו. ועכ"פ יוכל הזכר לומר אזל כל עזבון חמיתו. שלא חחלוק בעזבון אבי אמי שהרי שטח"ז רק כחוב. והרי אין לב"ח בנכסי מורים דלוה כלום כת"מ סס"ד. די"ל אבוה דאבא יריתנא. וק"ל דהרי הכא חלק של אמו בנכסי אבי אמו נ"כ מצד חוב. ולא מצד ירושה כת"מ סס"ד. והרי גם"ד שם. בא"א לומר אבוה דאבא יריתנא. ב"ח נובה גם מראוי כמוחזק. וכהכא דאבוה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דלוה בעלמו נמי חייב לוה. וכ"ע: ויכול זכר לשלם לב"ח מעות כדי שישאר קרקע. כדי לשלם ניסו. בסק"ח וסקי"ג ס"ב. ואינו יכול לותר לאחה מהאחיות ליתן לה כל חובה כדי שהפסיד שייה. דיכלה שייה. לומר ממה נפשך. הנו לי הובי. ואם אטול כורש. לריך הסכמתי. כסמ"ק סקי"ג וסב"י ח"ב. וכ"ל דהש"ס דרק הכא לותר לריך דעתה. משא"כ לשלם מעות לבע"ח. דליכא ותרות ח"ל דעתה: וכ"ל כב"ם סק"ה. כשכתב בעה"ז לבה בין הבנות. ולבנות אחרות לא כתב. כוונתו ליפות כחה כשיניח זכר. ולא לגרע כחה בין הבנות. [ואפילו לקחה אחת תלי חלק זכר ולא בספיקו כולם לבנות מד שמת הבן]. מ"א ואיתרה מדליכא ריווה בהא ביתא ככתובות דס"ב. וכעין קו' תשו' עה"ג סימן ע"ו. דג"ל דהתם נגד עישור נכסי דרבן. ולא לבטל ירושה דאורייתא מספק. וכסמ"ע בח"מ

סרמ"ז [כנ"ל כוונת ע"ר הגאון הכ"מ זצוק"ל כי קלר בלשונו המפיק מרגליות]:

סצ"א אין בעל חוב שלה של קודם נשואין נוכה מלוה ע"פ מבטל. רק מנ"מ

כב"ב דקי"ט: מיהו מידי דאין דרך לכתוב שטר. דלא פשע מלוה. אז נוכה גם מגל"ב. ומכ"ש בשט"ח דנוכה ספיר. דנגד פסידא דאחריתא שלא פשע מלוה. עשאו לבעל כיורש גם בגל"ב: כמו דהייב בקרבן ליהה של אשהו כתוס' ב"מ דק"ד. כ"כ משלם קנס עבורה. וג"ל דהיינו בהזיקה בשונג דחייב כח"מ סהכ"א. דאל"כ תפשע תמיד. וכפ"ד דידים מ"ו. דחייב מה"ע בהזיק שע"י בהמתו ולא שע"י עבדו:

סצ"ב ק"ל למה בספק אם קבלה מזונותיה כסט"ו הכא. אמרי' דנכסי בחזקת אלמנה קיימו. ולא בספק מאחיים ספט"ו [סט"ו]. וכ"ל דא"א בספק נכסים בחזקת אלמנה קיימו. רק בם' פרעון מזונות. דהחיוב ודאי. ולא בם' חיוב דמנה ומאתים. וכספק דשיפלה [דסלקא בש"ם בהיקו. וקיי"ל דיורשים פטורי'] כלקמן סל"ד ס"ב כאלמ"ו ע"ר זצוק"ל בספרו בית ישראל. אמנם ק"ל עמ"ש פ"א דב"מ די"ב. בחשה דמליאתה לעלמה. אם נרשה אעפ"י שלא נתן לה כתובתה. דמיירי התם בספק גירושין דחייב במזונותיה. הרי גם בוודאי נט נמי יש לה מזונות קודם נביית כתובתה מבעל [ולא מיורש] כב"ש סק"ד וערכין דכ"ב ע"א ורפי"ג דכתובות [א"כ מה דוחקא דש"ם לאוקמא למהני' בם' מגורשת]. וג"ל דמש"ם במשנה אעפ"י שלא נתן לה כתובה. א"כ מכ"ש בנפרע כתובתה [וה"ת בם' מגורשת ספיר לילטריך לאמעין]. מבא"כ בנט וודאי פסיטא. דהא הו לא אגידא בי' כלל: מעשה ידי אלמנה ליתמי כסל"ה. ושכר הנקה מבואר סל"ג:

סצ"ג שבועות אלמנה הומרת בעלמא לטובת יתמי. לכן מלי יורש למחול לאמו הסבועה. נגד ב"ח של אביו לטובת עלמו כשמתה אמו. כדי שירש מאמו. אבל אינו יכול למחול נגד שטח"ז. דיכולה בה למימר ממ"ג הנו לי הובי. ואם יורש אני. לריך הזכר הסכמתי. וג"מ וגל"ב כשהן בעין. או אפי' אינם בעין. רק שמת בעלה פתאום. דהו ליכא למיחש לאהפסה לרבי כדי שלא התבזה בב"ד. אינה לריכה שבועה. (אף) דחזקה דא"א פורע חוך זמנו. וק"ל דמ"ש מקדשה ע"מ שאין עלי נדר. והתיר לה חכם. דמקודשת כסי' ל"ט ס"ב. מטעם

דאדם רולה שתתבזה אשתו בב"ד. וכ"ל דשניהם לטובתה. משום אהבתה:

ס"ק מש"ש בגמ' ליתן לה להשתמש בכלים ששמשה בחיי בעלה. משמע רק לשמוש ולא לאחזקה. דהא גם שבעת קדושין שמין לה כב"ש ס"ק [דמסיק שם רמ"א דספיקא דדינא הוא]. וכ"כ כל בגדי' כסל"ט. וגם שמתנות שנתן לה קודם נשואין. כדי שתתרלה להנשא לו. קיימא לן דלמשקל ולמיפק לא יהיב לה כספ"ח סי"ח. רק בזה"ז כל הנשא ע"ד המנהג נשאה. אפשר גם במנהג מעות [בדין]: וטועים הסופרים לכתוב הוספת כתובה. כנוסחא שייה דנחלת שבעה. אף דתתן לא הקנה הוס' שלים בק"ש. רק על מעות מזומנים. דיכול להרויח בהם. כב"ש סנ"ג [אבל לא בגדים ותכשיטין]: ובהקנה לה בגדיה בפירוש ובאים אח"כ לשלקה. אין חוששין שמא הוסיפה עליהם אחר החתונה. וא"י להקנות דשלב"ע. כח"מ סי"ט. כ"כ בל"ל. ובב"י ח"א חולק עליו יע"ש. וגם לי קשיא אדל"ל הכ"ל. דנהי דבלא מתנגד טענת ברי. אמרי' כאן נמלא כאן היה למפרע ככתובות דע"ו וח"מ ס"ס ס"ו וסמר"ן. עכ"פ הרי ליכא ספק שקול. דיכון דבדעתה הלית משמעת הוסיפה אח"כ. והיכא דאומדנא מסייע משכיעין אף בטענת שמא. כח"מ סט"ו ס"ד. והיא ספק יורש ודאי כסמ"ע שם סמרמ"ז ולריך עיון: ולהרא"ש פ"ם דכתובות. דוקא בנחזייתא קדמה לב"ח. ולא בתוס' שלים. מדליכא חסרון כים. כב"ש סק"ב סק"ה. וגל"פ דבל"מ וגל"ב בעין. אינו נוכה ב"ח דבעל מהם לעולם. רק מדמי נדוייתה בחיי בעל. כח"מ סל"ז סכ"ו: מדהקנה לה בעל בכתובתה מטלטלין אא"ק. יש לה קדימה אפי' במטלטלין נגד בע"ח מאוחר כח"מ סקי"ג: רק מנה ומאתיים אינה נוכה מראוי ומשבח נכסים דאחר מיתת הבעל. משא"כ נדוייתה. כש"ך בח"מ סק"ד. דרק בירושת אבי בעלה. יכול לומר יורש. נגד ב"ח ואשה. אלא אבוה דאבא יריתנא [ולא בשאר ראוי]: לשבות יעקב ח"ב. נהי דאלמנה שהיא נזונת מדינא כסל"ב. גם בזונתה נזונת והולכת. עכ"פ בנזונת מלד נוואה של בעלה. אדעתא דעבירה לא נוה וכב"ש רס"ל דאומדנא מבטל מתנה. וק"ל ממשחרר עבד שקבל במתנה. דמתנה קיימת אף שעבר עבירה בשהרר כפ"ח דב"ב דקל"ז. ואת"ל התם שלא לבטל קבלה למפרע. ולא לגבות להבא [או הכא ליון דמולגלת גם כבוד בעלה. וקנאה חמת גבר. אומדנא דמוכח טוא דאדעתא דהכא לא הקנה לה]. עכ"פ ק"ל לאמ"ו ע"ר זצוק"ל שכ' בספרו בית ישראל דבזה"ז שאסור ליבם. הו"ל כספר הפילה. דכיון שאסור לייבם יכולה לתבוע כתובתה מיד כדלקמן סק"ס. וק"ל דשאני הכא דיטול לומר קים לי כמ"ד דמלות יבום קודם ככסף"ה. וג"ל דהתם רק לפטור עלמו מחליצה. ולא לגרע כחה. וכמש"ל ת"ל סל"ג: ובשכתב כל נכסיו לאשתו אינה רק אפטרופסת. אא"כ פירש לאלטין כסק"ז. וכ"כ כשכתב לבנו בין הבנים. כח"מ סרמ"ז: ובאמר תטול כל' מהבנים. והיו מוטעין ונתרבו לו להיפך. הו"ל אינו ספיקא. כסק"ח. ויורשים ודאי. כסמ"ע בח"מ סרמ"ז: ובצוה ליתן לה בנד. אין קרסים בכלל. כסק"ט. מדהו"ל

שם בפני עלמו:

סקי"א בזה"ז ליכא כתובת בנין דכרין כסט"ו. אמנם שאר הנאי כתובה. כמזונות בנות. ועיטור נכסי. גם השתא איתנהו. ואפילו מטלטלין נגבין. אבל לא מנכסי אם. כסקי"ג. ומחלקין עיטור לאחה. ומנשאר ניתנין עיטור לשניה. ומנשאר לשליסים ואחר כך מחלקין ביניהון בשוה. ומשערין לנכסין כשעת מיתה: וק"ל דהכא לגבות כתובת בנין דכרין משערין במוהר דינר. וכ"כ בספ"ח. וכ"כ מבע"ח לגבות מהקדש מוסיף דינר ופרוס כפ"ו דערכין. ובעלמא קונה בפרוטה. וג"ל דהתם דנתרלה קונה ומקנה. או לחייבו קרבן מעילה. כפ"ח דמעילה. וכדומה:

סקט"ז ממ"ש פ"ז דכתובות מ"ו. מלכילתו שאינו מעושר. ומדל"ק שהאכילתו. משמע דוקא באיכא למיחש להבא נ"כ ע"י שרגילה. ועכ"פ בדעבדה רק פ"א נמי מלוה לגרשה: גם בלא התרלה כשו"ת רשב"א: לרבינו מרדכי ר"פ המדיר. במקום מנה ליכא חדרגמ"ה. ולהה"ד ואח"ז מהר"ם פלדווע. גם בהמירה באונס דשריא לבעלה. מלוה לגרשה. בעברה על דת. מדיהרג ואל יעבור. כי"ד סקכ"ז. [אבו"ה א"כ נזאתה באונס מחמת שלא יהרגנה נמי]. ואף דיש לה כתובה כספי"א דכתובות דק"א. עכ"פ סני ליה בשבועת אין לי. דלא כרח"ל כמש"ל סי"א. ובעברה עבירה דעלמא. דוקא במחטיאתה לבעלה או לבנין בעבירה היא. אבל לעלמה לא. וכהג"א פ"ז דכתובות ס"מ. ועיין מ"ש ת"ל בש"א. באומר שראה שזינתה: ועדי כיעור מלטרפין. אף דכשור דחזי לא חזי שני. ואסרה עי"ז דוקא במסייע קול. [אבו"ת ר"ל קול שילא שלא ע"י עדי כיעור כמ"ש בתשו' מהרש"ל ובתשו' אפ"ג ספכ"ח]. וליכא בנים. ורק בנים לאשם בהבעלה בשעת הכיעור. כסיעור. ביבמות דכ"ד ורמב"ם פכ"ד מהל' אישות. ולפו"ת עה"ג סכ"ז וסכ"ח. רק בגרתה הכיעור מאשה. ולא בגמלא עומד מלובש כמוך למטתה. וכ' עוד שם. אפי' במסגף עלמו בתשובה מאד. א"כ שזנתה עמו לאסרה. וא"ל דה"ע מדשתה פ"ו דקדושין. דס"ב ע"א. דע"א בהכחשה לאו כלום היא. וגם בשעת מיתה א"ג ע"א דיש לו בנים. אולא מגו דגירשה פ"ג דקדושין מ"ח. אמנם ק"ל לב"ש סקכ"ח. באומר שזנתה עמו. וע"א מסייע. נאמנים כתרי דפלגינן דבורי'. מ"ש מהודית בעלמה שזנתה וע"א מסייע. שנאסרה. דמאמינים אותה לגמרי. כ"כ בע"א מסייע לבועל. יאמינוהו לפסול א"ע. והו אמ"ל לאסרה. ואת"ל דעכ"פ נאסרה ממ"ג. אבל אינו נפסל ע"י הודאתו [לעדות] אחרת. עכ"פ באמרה טמאה אני כשלהי נדרים. ל"ל למימר דאינה נאמנת. שמא עיניה נתנה באחר. הול"ל דאין אדם מטיח עלמו רשע. ממ"ד אשר ירשיעון אלהים. ואת"ל התם איירי באומרת נאנסתי. ואיירי באשה פנוי. כדקאמר התם בש"ס: [אבו"ת ואע"ג דקא' אתם אי באשה ישראל מי אית לה כתובה. כלומר ש"מ דמאמינה ול"ל דאין אדם מטיח עלמו פ"ר היינו דלענין לחייב עלמה ממון ודאי מהימנא. וכמ"ש הר"ן שבועות דשט"ו ע"א יע"ש. ומתני' לפ"ד דמיירי באשת ישראל וכרלון. וקאמר דיולאת ונוטלת כתובה היינו כשילה לגרשה. אבל אינו מחוייב לגרשה. דהרי מדאין אדם מטיח עלמו רשע א"נ שהיה ברלון ודו"ק: ולולא דבאתרא דמרי קיבי תלי זייגא. דעיא לא תלי כולבים. ואנא בקי בר יומא. לא עשמתי תבשילא דבשרא שמינה מיומא. ואפי' מיטי דכייתא לא כספתי. הו"א ת"ם דתליא באשלי דבריבא. דבסוף ספר תקון לחם ספנים בכיא תשו' של גדול א' לרמב"א. דיש דפה שאין כופין לבעל לגרש אשתו שזנתה. מדפשעה וכ"כ רמ"א [באה"ע רסקי"ז]. ולפע"ד לכאורה מוכח מתוס' [זבחים ד"ב ע"ב ד"ה פתם] דאפי' בלא פשעה אינו חייב לגרשה. דאין לומר דתוס' איירי בפשעה דאז אין חייב לגרשה. דא"כ נשארה קו' תוס' בלא פשעה ודו"ק. ואילה"ק לפ"ז מדלא יכפוך אדם מי כורו ואחרים לריכין לכן דכופין על כך [באה"ע קס"א ס"ב]. והכי קיי"ל [כמ"מ רסקפ"ד] דכופין על מדת סדום. י"ל דהיינו בשאריך שיעשה מעשה. כופין שיעשה אותה באופן שלא יוזק לחבירו מי"ו. אבל בשא"ל שיעשה שום מעשה. שנכריחהו שיעשה מעשה לטובת חבירו. זו לא שמענו. ואילה"ק א"כ למה תשמו במשנה אחרונה סוף נדרים שמא שיניה נתנה באחר. הרי כשילה בעלה לא יגרשנה י"ל דאולי התשוב שתעשו ברוב לקתה. וכפתוי דגרים שיתרלה לגרשה מדלאינו מפסיד מי"ז. והו"ל כזה נהנה וזל"ח. וגם ע"י שיגרשנה יפטר מלוזה. ודאי יתרלה. אבל אם ירלה לפרנסה ולא לגרשה. מכ"ל דנכפיי'. כמיהו אי יומא דרבותינו לחלק בין פשעה ולא פשעה. יש לתרץ קו' אחמ"ו ע"ר סגזוק"ל. דבאלמא בסוגיא דסוף נדרים דמייריי באשת כהן שאמרה שנאנסה ובלא פשעה. שפיר איכא למיחש שמא שיניה נתנה באחר. ויהיה מוכרח לגרשה. מדלא פשעה. משא"כ שכא שנכתרה. בשיה למשעו שנעמאת. דאמא לא ירלה לגרשה מדפשעה להסתתר עמו. אמנם מ"ש באותו תשובה הנ"ל דאיש מאה"ע סי' קע"ו באמרה טמאה אני לך דנאמנת להפסיד כתובתה. אבל כשאי לקיימה דשמא שיניה נתנה באחר. דע"כ מייריי כשאמרה שנבעלה

ברלון

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בלון. דאל"כ למה ספסידה כתובתה. ומ"כ הא"ן נתנה עינה באחר שמא ירצה בעלה לגרשה ע"כ דכופין לגרשה עכ"ל. לפע"ד נ"ל. דודאי לא מיישינן שמא תאמר כן להפסיד לפלמה מיהו כל התומרות הללו כה ולשפוך קיקלון על כבודה על מנן. משא"כ בשטעה באמת כן. תמרינן אמו כ"ע דיני גמירי [בגיטין דנ"ס ג'] היא סברה דבכה"ג כופין. או כיון דמאיס' עלי' [כרמ"א רס"י קי"ז] מעצמו לא יקיימנה. או כתרוצינו הנ"ל מכ"ש למהגיטו בלא ליטא כ' נפיס. מעצמו יגרשנה כנלפע"ד ודו"ק]. או ממ"ש בפסקי מהרא"י ועה"ג דגם בהכחישה מתחלה והודיע אה"כ ע"י הכאות ויסורין. נמי א"כ. דהולין דמעיקרא לא נתנה עינה באחר עד לבסוף. א"כ בלאיירי כה"ג שהודיע ע"י כפייה. אינה כמרשע א"ע [לענין זה שתאסור א"ע עליו. ואין מתכיון לו לאדם דבר שאסור לו. כנלפע"ד פשוט כמוו לייסב דברי ע"כ הכ"מ]: עכ"פ לב"ם ס"ז. דברנלים לדבר לו שנשתרה. נאמנת שזינתה. א"כ יכולה להפקיע א"ע מבעלה להסתיר א"ע כדי להאמינה. ואח"ל ממ"נ. כשר לא ישמע לה להסתר עמה. ולרשע לא תסתיר היא א"ע עמו. דשמא באמת יאנסה. ואין לחוש שתסתיר א"ע אם אותו שתנה עיניה בו. דא"כ תאסר עליו. עכ"פ ק"ל מה פריך בסוטה פ"ד דכ"ו. למ"ד התם דעקרה נפקדה. א"כ יסתירו א"ע כל העקרות. אלא רק בילדה בלער ילדה ברווח. א"כ גם התם ק' ממ"נ. אע"כ. דהרי עוד קשה קו' התוס' שם. דגם למ"ד ילדה בלער ילדה ברווח. קשה כן דיסתרו א"ע כדי לילד ברווח. אע"כ פירכא דהתם שתסתיר א"ע עם הבלתי כשר במקום שנשמע קולה כשירלה לאנסה. ואפ"ה יסמע לה להסתר עמה דשמא תשמע לו ע"י פיוס. ואם לא תשמע לו. עכ"פ יגלא מחשד. דהרי נתברר לדקתו דנפקדת. משא"כ בילדה בלא לער. דלא ניכר לאחר. כ"א לעצמה. גם הרשע לא ישמע לה להסתר עמה במקום זה. דשמא לא תתפייס. ויסתר בחשד חנם. [אבו"ת דמה שבקשה המיס אין ראיה. דשמא זכות תלה לה]. ומכ"ש בזה"ז דליכא בדיקה בעו"ה במי סוטה. שפיר כ' הב"ש. ולא חיישי' שמא אסתיר א"ע כנ"ל: אק"ל לב"ם ס"ו בע"א שזינתה. וע"א שהודיע לפניו. לא מלטרפי. רק ברנלים לדבר הרי לב"ם שקכ"ג בע"א שזינתה. רק בשתקה הרי. ולא בהודיע. וכ"ל דהכא בחזרה להכחיש לע"א ההוא: שלא הודיע לפניו לעולם. להכי לא מלטרף כ"א בלאיכא רנלים לדבר [ע"ש דמבואר דמיירי בכה"ג]: ולעבודת הגרשוני סכ"ח. גם אם נמלא נופף במעתה. יכולה לומר ישנה הייתי ולא הרגשתי. אא"כ שכבו זע"ז כדרך המנאפים. וכ"ל דה"ע כב"ש סי"א סק"ד. דרק כשידעינן שבעל. אמרי' אין ס' אוכל מוליא מידי ודאי בעילה. וגם לתו' פ"א דכתובות ד"ע. היכא דלא מתנגד לומר כל אונס קולא אית ליה מוקמינן לה בחזקת היתר בספק שקול. ומכ"ש כשלא היה רק כיעור. דלא ראוס יחד כמנאפים כנ"ל. דליכא רק אומדנא. אינו רק כידיעה בלא ראי'. דאינו רק מדרבנן. מדפטר במעשה דאבא חלפתא סנהדרין ד"פ ע"א. וכמ"ש ת"ל בח"מ סט"ו. וגם כ"ל דלרי"ף ורמב"ם מה"ט בכיעור נאסרה רק לבועל. דהו"ל כלכתחילה. ולא להוליא מבעל:

גיטין

סקי"ט בצרור וזרקו לגוז ונטלו. זוכה לעצמו רק בדעת אחרת מקנה בגיטין דס"ה ומתגרשת מדאורייתא מדמבהנת בין גיטה לד"א. וכ"ד ומלחה מביתה. דמשלחה ואינה חוזרת. ובבלור מהכי אפי' מדרבנן לא מגרשה, אא"כ יודעת לשמור עצמה. או יש לה אב לשמרה. ואע"ג דא"ל רצונה של אמה בגט מדאורייתא. עכ"פ דעתה בעינן. ולא בגתן גט בידה כשהיא ישנה. כפ"ה דגיטין מ"ב:

סקי"ב כדאוריי' סגי בשפוי בדעתו בשעה שמלוה ליתן גט כרפ"ז דגיטין. ומדרבנן צריך להיות שפוי גם בשעת כתיבה ונתינה. ואינו מועיל מה דשמא בידן. ולכן בס' דרבנן שרי בדיעבד. ולכן בלוה חולה בעיר שאי אפשר לסדר שם גט. לגרשה בעיר אחרת. יאה למסדר ולסופר ולעדים ולשליח ולעדי הרשאה. ליכך לעיר אחרת ליתן לה הגט ע"י שליח שמה. ויכוונו לגמלא שני [מוהרען]. להיות אחת לפני החולה. ושניה למקום כדור הגט לידע אם היה שפוי. גם בשעת כתיבה ונתינה. כהר"ב מה"ל יואל זל"ל וכסקכ"א. ובשתעה ביתיים. כשר בדיעבד כרפ"ז דגיטין. ולשבות יעקב ח"א גם בבריא שמוכרח ליכך משם קודם כתיבה ונתינה. ממנה שליח לפני מסדר וסופר ועדים ועדי הרשאה. ויכתוב בגט. שם עיר הכתיבה וזמן הכתיבה כסקכ"ו ס"ו. ושמיט מנוסח הגט דסקכ"ד מתיבת פב"ב עד תיבת לביתי. מדאין הבעל שם בשעת הכתיבה וכסקכ"ח ס"ב באין האשה שם. רק בנוסח הרשאה יכתוב זמן הלואה. ולשנות כמה תיבות מדאין הבעל שם. ותו כתב שם במומר בעיר אחרת שאינו יכול ישראל לבוא שם. יאה המומר באינרת לסופר פב"פ לכתוב ולעדים פב"פ ופב"פ לחתום. ולשליח פב"פ ליתן הגט לאשתו פב"פ. ולעדי הרשאה פב"פ. דמ"ד בש"ם קולו לאפוקי מדר"ש. היינו רק באפסר. כהרא"ש פרק ו' דגיטין סי"ט. דבשעת הדחק לא גרע כתיבה ממעשה הרכנה בכשתתה ס"ה וס"ו. [אבו"ת מיהו נ"ל דלריך שיתקיים תתימתו במקום הכתיבה. וכ"כ בשולת גט ע"י עוכל כוכיים ועל הפפתם וממנה הבעל בכתבו לפלוני לחיות שליח ליתן סגט לאשתו. דבשר בשעת הדחק כפי' קמ"א סליה. נמי כיון דבכה"ג א"א לשלית שיאמר בפרש"כ ובפרי"ת. לריך עכ"פ

בלון. דאל"כ למה ספסידה כתובתה. ומ"כ הא"ן נתנה עינה באחר שמא ירצה בעלה לגרשה ע"כ דכופין לגרשה עכ"ל. לפע"ד נ"ל. דודאי לא מיישינן שמא תאמר כן להפסיד לפלמה מיהו כל התומרות הללו כה ולשפוך קיקלון על כבודה על מנן. משא"כ בשטעה באמת כן. תמרינן אמו כ"ע דיני גמירי [בגיטין דנ"ס ג'] היא סברה דבכה"ג כופין. או כיון דמאיס' עלי' [כרמ"א רס"י קי"ז] מעצמו לא יקיימנה. או כתרוצינו הנ"ל מכ"ש למהגיטו בלא ליטא כ' נפיס. מעצמו יגרשנה כנלפע"ד ודו"ק]. או ממ"ש בפסקי מהרא"י ועה"ג דגם בהכחישה מתחלה והודיע אה"כ ע"י הכאות ויסורין. נמי א"כ. דהולין דמעיקרא לא נתנה עינה באחר עד לבסוף. א"כ בלאיירי כה"ג שהודיע ע"י כפייה. אינה כמרשע א"ע [לענין זה שתאסור א"ע עליו. ואין מתכיון לו לאדם דבר שאסור לו. כנלפע"ד פשוט כמוו לייסב דברי ע"כ הכ"מ]: עכ"פ לב"ם ס"ז. דברנלים לדבר לו שנשתרה. נאמנת שזינתה. א"כ יכולה להפקיע א"ע מבעלה להסתיר א"ע כדי להאמינה. ואח"ל ממ"נ. כשר לא ישמע לה להסתר עמה. ולרשע לא תסתיר היא א"ע עמו. דשמא באמת יאנסה. ואין לחוש שתסתיר א"ע אם אותו שתנה עיניה בו. דא"כ תאסר עליו. עכ"פ ק"ל מה פריך בסוטה פ"ד דכ"ו. למ"ד התם דעקרה נפקדה. א"כ יסתירו א"ע כל העקרות. אלא רק בילדה בלער ילדה ברווח. א"כ גם התם ק' ממ"נ. אע"כ. דהרי עוד קשה קו' התוס' שם. דגם למ"ד ילדה בלער ילדה ברווח. קשה כן דיסתרו א"ע כדי לילד ברווח. אע"כ פירכא דהתם שתסתיר א"ע עם הבלתי כשר במקום שנשמע קולה כשירלה לאנסה. ואפ"ה יסמע לה להסתר עמה דשמא תשמע לו ע"י פיוס. ואם לא תשמע לו. עכ"פ יגלא מחשד. דהרי נתברר לדקתו דנפקדת. משא"כ בילדה בלא לער. דלא ניכר לאחר. כ"א לעצמה. גם הרשע לא ישמע לה להסתר עמה במקום זה. דשמא לא תתפייס. ויסתר בחשד חנם. [אבו"ת דמה שבקשה המיס אין ראיה. דשמא זכות תלה לה]. ומכ"ש בזה"ז דליכא בדיקה בעו"ה במי סוטה. שפיר כ' הב"ש. ולא חיישי' שמא אסתיר א"ע כנ"ל: אק"ל לב"ם ס"ו בע"א שזינתה. וע"א שהודיע לפניו. לא מלטרפי. רק ברנלים לדבר הרי לב"ם שקכ"ג בע"א שזינתה. רק בשתקה הרי. ולא בהודיע. וכ"ל דהכא בחזרה להכחיש לע"א ההוא: שלא הודיע לפניו לעולם. להכי לא מלטרף כ"א בלאיכא רנלים לדבר [ע"ש דמבואר דמיירי בכה"ג]: ולעבודת הגרשוני סכ"ח. גם אם נמלא נופף במעתה. יכולה לומר ישנה הייתי ולא הרגשתי. אא"כ שכבו זע"ז כדרך המנאפים. וכ"ל דה"ע כב"ש סי"א סק"ד. דרק כשידעינן שבעל. אמרי' אין ס' אוכל מוליא מידי ודאי בעילה. וגם לתו' פ"א דכתובות ד"ע. היכא דלא מתנגד לומר כל אונס קולא אית ליה מוקמינן לה בחזקת היתר בספק שקול. ומכ"ש כשלא היה רק כיעור. דלא ראוס יחד כמנאפים כנ"ל. דליכא רק אומדנא. אינו רק כידיעה בלא ראי'. דאינו רק מדרבנן. מדפטר במעשה דאבא חלפתא סנהדרין ד"פ ע"א. וכמ"ש ת"ל בח"מ סט"ו. וגם כ"ל דלרי"ף ורמב"ם מה"ט בכיעור נאסרה רק לבועל. דהו"ל כלכתחילה. ולא להוליא מבעל:

לפע"ד לקיים תתימת העדים כפי' קמ"ב ס"א]. וק"ל הרי הגם ניכר מעשה בגופו. וכ"ל דמושלך בבור יוכיח. ניטין פ"ז מ"ו. וסקמ"א סי"ט. אף דלא נראה גופו ולא נודע שמו רק מפיו. ומהגם הקיל אאמ"ו ע"ר הגזלוק"ל בספרו בית ישראל באורח לגרש בשעת הדחק אף דאינו יודע שמו רק מפיהם אף דלא הוחזק בשם זה רק מפיהם. ולא הוחזק ל' יום. וכ"ל דאף דאפשר להמתין. עכ"פ הרי פשיטא שיוחזק אח"כ בכך. וכר"ז במנחות די"ח ודק"ג כל הרלוי לבילה אין בילה מעכבת בו. ולרמב"ן מבור הנ"ל שמעינן דאפי' לא הקנה לסופר כל כלי כתיבה נמי כשר. וסיים שבות יעקב הנ"ל דאין הוגשין שמא יבטל מומר לשליחות. מדלריך לבטל בעדים. כסקמ"א ס"ם. ועכ"פ לריך לפסול נמי לעדי בטול וכמומר סק"מ. ובפיסול עדי מודעא כח"מ סריה. אק"ל בשלמא בח"מ שהוא לפניו. ליכא להקשות דלמא אף על הבטול מסר מודעא. דעכ"פ דבור בהרא ביטל דבור קמא. כרפ"ג דקדושין דנ"ט. משא"כ הכא בשעת כתיבה אינו לפניו. ולהכי גם בפסל לעדי בטול. יכול לחזור ולבטל מה"ע. וג"ל דעכ"פ א"י ישראל לבוא לשם. להעיד אחזר בו: ענ"ל ממ"ש הר"ן בסוף אם נתקיים התנאי מוקמינן לחזקה דמעיקרא. וכח"מ סרמ"א. כ"כ ה"ע א"ח שמא ביטל אא"כ מודע בעדים: אק"ל במגרש ביום השוק דרבים מלויין. שמא ים שם שני יוסף ב"ש כשקל"ו. וכ"ל מדא"ל ניכר מהוכו רק לר"מ. ולא לר"א דעדי מסירה כרתי כב"ש סק"ל סק"ד. וכדמוכח מנני ניטין שנתערבו פרק מ' דניטין מ"ה. לפיכך א"ח רק בוודאי יש שם שני יב"ש דשמא גרש לאשת חבירו. וכספק בש"ס. [אבו"ת עי' תו ב"מ די"ח א' ד"ה והוא. ותו' ניטין דכ"ד א' ד"ה בעידי] וגם כ"ל כאאמ"ו ע"ר הגזלוק"ל בספרו בית ישראל. להכשיר נט גם משני סופרים. וכמומר לעופם וישראל לתורף סקכ"ג ס"ג. ועוד דכמו דלר"מ וכתב לעדים קלי דהו"ל משני סופרים. כ"כ לר"א דעל כתיבה קלי. כשר משנים. ואפי' בתורף. דאפשר פלוגתא לא מפשינן כשו"ת מהרי"ק: ותו כ"ל דגהי דבשיטה שמו כשר בהוחזק כן ל' יום כפ"י דב"ב דקס"ו והרא"ש פ"ד דניטין ס"ו. עכ"פ שיטי בשם אביו גם בכה"ג פסול. דרשות לשות שמו משוס ריע מזל וכפ"א דר"ה דע"ז. ולא לשות שם אביו. [אבו"ת ואף דאפי' לא הזכיר שם אביו ואביה כשר בדיעבד [בסקכ"ט ס"ע]. עכ"פ כה"ג דנקע ע"ר אאמ"ו הגאון זצוק"ל סכ"מ דשיטה שמו. גרע טפי מדלא הזכירו כלל וכב"ש שם סקכ"ג] ועוד מדרבנן לכל אדם בשמו ולא בשם אביו רק לס"ח. להכי לא שייך גבה החזקת השם ל' יום. ולפ"ז בספק. שכתב בכתובה זאב המכונה [וואלף]. ובגט בגיטין המכונה [וואלף]. והוחזק כן ל' יום. מדלא נקרא בלשון הקודש לשום אדם. לא מהני הוחזק. ואף דבדיעבד בחזיכתו סגי. כפ"מ דניטין מ"ח. עכ"פ הרי שיטוי שם גרע מהשר לגמרי. ובספק בשמו אם נקרא לס"ת בגיטין או זאב. נ"ל דיקדיש שם המורגל בפי רובם. ויכתבו זאב דאתקרי בגיטין המכונה [וואלף].[אבו"ת כ"ל דל"ל דאתקרי]. משום דמלת דאתקרי באלף משמע לשעבר. משא"כ דאתקרי ב מ ס. כרש"י פ' חיי שרה, בפסוק מרם אלה לדבר סכ"ד פמ"ח:

סקכ"א חולה שרוצה לגרש א"ל בדיקה. רק בנשתתק. אמנם גם בעתים שוטה. סגי בשפוי בשעת לוואה מדאורייתא. ומדרבנן לריך נמי שיהיה שפוי בשעת כתיבה ונתינה. ואפי' בנשתטה ביני וביני כרפ"ז דניטין: והרש שכנס ברמיזה מוליא ברמיזה כס"ז וסמ"ד. ויכתוב כמוסחא דל"ל ורי"ו ול"ל י"ב שיטין. ולשבות יעקב גט דפקח להרשת יכתוב מוסח הגט. כשאר גט פקחית. מדלא נזכר דעתה בגט. דלא כל"ל וש"ם. וק"ל מ"ש מגט מיאון דלריך לקנר. לגיכר דקדושין שלו הוספין באאותה כספ"ג דיבמות דק"ז. [אבו"ת וא"ל דהא שכא נמי אייתי בהיתה תרשת בשעת קדושין. אמנם לפע"ד בו"ת נ"ל. דדוקא במיאון דנתגלה אח"כ ואפשר כה גע דאורייתא שפיר איכא למעטי. להכי עבו בו ניכר. משא"כ תרשת הרי תרשותה מוכיח דאין גיעה דאורייתא]:

סקכ"ב בבמה קהלות מסדר הרב ניטין ביחידות בלא ב"ה. וכ"ל דה"ע מדכשר בלילה כס"ה [ולפע"ד בו"ת נראה לי דאייה מפורשת דאמרינן בערכין [דכ"ג א'] אמו דכל דמגרש בב"ד מגרש. וכן מוכח נמי ביבמות [פ"ב מ"א] דקאמר מיאנה או שחלה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד. ולא נקט נהגרשה כמו במשנה ע' ס"מ דגע ל"ל ב"ד]: וגם מ"ש חמ"ח דבנפסל אפי' רק אחר שכ' אות אחת. דיאה בעל שיית לסופר. הוא חומרא בעלמא. דאינו כאלו כבר גמר שליחותו רק בגמר כולו בהכשר. כפ"ו דניטין דס"ג ע"ב דמי אמר כתבו חספא. ולא בספק פסול. נמי א"ל לעות השתא לכתוב גט אחר. דהרי מדאיה שיכתוב עד מאה ניטין עד שיוכשר לדעה המסדר. א"כ גם ספק פסול. כוודאי פסול: כיון דבפולין נוסח הגט כב"ם. ובאשכנז כנוסח ב"ש להכי בכאלה מהשכנז לפולין אי להיפך יכתוב כמנהג מקום הנתינה כב"ש רסקכ"ט. אף דזמן נכתב בשעת הכתיבה: מיהו גם באשכנז מדסתבין וכל שוס אחר שם מקומה. א"כ גט שנשלח באשכנז מעיר לעיר. דכשמט שם מקומה. משמיטין ג"כ מלות וכל שוס: [אבו"ת כ"ל דר"ל וכל שוס של מקומה]: ובנכתב ביום אין להנו אחר שהתפללו הקהל מעריב. דמוטעה נמשך אחר רובא: ויהא אורך הגט יותר מרחבו. בכתב. ויניח גליון מלמעלה כרוחב אצבע. ובלדדי' כחלי אצבע. ולמטה כדי הפיסה שהוא ד' אצבעות [וסי' אחד] [אבו"ת ויכרעה מכחון, וק"ל לתו"ת הרי עיקר טעמו דיכרעה מכחון כדי שלא יהי' כתב ע"א כתב. והרי גם ברעה מכחון נמי כתב הוא. כדאשכנן

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רמזי אה"ע הלכות אישות סימן קכב קכו קכז קכח קכט

בדאשכחן בלין דמי בני כתב בניטין ד"כ פ"ב. וכתב מבחון. ואפשי שהיו גם כן אותיות פשוטות אם"ם מתחב בפנים כתב. וא"פ. ונ"ל דאינו אלא חומרא בעלמא] ולהיות נוף האות למטה מהרטוט. רק לוחר למ"ד למעלה מהרטוט. ולא יגע ג"כ שום אות בהרטוט שבאדיון ולהיות שמו ושמה בשם שטות העליונות. וחיבת ודין בתחילת שטה י"א ובשטה י"ב לא יכתוב רק כדת משה ויסראל. ולכך יעקש בסוף שטה י"א ו' של פטורין שלא יגע בגג ל' דסוף שטה י"ב. ויהיו מלות "והרי "את "שתרת "לכל "אדם בשטה אחת: ולשו"ת עה"ג [כי' מי'] גם דהרי את מותרת לכל אדם כתורה. עכ"פ תיבת אדם הו"ל כטופס. [אבו"ה ר"ל לעניין מחק כפי' הנ"ל סי"ד דכתר במקום עגון בטופס וכ"כ לעניין אותיות פכוקות. דכתר בטופס כפי' הנ"ל סי"ג]. וא"ל דכ"כ תיבת „את". דהרי א"ל ניכר מתוכו רק לר"מ כב"ם סק"ל סק"ד. והרי בגתיבה ניכר למי בא להחיר. וגם בקדושין שהם. קיי"ל דבהי ביניהם דבור מעשקי קדושין קודם נהיותם. שני גם להקל. שלא יחולו קדושין מאחר. דהו"ל כידים מוכיחות וכסכ"ז ס"ד. בדבר עמה מעשקי קדושין ואמר הרי אם מקודשת. והשמיע תיבת „לי" [א"ס ע"ם דסוי' ס' קדושין. אבל אין לחלק בין הפרטין מלת „לי" כמבואר שם ס"ב ע"ם] וגם כ"ל כשכתב לעיר אי לנהר דמתקרי לשון זכר. ולא דמתקרי לשון נקיבה. אשר בדיעבד דכל שאין בו רוח חיים זכריהו ונקביהו כרש"י ר"פ ושלח סל"ב פ"ע המחבר האחת. ועוד הרי בטופס חסר ויהיר אשר בסקסק"ו וסקסק"ז וסקסק"ט: אק"ל עמ"ם בסקסק"ג ס"ג. די"א דהרי את מותרת לכ"א הו"ל כטופס. משום דכבר הותרה ממ"ם להתנשבא. וק"ל הרי להתנשבא משמע רק למי דהרי' להנשא לו. ולא לכהן. והרי באומר חוץ מכהן הו"ל ביור בגנ [עפ"י קל"ז ס"ב]. הדע ממ"ם פ"י דיבמות דל"ב בהתירו לה בית דין להנשא יהלכה וקלקלה. חייבת בקרבן. ולא התירו לה אלא להנשא. דלמ"ד התם קלקלה היינו אלמנה לכה"ג. עכ"פ בזנתה עם אשר פטורה. דמלי אמרה שוייתן פנוי'. דק"ל הרי באלמנה לכה"ג נמי מלי אמרה הכי שוייתן פנוי'. דליכא רק לאו דכהונה ועכ"פ אינה מחוייבת קרבן. אע"כ מדלא התירו לגוף זה להנשא. נשאר איסור כמעיקרא [כ"כ באמר להתנשבא משמע רק לאדם דשייך נשואין] [אבו"ת ו"מ ר"ל אל אלא אמר חוץ לו אלא לא הוה שיור. הדע מגיטין (דפ"ב) דמבעיי באמר חוץ מראובן ושמעון ואח"כ הרי את מותרת לראובן ושמעון. ש"מ אלא אמר חוץ בפירוש מהני. וכדפשיט התם הכי. ואי"ל דהתם באמי. דאשר אלו אחריים הרי את מותרת הראשון [ועי' כ"ם קל"ז סקי"ח ופקי"ו]. עכ"פ כ"ל דאי' מקמ"ג ט"ו. אם אמר הרי את מנורשת ע"מ שתנשא לפלוני. נאסרת לו מנורשת. רק מדרבנן אסור. ש"מ דאל אלא אמר חוץ בפירוש מהני. מיהו יש לחלק דהתם אם תנשא תחילה לאותו פלוני מותרת אח"כ לכל העולם]: וק"ל בהשאום מעט בגנ דפסול. ואמאי. נהי דמודה ר"א בזנשייף בתוכו דפסול. ע"כ במעט במה אפשר לשייף. וכ"ל דהרי בחסר לו יתיר ויו לו יוד נמי נשתנה הענייו והרי גם חק תוכות פסול: אמנם בחתימת העדים. יש תקנה לגרד המעות ולתקן. כב"ם סקכ"ה סקי"א. וגם בשטות בחתימת העדים אשר מדלא נפסל בשאר בח"מ סי' מ"ה רק משום שמא ימחוק השטר ויזייף. הרי בגנ דהשטות פסול בגוף הגנ ליכא למיחש להא. אשר הק תוכות גם בעדים פסול שלא במקום עגון כב"ם סק"ל סק"כ. ובספק אם אות דומה לאות אחר. אינו מועיל היכר מתיקון. רק בטופס ולא בתוכו. רק במקום עגון כח"מ סקכ"ה סט"ו. אבל חק תוכות גם בטופס פסול: ובעד שים לו ב' שמות א"ל לכתוב דמתקרי המכונה. רק אב"ם עד [סדר ניתין אות קס"ו] כזה. „אורי שרגא בן אליקום עד". והיינו מעמא דליכא למיחש שיטעו לומר שאחר הוא שהרי הקיום. הוא רק מלותה הכתב. בחתם בדוגמת זה בגנ אחר. ואפשר שפיר לקיים התימתן משטר אחר כח"מ סמ"ז. דאל"כ בל"ז כתב אשורית. אינו ניכר לו. מדחוהם תמיד בכתב שלנו. שהוא כתב משיטה. אע"כ מדחזי לקיים מגנו אחר:

סקכ"ו הקשה רבינו יעקב אלגזי. למנהגינו לכתוב נוסח הגנ כמדבר בעדו. דלכך יסיימו העדים בחתימתן תיבת עד. ולא כנוסח ע"ר הרא"ש. ח"כ בשני שמות לבעל. למה יכתוב אחת פלוני דמתקרי פלוני דהו"ל דמתקרינא. ותירץ דאשכחן כה"ג פ"ד דגדה דל"ז. אחא איסי בן יהודה דהוא איסי בן גמליאל: אק"ל בכופין להוליא כפי' קנ"ד למה יכתוב לביתי ברעות נפשי. ונ"ל מדתנן כפ"ה דערכין. כופין עד שיאמר רוצה אני. דבור מבטל דבור קמא. כרפ"ג דקדושין דל"ט. והבריס שבלב בשותר לפיו אינו כלום. וכמ"ש ת"ל בח"מ סי' קפ"ה. אא"כ בא"ינו שותר. כגדרים ספ"ב מ"ד: ובחסר ס' משמה. ור' מרביעי. ואייר בחד יו"ד. כשר כש"ל וב"ש סקכ"ו ס"ב וסק"ל. ויש להמוה למה כשר. ואת"ל מדשני בחדש פלוני. ולהכי הו"ל מנין ימים כטופס. דחסר ויתיל כשר נביה. כסקכ"ו וסקכ"ט. עכ"פ ק"ל במגרש אחרוסתו למה בגנ יכתוב אחרוסתי כסקכ"ו סמ"ו. וכשמגרש לאחרוסתו ע"י שליח. יכתוב בהרשאה מלת „בעל". כסדר הגנ אחרוך אות ל"א ברמ"א שם. כב"ם בסה"ג. ונ"ל דבגנ איכא למיחש. שמא יגרש בגנ זה אחר נשואין. דהו"ל גנ ישן. כתוס' פ"ג דגיטין דכ"ו ע"ב משא"כ בהרשאה הנם בגאבדה כשר כסקמ"א סכ"ה. לכן ס"ל דמוטב לכתוב מלת בעל דמשמע נמי „בעל דבר". כמו ולקח בעליו ולא ישלם. הא אם נכתב מלת „אחרוס". משמע נמי כאחרים בשרה וכרש: ומספר הימים כותבין בלשון זכר אחד. שנים. שלשה. ארבעה. חמשה. וכו'. כולם בה"א בסוף. דלשון זכר משמע. חוץ משמנה דבין לזכר ובין לנקיבה ה"א לבסוף. ועכ"פ נשתנה נקודתן. דלזכר הוא"ן בסגול ולנקיבה בקמץ. וכר"פ פנחם לזמרי מוכה. ולכזבי המוכה [וסי' אשה עיניה לרה באורחין] ומעשרה ואילך יכתוב יום. והפרט יכתוב בלשון זכר. והכלל בלשון נקבה. אחד עשר יום. שנים עשר יום וכו'. ובשנות עולם יכתוב להיפך. עד עשר בלשון נקיבה אחת שתים שלש ארבע וכו'. ומעשר ואילך הפרט בלשון נקיבה והכלל בלשון זכר. אחת עשרה. שתים עשרה. וכו'. [ושוב יש חילוק ביניהם מעברים ואילך. דבימי חודש מקדימין הפרט. וכותבין אותו בלשון זכר. אחד ועשרים. שנים ועשרים וכו' ובמספר הנשים מאחרין הפרט. וכותבין אותו בל' נקיבה. עשרים ואחת. עשרים ושתים] וכ"ל השלישי רביעי חמישי מלא בב' יודין כר"פ בראשית. ועשרים שלשים ארבעים חמשים ששים שבעים בחד יו"ד כס"פ מעות. ובגנ יכתוב ירח לרמז מ"ד גרש ירחים. ובכתובה יכתוב חדש. זכר לדבר אשה חדשה לא ילא בלבה: גם כ"ל בשעת הדחק א"ל שני הברות. כסקסק"ח ממ"ד בב"מ די"ט בשיורי מתא דעל רבים נהרא. אלמא חדא שני בדיעבד: לשו"ת הרא"ש כלל מ"ה א"ל שם הנהר כלל. רק בנשלח הגנ לעיר אחרת. לסימן שמא יאבד: ולאאבם"ו ע"ר הגזלוק"ל בספרו בית ישראל מה"ע יכתוב מתא. דכולל כרך ועיר גדולה או קטנה. ובנקרא כל המדינה ע"ש העיר כמו מדינת קליוה. יכתוב קליף דמתקריא קליוה מדינה. וכב"ם סקכ"ח ס"ב. ובשם המקטין יסיים בא' כמו ווין ווינא. בזל בזלא:

סקכ"ז ק"ל גם בזמנר זמן בגנ. יכול לפטור בת אחותו ממיתה. להעריס לבטל השליח אלא בפניו. דבטלו קדושין לפפרע. ולתירוץ תוס' בגיטין דל"ג ע"א דלערמה לא תקנו דלפקעו קדושין. עכ"פ לחלל ממיתה אפילו באומדנא שיש הערמה. אין ממיתין כאומדנא דאבא חלפתא סנהדרין ד"פ. ונ"ל התם בספק חיוב. משא"כ הכא ודאי זיניתה וס' בפטור [שמא לא נתכוין לערמה] אין ס' מולא מידי ודאי. וע"ל סי' י"ט:

סקכ"ח נ"ל מעיתא בחד יוד כר"פ נח. ולחמ"ח סקסק"ט וב"ם וכ"ם. דחד ו' כפ"א רפוי וב' ווין כבי"ת רפוי. בשם ויידל. ק"ל נמ"ד ויאמיטו בה' ובמשה עבדו וכדומה לרוב. שאעפ"י שיכתב בחד ויו. אעפ"כ הינו נקרא כפ"א רפוי'. וכ"כ ווי העמודים וחשוקיהם. ותו ק"ל בשם נהר ורט"ה. דא"א לכתוב בבית רפוי'. שיטעו לקרותה כביה דנושה. הרי גם כה"ג יטעו לקרותה בחלף גנובה. כמו ובמשה שנקרא כאלו נכתב אובמשה. מיהו י"ל דדוקא וי"ו ההבור נקראה בחלף גנובה: ובותבין ט' במקום ת' דנושה. וס' במקום ס' במאלית. רק במקום כ"ף רפוי' א"א לכתוב הי"ת. משום דיש קורין לחיה כמו ה"א רפוי'. כב"ם סקסק"ח. [אבו"ת ק"ל למה תושמין לתיו דנושה לכתוב במקומה שית. דלא נטעה לקרותה רפוי'. כ"כ הו"ל למיחש בכף דנושה לכתוב במקומה קוף. דלא נטעו לקרותה רפוי'. ובשם כונדי וכרמי. עי' בשמות הגיטין נשים בשות ב'. ויש לדחוק שכולם נקראים כך בכף רפוי'. אמנם הוא נגד נגד הלשון. דכל בגי"ד כפ"ת שבראשם המלה הם דגושים בדגש קל. וכ"כ בכל שם שיש פ"א רפוי' באמצע מלה כמו קוישמאן. שעפטיל. למה אין כותבין וי"ו תחתיה. שלא נתעה לקרותה דגושה. וצ"ע]:

סקכ"ט ביש לו ב' שמות. ושניהם לשון הקדש יקדים לשם שנקרא בפי רובם. ועל השני יכתוב דמתקרי ולאשה דמתקריא. ובלא רגיל בבני עכשיו. רק לשעבר יכתוב „דאתקרי" בחלף לזכר. ודאתקריא לנקבה. וכרש"י פ' חיי שרה ספ"ד טרם אכלם לדבר. דחלף לשעבר. ופ"ם בסט"ו וכאלמ"ו ע"ר הגזלוק"ל בספרו בית ישראל. וכ"כ בס' נט פשוט. וכשנקרא בשניהם לש"ת אם מעיקרא ישראל. וח"ו בחליו נשתנה שמו אברהם. אז שם הליו עיקר לכתוב אברהם דמתקרי ישראל. וכשאינו רגיל בשם ישראל יכתוב דאתקרי ישראל: ומש"ש ב"ם סי"א דבספק קולר הסם. מוטב לכתוב שניהם. ושל הקולר שם יכתוב המכונה. מדהו"ל הול אין לכתוב דמתקרי. רק אם גם השני קדם. א"כ נ"ל כשחיתם א"ע אברהם ישראל. וכ"כ בעלותו לא"ת. כדי להקדים שם חליו. ובפי כל נקרא רק בשם ישראל. יכתוב בגנ ישראל „דאתקרי" [לפע"ד ל"ל דמתקרי] אברהם. ואם הוא כהן אז לוי ויש לו ב' שמות בלא"ק יכתוב דאתקרי אברהם הלוי. אבל בשני חול. שיכתב ביניהם מלת המכונה. יקדים תיבת כהן אז לוי למלת המכונה. ילחק הלוי המכונה אולק. [אבו"ת ל"ד דהרי אין כותבין ילחק המכונה אולק בשמות אנשים שם אייזק. אמנם ק"ל במ"ם בשמות הגיטין לאנשים אות יוד. דא"ל לכתוב יעקב המכונה יעקל רק במקומו. שיש ליעקל שם אליקום. וק"ל הרי לריך לכתוב ילחק המכונה אייזק מדיש אייזק כנוי נמי לשם שלאיתא. א"כ גם ליעקל יכתבו בכל מקום יעקב המכונה יעקל] דאל"כ יטעו לומר דמכונה לוי ואינו לוי. משא"כ באחקרי אז במתקרי א"א לטעות בהכי: ובנקרא משה ליב לכולם. ולא"ה עולה בשם משה יהודה. יכתוב משה יהודה המכונה ליב כב"ם סקכ"ה. דמסתמא קאי הכנוי על מה דסמוך לה. וק"ל הרי בכנוי אחת לו ולאביו. כותב המכונה לבסוף וקאי על שניהם. כס"ע. ונ"ל דשם ליב ניכר דעל יהודה קאי ממ"ד גור אריי יהודה. ומכ"ם מ"ד שאול בן קיש מלך ישראל. ל"ק דשמא דהתם מלך קאי אלפני פניו. דהתם ליכא מלת המכונה אז מתקרי ביניהם: אינו נקרא קולר הסם רק בשון במבטא בנקודה כמו אהרון אלעזר ליזר. אז אלעזר בלא יוד דנקרא בקמץ. לאחזר. משא"כ אהרון אלעזר. אז אלעזר ליזר. אז בים לפעמים כינוי אחר לשם קודם זה. אז לפעמים יש לכנוי זה שם קודם אחר. יכתוב שניהם. וכ"כ בספק אם הו"ל קולר הסם מוטב לכתוב שניהם:

ובמסופק

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ובמסופק בסוף הסס אם יסיים בא' או בה'. בסס חול יסיים בחלף. אבל בסס קודם לו בחול היולא מסס קודם יסיים בה' כמו שרה המכוסה שרקה לו סייה. ובמסופק אם יכתוב אליעזר לו אלעזר. יכתוב כבסס שעולה בו לס"ת. ולא כתחימתו כב"ס בס"ג אות ה'. וק"ל מ"ש מספק יהודה לו יהודא שיכתוב כתחימתו. כב"ס אות יוד. וכ"ל דהתם בעלותו לס"ה לא ניכר במבטא שסותר לסס שעולה בו בתחימתו: וכ"ל דבנכתב בגט. בתשבע. דמתקרית בשא כב"ס. ונודע דלא נקרית מעולם בתשבע. פסול ממ"ש בגט פשוט. דבנכתב בגט ילחק דמתקרית חיקו. אם גם במילה נקרא חקין. ולא ילחק פסול. אא"כ נקרא ילחק מעיקרא. וכ"ל דגם בכס"ג בהוחזק למ"ד יוס בעיר בסס חקין ונכתב בגט חקין אינו כחיכתו פ"ט דניטין מ"ח דכסר. דחסר כסר טפי מסמוי: ובחותם אלי' עם רשימה. כ"ל כסבות יעקב לכתוב כמו שנקרא לס"ת מדלא סותר לחתימתו. דלא כב"ס. וכ"כ בספק שנכר אי יסכר דהא גם בס"ת אע"ג דכתיב ישכר קרינן ישכר אף דאינו נמנה פ"ד דברים דל"ו. בכלל כתיבן ולא קרין. אלמא דגם סין עם דגש חזק הוה לבני סיגין. ולבן מומר דנקרא לס"ת בסס אבי אביו משום בושה. יכתוב בגט בס אביו ויכלל [כ"ל דל"ל ולא יכלל. ועי' ב"ס קכ"ט סקי"א] שם אבי אביו בחיבה כל שוס כס"י. וק"ל דברי עדיף להחסיר מלשנות. מדכסר גם בחתיכתו פ"ט דניטין מ"ח ול"ע:

סקל"ד ק"ל לרש"י פ"ג דניטין דכ"ט ע"ב. דבשליח להולכה [בלא קבע זמן לנתינה] א"ח שמא בא בעל וקידש לשליח לבטל או לפיים. דמספיקא לא עקר נפשי'. א"כ מה יענה רבינו בבעל אומר לפקדון. ושליח אמר לגירושין שם פ"ו דס"ד דשלחן בעיר אחת [אבו"ת וכ"ל לפש"ד דבכס"ג וודאי אין תלוק בין קבע זמן לגירושין או לא ושמא ביטל או פיים בבעל]. ואת"ל רש"י לטיעתו. דס"ל התם דאיירי בשליח לקבלה. עכ"פ להר"ן דס"ל התם דאיירי בשליח להולכה. דמ"ש התם אי לגירושין לחודא הוה יהיב. ר"ל בתנאי שלא תתגרש מיד לחידי קניא ניחם שמא פיים. כדפריך נמי ספ"ז דניטין ניחם שמא פיים. שם דע"ו. ול"ל דעק"ל היכא ניחם שמא פיים. מ"ש מכל תנאי שהוא בקום ועשה וא"י אם נתקיים התנאי. מוקמינן אחזקה דמעיקרא דלא נעשה. משום דמחוסר פעולה. כהר"ן וא"מ סרמ"א אע"כ בפ"ג דניטין מדקבע זמן לגירושין. ולא גרשה מיד. ש"מ דעדיין לא החליט בדעתו לגרשה משא"ה שפיר חיישינן שמא פיים. וגם רק בגוונא דהתם דלא מסר אא"כ הגט מידו לידה. לא בשליח להולכה. משא"כ במסר אא"כ מידו לידה. אף בפיים בינתיים. הרי גם בבטל הגט חוזר ומגרשה בו. כרפ"ד דניטין דל"ח. דעל כרחך ה"ש דדבור אחרון מבטל לדבור קמא כרפ"ג דקדושין דל"ט. דגט נמי אינו כמעשה עד שעת נתינה. כתוס' שם ניטין דל"ב. וגם בבעל בינתיים. אינו רק בגט ישן. דכשר בדיעבד בסקמ"ח. ולפ"ז נ"ל בהתחייבא א"פ בק"ס לקבל נעה. ומשמעלה לה מסרבה מלקבל. דשרי לכופה בסקי"ע ובא"א לכופה לקבל. מנכין מן כתובתה כל הסולאות וכה"מ בססל"ג באומר לאומן לעשות כלי ומסרב לקבלו. ואם נתרלה לאחר כמה שנים לקבלו ע"י שליח. ליכא משום מוקדם. דע"י שליח קלא אית ליה וכסק"ד. וגם אין חוששי' שמא פיים. רק במרחיב זמן דיכר אהבתו לה. וכמש"ל ה"ל. ומכ"ש במומרת או זינתה דמאוסה עליו. וכרסקי"ו דברי לדור בבכותה מה"ש: ולקושית הר"ן עמ"ש ספ"ז דניטין. באומר נאמנת עלי שלא פייסתי. דאם הוא הימנה. לדידן אמאי מהימנא. כ"ל כתוס' ניטין דס"ד. בשנים דהימנו. דגם במשקר יהי' כאילו נעשה כמאמר השנים: ולאאמ"ו ע"ר זצוק"ל בספרו בית ישראל מה"ט באומר בנסי שע"ח זה. שני בחזר ואמר לה ה"ז גיטך כסקל"ו ס"ה ואלו באומר חוץ מנפלוני לריך ליתן לה שנית כסקל"ז. דהתם מדהועיל תהיה קמא לאסרה לכהן. א"י לחזור ולומר רק בנתן לה שנית. ולק"מ מ"ש מזרק דס שלא במקומו במזבח דכיון דאהני דכיפר בעלים [כרפ"ב התם] אינו מועיל ליתן שנית [מאותו דם] להתיר אכילתו כפי' ר"ב פ"ע דזבחים מ"ב. וכ"ל דהכא כיון דהו"ל ממש אותו גט דמעיקרא שאני. ובקמן בשמעל דיחזור ויקמן בימין כפ"ח דמנחות מ"ב [אבו"ת וא"מ כ"ל דהתם כבר אהנו מעשיו לפסול הקרבן לאכילה. אינו חוזר זריקה שניי' להתירו לאכילה. משא"כ הכא בגט. כיון דלא אהנו מעשיו בנתינה קמא כלום. הו"ל כאילו עדיין לא נתנו לה כלל להכי חוזר ונותנו לה ומותרת על ידו]:

סקל"ו בנפל גט מידה קודם שקפלה ידיה. יחזור ויתן לה שנית. וכ"ל דגם בלא הסירה הטבעות ליכא משום חלילה בדיעבד כסי"ד. דשני ניטין יוכיח. דאין פסולין רק משום דאין בדירה. כסקכ"ט סי"ט [אבו"ת עי' באה"ע קכ"ט ס"ט סקל"ח דכתב בשם סכ"ת נמי טעמי' דחלילה] ואף דהתם במינו דאינו חולק כפ"א דבכורות ד"ט [אה"מ עי' מ"ש ת"ל ברמוי י"ד סקל"ח על הגליון שם ע"ש] עכ"פ הכא גט שני כשאינו כשר הו"ל כמבא"מ. [אבו"ת לתורה ק"ל ממאי דאמרי' טוכה דל"ז ע"ב בדן לולבא בהושענא ונתרי ערבי דהושענא. דאע"פ לא הוי חלילה למין במינו אינו חולק. והרי ערבי לגבי הושענא כיון דערבי לא חזי להושענא לפי דברי פ"ר הו"ל כמבא"מ. אמנם כ"ל בוודאי פ"ר הכ"מ זצוק"ל דהכא נמי גם הרי אפילו אם הים מין במינו היה חולק. אמאל כשהיתה רגלה תוך ידה. והנית גיעה על רגלה וודאי דלא הוי גט. דוגתן בידה אחיב. אף דידה רשותה משמע. דוגמת מ"ש ברמוי י"ד סי' קל"א על הגליון לענין טבילה דמאי אפי' מינה חולק. בקבלה שפחות פ"ש. מכ"ש כשקלף פסול מפסוק בין ידה לגט הכשר כ"ל] וגם כ"ל כי"א להפשיט ידיה בקבלת גטה. ולא לזקפן יחד. דשמא תהדק

ובמסופק בסוף הסס אם יסיים בא' או בה'. בסס חול יסיים בחלף. אבל בסס קודם לו בחול היולא מסס קודם יסיים בה' כמו שרה המכוסה שרקה לו סייה. ובמסופק אם יכתוב אליעזר לו אלעזר. יכתוב כבסס שעולה בו לס"ת. ולא כתחימתו כב"ס בס"ג אות ה'. וק"ל מ"ש מספק יהודה לו יהודא שיכתוב כתחימתו. כב"ס אות יוד. וכ"ל דהתם בעלותו לס"ה לא ניכר במבטא שסותר לסס שעולה בו בתחימתו: וכ"ל דבנכתב בגט. בתשבע. דמתקרית בשא כב"ס. ונודע דלא נקרית מעולם בתשבע. פסול ממ"ש בגט פשוט. דבנכתב בגט ילחק דמתקרית חיקו. אם גם במילה נקרא חקין. ולא ילחק פסול. אא"כ נקרא ילחק מעיקרא. וכ"ל דגם בכס"ג בהוחזק למ"ד יוס בעיר בסס חקין ונכתב בגט חקין אינו כחיכתו פ"ט דניטין מ"ח דכסר. דחסר כסר טפי מסמוי: ובחותם אלי' עם רשימה. כ"ל כסבות יעקב לכתוב כמו שנקרא לס"ת מדלא סותר לחתימתו. דלא כב"ס. וכ"כ בספק שנכר אי יסכר דהא גם בס"ת אע"ג דכתיב ישכר קרינן ישכר אף דאינו נמנה פ"ד דברים דל"ו. בכלל כתיבן ולא קרין. אלמא דגם סין עם דגש חזק הוה לבני סיגין. ולבן מומר דנקרא לס"ת בסס אבי אביו משום בושה. יכתוב בגט בס אביו ויכלל [כ"ל דל"ל ולא יכלל. ועי' ב"ס קכ"ט סקי"א] שם אבי אביו בחיבה כל שוס כס"י. וק"ל דברי עדיף להחסיר מלשנות. מדכסר גם בחתיכתו פ"ט דניטין מ"ח ול"ע:

סקל"ד ק"ל לרש"י פ"ג דניטין דכ"ט ע"ב. דבשליח להולכה [בלא קבע זמן לנתינה] א"ח שמא בא בעל וקידש לשליח לבטל או לפיים. דמספיקא לא עקר נפשי'. א"כ מה יענה רבינו בבעל אומר לפקדון. ושליח אמר לגירושין שם פ"ו דס"ד דשלחן בעיר אחת [אבו"ת וכ"ל לפש"ד דבכס"ג וודאי אין תלוק בין קבע זמן לגירושין או לא ושמא ביטל או פיים בבעל]. ואת"ל רש"י לטיעתו. דס"ל התם דאיירי בשליח לקבלה. עכ"פ להר"ן דס"ל התם דאיירי בשליח להולכה. דמ"ש התם אי לגירושין לחודא הוה יהיב. ר"ל בתנאי שלא תתגרש מיד לחידי קניא ניחם שמא פיים. כדפריך נמי ספ"ז דניטין ניחם שמא פיים. שם דע"ו. ול"ל דעק"ל היכא ניחם שמא פיים. מ"ש מכל תנאי שהוא בקום ועשה וא"י אם נתקיים התנאי. מוקמינן אחזקה דמעיקרא דלא נעשה. משום דמחוסר פעולה. כהר"ן וא"מ סרמ"א אע"כ בפ"ג דניטין מדקבע זמן לגירושין. ולא גרשה מיד. ש"מ דעדיין לא החליט בדעתו לגרשה משא"ה שפיר חיישינן שמא פיים. וגם רק בגוונא דהתם דלא מסר אא"כ הגט מידו לידה. לא בשליח להולכה. משא"כ במסר אא"כ מידו לידה. אף בפיים בינתיים. הרי גם בבטל הגט חוזר ומגרשה בו. כרפ"ד דניטין דל"ח. דעל כרחך ה"ש דדבור אחרון מבטל לדבור קמא כרפ"ג דקדושין דל"ט. דגט נמי אינו כמעשה עד שעת נתינה. כתוס' שם ניטין דל"ב. וגם בבעל בינתיים. אינו רק בגט ישן. דכשר בדיעבד בסקמ"ח. ולפ"ז נ"ל בהתחייבא א"פ בק"ס לקבל נעה. ומשמעלה לה מסרבה מלקבל. דשרי לכופה בסקי"ע ובא"א לכופה לקבל. מנכין מן כתובתה כל הסולאות וכה"מ בססל"ג באומר לאומן לעשות כלי ומסרב לקבלו. ואם נתרלה לאחר כמה שנים לקבלו ע"י שליח. ליכא משום מוקדם. דע"י שליח קלא אית ליה וכסק"ד. וגם אין חוששי' שמא פיים. רק במרחיב זמן דיכר אהבתו לה. וכמש"ל ה"ל. ומכ"ש במומרת או זינתה דמאוסה עליו. וכרסקי"ו דברי לדור בבכותה מה"ש: ולקושית הר"ן עמ"ש ספ"ז דניטין. באומר נאמנת עלי שלא פייסתי. דאם הוא הימנה. לדידן אמאי מהימנא. כ"ל כתוס' ניטין דס"ד. בשנים דהימנו. דגם במשקר יהי' כאילו נעשה כמאמר השנים: ולאאמ"ו ע"ר זצוק"ל בספרו בית ישראל מה"ט באומר בנסי שע"ח זה. שני בחזר ואמר לה ה"ז גיטך כסקל"ו ס"ה ואלו באומר חוץ מנפלוני לריך ליתן לה שנית כסקל"ז. דהתם מדהועיל תהיה קמא לאסרה לכהן. א"י לחזור ולומר רק בנתן לה שנית. ולק"מ מ"ש מזרק דס שלא במקומו במזבח דכיון דאהני דכיפר בעלים [כרפ"ב התם] אינו מועיל ליתן שנית [מאותו דם] להתיר אכילתו כפי' ר"ב פ"ע דזבחים מ"ב. וכ"ל דהכא כיון דהו"ל ממש אותו גט דמעיקרא שאני. ובקמן בשמעל דיחזור ויקמן בימין כפ"ח דמנחות מ"ב [אבו"ת וא"מ כ"ל דהתם כבר אהנו מעשיו לפסול הקרבן לאכילה. אינו חוזר זריקה שניי' להתירו לאכילה. משא"כ הכא בגט. כיון דלא אהנו מעשיו בנתינה קמא כלום. הו"ל כאילו עדיין לא נתנו לה כלל להכי חוזר ונותנו לה ומותרת על ידו]:

סקל"ז בנפל גט מידה קודם שקפלה ידיה. יחזור ויתן לה שנית. וכ"ל דגם בלא הסירה הטבעות ליכא משום חלילה בדיעבד כסי"ד. דשני ניטין יוכיח. דאין פסולין רק משום דאין בדירה. כסקכ"ט סי"ט [אבו"ת עי' באה"ע קכ"ט ס"ט סקל"ח דכתב בשם סכ"ת נמי טעמי' דחלילה] ואף דהתם במינו דאינו חולק כפ"א דבכורות ד"ט [אה"מ עי' מ"ש ת"ל ברמוי י"ד סקל"ח על הגליון שם ע"ש] עכ"פ הכא גט שני כשאינו כשר הו"ל כמבא"מ. [אבו"ת לתורה ק"ל ממאי דאמרי' טוכה דל"ז ע"ב בדן לולבא בהושענא ונתרי ערבי דהושענא. דאע"פ לא הוי חלילה למין במינו אינו חולק. והרי ערבי לגבי הושענא כיון דערבי לא חזי להושענא לפי דברי פ"ר הו"ל כמבא"מ. אמנם כ"ל בוודאי פ"ר הכ"מ זצוק"ל דהכא נמי גם הרי אפילו אם הים מין במינו היה חולק. אמאל כשהיתה רגלה תוך ידה. והנית גיעה על רגלה וודאי דלא הוי גט. דוגתן בידה אחיב. אף דידה רשותה משמע. דוגמת מ"ש ברמוי י"ד סי' קל"א על הגליון לענין טבילה דמאי אפי' מינה חולק. בקבלה שפחות פ"ש. מכ"ש כשקלף פסול מפסוק בין ידה לגט הכשר כ"ל] וגם כ"ל כי"א להפשיט ידיה בקבלת גטה. ולא לזקפן יחד. דשמא תהדק

סקל"ח בנתנו בקמטי ידיה קודם שיסלק הבעל ידו. והו"ל כנטילה ולא כמתיסה כסקל"ח ס"ה: **סקל"ט** מומר המגרש ע"י שליח. יעשהו תחילה שליח לקבלה. דשמא זכות היא לה וכספט"ו דיבמות. במזכה לה גט במקום יבם. ויחזור ויתנו שנית לאותו שליח בתורת שליח להולכה. דשוב הו"ל כ"ס דשמא זכות הוה לה ונתגרשה מיד בקבלה קמא. דשוב א"א ע"ל למומר לבטלו. או שמא לא יבטל. משא"כ להולכה קודם לקבלה. שמא חוב הוא לה. וכשחוזר ליתנו לקבלה. קרח מכלן ומכלן. [דבזה בטל לשליחות קמא עכ"פ. ושליח קבלה לא הוי דהרי חוב היא לה] כאחמ"ו ע"ר הגזק"ל בספרו בית ישראל: ובמומרת כס"ה סני בשליח להולכה. למסור לה כשתחזור לדת ישראל. והוא מותר ליתן מיד. דמ"ש שמואל [ניטין דע"ח ב'] ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה. זהו רק שלא להתיר להאשה: אשמם בשליח הולכה בעלמא. גם הבעל נאסר. עד שיגיע גט לידה. מדיש לבעל פירות עד שעת נתינה כסקס"ז [אבו"ת ופל"פ נלפש"ד דא"ל להודיע רק שיתתין עד שעה שאפשר לבוא לידה. דהרי קיי"ל תוקה שליח עושה שליחותו. מיהו אפשר בזה"ז כיון שלריך דעתה לקבל. בכה"ג נ"א תוקה שליח פ"ש. דהך דמיר דלא וקדים לי אשה פלונית דאסור מה"ש בכל הנשים שבעולם. קנסא הוא כמ"ש הר"ן ומכ"ן גיטין פ"ו דקפ"ג ע"ש]: ונ"ל דבשעת הדחק אפ"ה אינו מותר. דלא דמי למומרת.

דמומרת לא חיישינן שמא יפיים משום דמאיסה עליו וכזיתה רסקמ"ז:

סקמ"א אינו רשוי לשליחות. רק בממולה שער בזקנו. דאז וודאי הגדילו ב"ש בעורה. דהתחון ממחר לבוא כסכ"ד ופ"ו דגדה: ויתמנה השליח קודם כתיבה. ונ"ל לכתוב הרשאה רק כנוסח ב"ש. דאלו יכתוב כנוסחא אחרת. הו"ל כמדות שקר. מדלא נוהגין שיאמר הבעל כנוסחא אחרת רק כמפורש בנוסחא של ב"ש. וגם בנוסחא דב"ש יש השמטה באות נ"ב. דיכתוב כאות מ"ב. מיהו כשכתב כנוסחא אחרת. דהו"ל טעות בהרשאה. אם מודע דהמסדר ת"ח. כשר. כשו"ת עה"ג. מדלא נפסל טעות בהרשאה. רק משום חשש שמא המסדר עם הארץ. תדע מדכשר גם בנאבד כתב הרשאה כסכ"ד: וסופר ועדים פסולין לשליחות. מדאי"ל כלשון חז"ל בפנ"כ ובפנ"ח. מיהו גם אבי המגרש או אבי המגורשת נמי כשר לשליחות. דהא גם היא עלמה מציאה נעשה למסור לשליח אחר בפני ב"ד והוא ימסור שוב לידה לגרשה שם כספ"ב דניטין. ואי"ל הרי לא חליף אינש לאוי' לאביו לשני בני פ"א דקדושין ד"ז ע"ב דע"כ איירי התם בעשאו שליח בפירוש. הדע משני בנותיך לשני בני פ"א דקדושין ד"ז ע"ב דע"כ איירי התם בעשאו שליח בפירוש. דאל"כ אין רשות לאב רק לקדש בתו קטנה או נערה. אבל לא בנו אא"כ עשאו שליח [אבו"ת ל"מ מבטול קדשו דע"ר הכ"מ שמעניק המה בקומתו סי"א דממקומו הוא מוכרע. דהרי באלוני אלי' קמי' שפיר הוה שליח. בקידושין דמ"ס כ']:

סקמ"ב מהבא נ"ל דמשכח"ל שכשר מלידתו. ונעשה אה"כ ממזר למפרע מלידתו. בנתגרש' אמו ע"מ שלא תנשא לראובן [דלי"א הו"ל כריתות ולא דמי לע"מ שלא תשתי יין לעולם. כיון דהכא אפשר שיפוקו התנאי בשמות ראובן בחייה] ונשאת בדיעבד לשמעון והולידה ואח"כ מת שמעון ונשאת לראובן דגט קמא בטל למפרע. וכ"כ לחיפך ע"מ שתנשא לראובן ונשאת לשמעון והולידה ממזר. וכשמת שמעון ונשאת לראובן נטהר הממזר למפרע. דאין אומרין דבוחתיים הו"ל כספק א"א כפ"ז דניטין דע"ב. עד שיתקיים התנאי. דהיינו רק בתנאי דאם. משא"כ בתנאי דע"מ חל מעכשיו כשיתקיים למפרע. כרסקמ"א וסל"ח ס"ו. וגם לרשב"א דלא תנשא עד שיתקיים התנאי אף בשב ואל תעשה. ואפי' בידה לקיים התנאי דשמא תעריס לעבור כדי לקלקל נשואי שני כסס"ז. עכ"פ בדיעבד מודה. הדע מדלא נאסרה בעל מת שלא תשתה יין כל ימי חייו כס"כ. מדיש אפשר למנוע היתר לאיסורה. משא"כ כל ימי חיי אשתו. אינו כריתות. דהרי אנידה בי' כל ימי חייה. הו משכח"ל ממזר למפרע. בשקדשה ע"מ שיהא אבא וזנתה למפרע. מלמדין לאב למחות: יש מקשים לרמב"ם. דע"מ שהאיר לו הגייר ניטין ד"כ ע"ב דאינה מנורשת משום דאנוד בי' דלא כרש"י דס"ו דטעמא משום דאתות פורחות. א"כ מה בעי אח"כ בין שיטה לשיטה מהו וסלקא בתיקו. [הרי בכה"ג נמי אנידה בי'] והירץ אאמ"ו הגזק"ל בספרו בית ישראל. דהרי ע"ק למה השמיט הרמב"ם אבעיא שניי' אע"כ לרמב"ם זהו עלמו אבעיי' שניי'. אם טעם דדינא קמא כרש"י או כרמב"ם וכ"מ אם כשר לאבעיי' שניי'. וא"כ לרמב"ם לשיטתו שפיר השמיט אבעיי' שניי' [דאזלינן לאומרא ופסול] ואדרבה לרש"י ק' דאי כטעמי'. למה סלקא בתיקו דהו"ל לאומרא. הרי באבעיי' דאשונה אחליט הטעם משום אותיות פורחות ולא משום אנידה בי':

סקמ"ד אין טעמא אונס בניטין זהו רק בשכיח האונס קלת. [וכיון דלאו אתני א"א למעטון]. משא"כ בלא שכיח כלל. גם לבטל גט מהני. ובשכיח לגמרי. גם בממון לא מבטל מדלא אתני. ועא"מ שא"א דרק בבא להוציא אמרי' דהו"ל להתנות. ופליגי בהתנה לתת ממון. ונתנו לו בע"כ. אם שני בהכי. מדאריך תקנת הגל. [חלשו בלשכה] אי דומיא הגל תיקן גם שלא בפניו. כמ"ש ת"ל בח"מ סק"כ. ועי' לעיל סי' מ"ב:

סקמ"ה אין לגרש בתנאי בזה"ז. רק לכהן. כדי שלא תתסר להחזירה. אי לבקשת שכ"מ שלא תטרף דעתו. וא"ל בדיקה רק בנשתתה כסקכ"א. ובנתנה מסכון לבטחון לחזור להנשא אלו כשתרפא. ועברה להנשא לאחר. פליגי אם אינו רק כגלוי דעת. דלא מבטל גט למפרע. וכשו"ת אא"ז מהר"ם מלובלין ז"ל:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

סקנ"ד כאן מפירש לימת כופין לו לגרש. וק"ל להגהות מיימוני סוף הל' אישות. דלין כופין מומר לגרש. הרי מדאסורה להזדקק לו לא גרע מאין לו גבורת אנשים. ואח"ל דעכ"פ מצד עצמו חזי' לי'. להכי שאני. או בלאמת כמרדכי ס"פ המגרש דכופין מומר לגרש. עכ"פ ק"ל בזה"ז למה א"ל גם באמרה דא"ל גבורת אנשים אף דים בזה העזה יותר מאינו יורה כאן. כיון דבזה"ז. שכיחא העזה. ואלו באמרה בפני בעלה גרשתני גם בזה"ז נאמנת כסי"ז. דא"י להעיז שקר במידי דידע בעל אם משקרת. וא"ל דגדר יוכיח דאין פותחין בכבוד או"א מדא"י להחליף כי"ד סרכ"ח. אא"כ בגדר דבינו לאו"א דכבר החליף. כ"כ ה"ע מדהעיזה כבר לעטון כן לפני ב"ד [אבו"ת ר"ל משא"כ בגרשני בעלי אינו העזה בעינה כן בפני ב"ד. רק בעינה כן בפני בעלה]. א"ל הכא דמתגנד לרובא דים להם גבורת אנשים שאני:

יבמות

סקנ"ה ערך גדלות כך. בשם ושבע הו"ל כפעוטות בח"מ סרל"ה ולאחוך כא"ח סתר"ס. ובתשב ביאתו ביאה. ובתתבר א"א עד שיהיה הוא בן י"ג כפ"ח דסנהדרין דמה"ע לבן סורר ומורה רק ג' הדשים. ובן י"ג מלערפין אותו לעשרה אף בכפק שהביא שערות. דבי"ג מסייע חזקה דרבא מה דמ"ח. ובוודאי אין לו שערות הו"ל כקטן עד כ' שנה דאז הו"ל כסרים כסקע"ב כאן. והיינו בים לו שני סרים. ובאין לו שני סרים הו"ל כקטן עד עבור רוב שנותיו כח"מ פל"ה. ובשני סרים הו"ל כגדול למפרע משנה י"ג. ולא בשערות [ר"ל בשנולדו לו שערות אחר שנת י"ג אין אומרין שיהי' גדול למפרע ביבמות ד"ם]. ולנקיבה בת ג' הוי ביאתה ביאה כפ"א דכתובות. ובת י"א חזיא להתעבר כיבמות די"ב. ולעונשין לריכה להיות בת י"ב עם ב' שערות. דבינה קודמת לה מן לו. ממ"ד ויבן ד' את הגלע כפ"ה דנדה דמ"ה ע"ב. ומכוון בנת י"ב עד שם חדשים נקראת נערה. ואח"כ בוגרת ספ"ו דנדה. ובשערות תוך הפרק דהיינו לה תוך שנת י"ב. ולו תוך שנת י"ג שומא הוי. כאילו נתהווה לפני הפרק:

סקנ"ו בחילוניות דמשנה בנופה. אבל לא זקנה ועקרה. דמותרות להתייבם בזקינה. מדהו"ל שעת הכושר. ובעקרה מדים לה רפואה כפ"ת דיבמות מ"ד בסרים: נ"ל בזה"ז דא"י לגרשה בע"כ. אפי' אמר יש לי בנים. אינה מותרת בלא חליצה. דליכא מנו דגרשה. דשמא לא תתרצה בגירושין אפי' לטובתה. דטב למיתב טן דו מלמיתב אלמנה. וכספע"ו דיבמות במזכה לה נט במקום יבם. ואי"ל דעכ"פ איכא מנו דגרשה על תנאי אם ימות. אעפ"כ איכא טן דו מדנאסר להתייחד עמה בסקמ"ח. ומכ"ש בחלוסה. [ר"ל אינם שייב לנשאה. ואם נשאה ונשמה שכ"מ א"ל לומר יש לי בנים לפערה מחליצה] דלא מהימן במנו דגרשה. דאסור לגרשה בע"כ. ואף דבדיעבד מגורשת גם לרבא תמורה ד"ד. מדלקי כהן בגרשה משום דא"י להחזיר. עכ"פ הוי המנו גרוע להתרצות למלקות משום טובת דידה. אמנם יש לומר מדבאמת לא גרשה. עכ"פ מצטרף למנו. מדהזי לגרשה עכ"פ מצד עצמו. לולא האיסור מצד ד"א. וכמערב ברגליו מיו"ט לשבת בעירובין פרק ג' דל"א. דמהני במנו די"ל שביתתי במקומי מצ"ע לולא איסור הכנה. וצ"ע [ור"ל דאתה אין הענין משום דאמון במנו כי הכא]:

סקנ"ז למ"ר"י בדין באחיו מומר וכדומה דא"א בחליצה. יקדשה בתנאי בכל דיני תנאי כסל"ח. שיאמר. אם אשאר זרע קיימא לעטרך מיבם. הרי את מקודשת לי. בטבעת זו כדת משה וישראל. ובלא אשאר ז"ק לעטרך מיבם לא התקדש לי. ואח"כ יבים טבעת באלבעה. והקשה רבינו בערש זל"ל להמ"מ פ"א מהל' אישות. דגם בבעל פנויה הו"ל כזונה מדרבנן א"כ בתנאי כל"ל מיהם שמא בשום ביאה יפיסה שהרשה להתקדש לי שנית. בלי שום תנאי כדי להגלל מאיסור דרבנן. וכ"ל דגרי דעדי יחוד כעדי ביאה. וגם בא"י שנתייחדו. עפי' מהלתין יומין לא מוקי לאיש לאפשי' כסס"ח. הכא כעדים בקדושין סמ"ב. עכ"פ [כיון שהתנה בפירוש] הרי אין העדים יודעין שחזר מתנאי קמא [וכח"מ סרמ"ד ור"ן הל"ל]. וגם המ"מ לא חייבי בדרך איסות בתנאי [אבו"ת ר"ל כיון שכך תקנו חכמים ע"כ דשפה דפו"ר דוחה ל"ת דרבנן והותר לגמרי. ולמה אמ"כ יחזור בו כגלפ"ד פעוה כמוני]:

סקנ"ח א"ג מת אחי ליבם אשתו. דגרע מע"א דעלמא שאמר מת בעלה ונשאה. דהתם אינו מוגע בשעת עדות כסי"ז וסל"א. משא"כ הכא מדא"א להנשא רק לו. הו"ל כמוגע בעדות בשעת עדותו. וכ"כ בע"א שמת יבם נמי א"ג מדליכא תומרא לא דיקא ומנסבא. ולאאמ"ו ע"ר הגזלוק"ל בספרו בית ישראל ממ"ם פ"י דיבמות דל"ד. דא"כ דמתה אשתו ליבם אחותה מה"ט מדאפשר בא"הדת. א"כ בזה"ז דא"א ליבם אחרת. מותר דנאמן:

סקנ"ט בוחה"ז לא יבא עד שחלץ ליבמתו. אא"כ במשורכת כבר כס"ה: ובינם קטן אין לה מזונות. דמשמיה קנסוה כסק"ם ס"ג: ובמתה קודם חליצה פליגי אם יירשה כסק"ם וסקס"ה: ובהפילה אחר חליצ' הו"ל חליצ' פסולי לחלוץ מכל המאין [און מאותו שחלצה אותו כבר. דמזה א"ל לחלוץ שוב. כסי' קס"ד]: כל יבמה לא תחלוץ רק אחר ל' יום חוץ מיום מיתת הבעל ויום החליצה. וה"ה ב"ת יבם לא הנשא רק אחר ל' יום כנ"ל ממיתתו [כסקס"ד]: ורק האח שחלץ אסור בקרובות הנלקי ושאר האחים מותרים. משא"כ במתה היבמה. כל האחים אסורים בקרובותי' דזיקה בכדי לא פקעה: ולב"ש ס"ס הקניין והחרם בבשטר חליצה. קניין דברים הוא. וגם בנשבע הו"ל כנשבע לבטל את המצוה. די"ל קים לי כמ"ד דמצות יבום קודם. והקשה בשבות יעקב הרי מדנשאת לאחיו ע"י שטר זה הו"ל כערב בשעת מתן מעות דא"ל קניין כה"מ סקכ"ט. וצ"ל דלק"מ. דא"כ בפסיקה דרב גידל סנ"א נמי יתחייב לעולם מה"ט מדהקדשה לזה ע"י הפסיקה. אע"כ ערב בשעת מתן מעות שאני. דודאי נתחייבו. משא"כ הכא ספק שמא תמות היא בחייו: אק"ל לאמה הו"ל כנשבע לבטל את המצוה. הרי ברצונו הלא ממ"ד והיה אם לא יחפוץ לקחתה. וכי"ד סרל"ט ס"ז. בנשבע לחלוץ דאלא שבועתו מה"ט. ואח"ל התם בנשבע אחר נפילתה לחלוץ עכ"פ הרי קודם נפילתה עדיין לא חל מצוה. דאינו כנשבע ממלה ומסוכה קודם יו"ט דלא חל שבועה. דהתם ודאי יתחייב לבסוף. [אבו"ת ת"ם סוכה דנמי לאו הרי שיתחייב לבסוף. דהרי אולי דרכים ביום ובלילה פטורים מסוכה כין ביום וכין בלילה [בסוכה כ"ז ת'] ואפ"ה אין שבועה חלה עליו כי"ב. ל"ל]: ועק"ל למה פליגי במתה אם יורבה הרי כיון דאינו יכול ליבמה. מ"ם מהפילה: [אבו"ת ר"ל דכוונת ע"ר זלוק"ל דמ"ם מספק הפילה [בשל קנין ס"ד] שאינה יורבה כי"א נפי' ק"ס ס"ו בכנ"ה]. ואח"ל התם איסור דאוריתא. עכ"פ הרי הוא ספק יורה. וקרובי' ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי. דמ"ם פ"ד דיבמות מ"ג דגל"ב בחזקת יבם התם בהוהר ליבמה. ול"ע. [אבו"ת ר"ל דכוונת ע"ר זלוק"ל. אמאי דאמרי' כפי' ק"ם ס"ז דאי"א יורשה אף שמספק אינו רשאי ליבמה. הרי הוא ספק יורש וקרובים ודאי יורשין. דהן יורשין ודאין בדאיכא יבם. והיכם ספק יורש אשיבו בדאיתנהו. ודו"ק]. ולשבות יעקב ח"ב כופין לאחיו ליתן שטר חליצה. כמו דכופין לשחרר לאלי עבד. מדהתעכב להנשא כפ"ד דניטין מ"ה. וק"ל דהכא שאני. דבאלי עבד אין תקנה אחרת. משא"כ הכא יש תקנה לקדשה על תנאי כמהר"י ברין סקנ"ז. או שיבא עניי' ערומה דים לה לסמוך על רוב נשים מהעברות כרפע"ז דיבמות. ולא הוה כזה נהנה וזה לא חסר כח"מ שם"ג ס"ו. ביוכל להרויח מידי [אבו"ת ר"ל דאי"ל דמשו"ה כופין להאת ליתן שטר"ל דהו"ל כזה נהנה וזל"ת. דהכא שאני שיוכל להרויח לבסוף ע"י מניעתן מליתן שטר"ל בשתא] כשם רשקע"ד לומר מעלינא לך בכנכסי דבר מריון עד שיפייסו בכלים עשרו. דכ"כ מלינו בהדור מלוה עד שלים ב"ק ד"ע: ולרבינו חות יאיר. בחיו קטן לא מהני שטר בטחון שנתן אבי החתן. כנ"ם. דבמכרב קטן כשהגדיל. גם אביו פטור בחומש כס"ג ס"ו. רק ישלים אבי החתן ממרגא

סתם בתנאי [להחזיר כשיתרלה בנו] דכגבוי דמי. כבי"ם סנ"ג:

סקס"ט חליצה הוא ברגל ימין. בעומד מכוון נגד הקורא. דבאיזה רגל שיפסיע תהלה. הוא הימין. דאם אינו מכוון נגד הקורא דרכו להתחיל לפסוע בלאותו רגל המרוחק טפי. מ"כ: ומ"ש בחלצה בימין במנעל של שמאל. היינו דים מדינות דסנדליהן מסופעות בראשיהם לפי נובה המלבעות. ובאנגדל בולט טפי. דבזה ניכר איזה של שמאל מ"כ: ובספק איזה רגל של ימין. יחלוץ בשני רגליו. ואז רקיקה וקריאה אחר שני החליצות. כשבות יעקב ח"א. וכ"ל דה"ע דשמא מקמא לאו כלום. ובריקיקה קודם חליצה שני' לפני יבם הו"ל כחליצה פסולה דצריך להזור על כל האחים. ולפ"ז כשאין רק אח אחד. ליכא למיחש: וביד של אשה א"ל ימין דוקא. דבאשה שיא אחרת יד שני בימין כל אדם. ומדשרי להלוץ בנדה כסקס"ד ס"ד. ע"כ ה"ע. דא"א כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה. כיבמות דכ"ז רק באיסור אחות. הדע מדחילק בזה"ז גם בים לו אשה [וכ"כ בכה"ג פ"ג דסנהדרין מ"א דאפ"ג דאינו מיבם עכ"פ חולץ]. ומכ"ם דשרי לגרש אשתו בנדה. דגיעה [וריקה] ליד אשתו בנדה הומרא בעלמא. כהוס' פ"א שבת די"ג ע"א. ומכ"ם דבגט ליכא קרבות והיבה: וחליצה מוטעת כשירה אבל לא חליצה מעושה: בפק ערוה לבעל. יחלוץ כסקע"ג. ותמיה דפשיטא וממ"ג התייבם. ולאאמ"ו ע"ר זלוק"ל בס' בית ישראל. מיירי בקדש אחת משני אחיות. וא"י איזה. דהו"ל ספק אחות זקוקה (כפ"ד דיבמות דמ"א):

סוטה

סקנ"ע אין מחילה לקינוי. גם בקינא בפ"ע אחר סתירה: ובאמר שרלה בזינתה. א"י לחזור אפילו באמתלא כס"י: והקשה ב"ם. מה כ"מ בזה"ז במה דאמרי' דע"א שנטמאה הו"ל כב' עדים. אחר קנוי וסתירה. הרי בלא"ה נאסרה בקנוי וסתירה. והיכן אאמ"ו ע"ר הגאון זלוק"ל בספרו בית ישראל דבקנוי וסתירה אין כופין לבעל לגרשה. רק בע"א דטומאה כופין: ולי בנו ותלמידו נראה דה"ט. דבקנוי וסתירה רק אומדנא דרבנן: תדע. מדפטור ממיתה באומדנא. במעשה דאשת חלפתא שנהד' ד"פ. ואלו רצון בעל בעינן מדאוריתא: וגם מדתנן פ"ד דסוטה מ"ב כשאין בעל רוצה להשקותה. משמע דאסור לדור עמה [אבו"ת ר"ל כוונת ע"ר הגזלוק"ל דאף דאמתה נאסרה. משמע דכשאין משקה אותה לריך לגרשה מדאמר לא מוטלת כתובה. ר"ל דאתה מיירי בשרוצה לגרשה. מדאסור לדור עמה]: נשלם ת"ל בשנת התקפד לפ"ק וחשד"ד לחולדי. לודה לה' כ"ט כל"ח:

ותשלם ההעתקה בעוד שלא נשלם שנת נויעה ע"ר הגאון אאמ"ו זלוק"ל והכ"מ. יום ה' ט"ז מרחשון וחסדו לעולם על יראיו הקפ"ז לפ"ק. והועתק. מלב נכבד ומדכה. ויד רותה. ונוסה. על מעות מאה מעי אסהרי בלגינא. וקים קים קרא. כי הסולחי אין עודו אתנו. כי עלה אל אלהים תגלב"ה והכ"מ. בנו ותלמידו. הק' ישראל ליפשיץ:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org